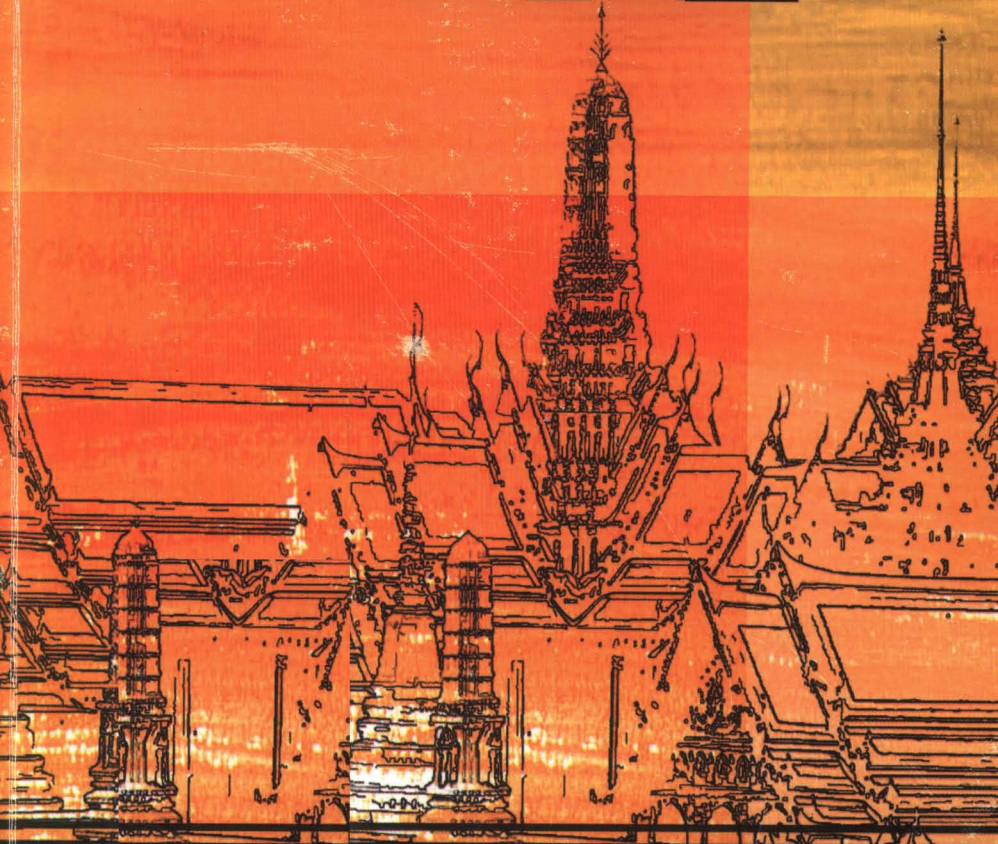

บุรุษราช และ รัตนโกสินทร์

ปรีดี พนมยงค์

มหाराชและรัตนโกสินทร์

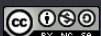
ปรีดี พนมยงค์

PRIDI-PHOONSUK
ปรีดี - พนมยงค์

www.pridi-phoonsuk.org

Change**Fusion** OPENBASE.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-NonCommercial-Share Alike BY-NC-SA 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา นำมาไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

มหाराชและรัตนโกสินทร์

ปรีดี พนมยงค์

คณะกรรมการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล

นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล

นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

(๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ - ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓)

และในวาระที่องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ใน

ปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญของโลก (ค.ศ. ๒๐๐๐ - ค.ศ. ๒๐๐๑)

หนังสือชุดครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

มหาราชและรัตนโกสินทร์

ปรีดี พนมยงค์

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ ISBN : 974-7833-72-7

พิมพ์ครั้งแรก มิถุนายน ๒๕๒๕

พิมพ์ครั้งที่สอง มิถุนายน ๒๕๔๓

จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

ผู้จัดพิมพ์ : คณะกรรมการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

ภาคเอกชน <http://www.pri>

ประธานกรรมการ : สลักเกษม ศิวรักษ์

กรรมการและเลขานุการ : พิภพ ธงไชย

ผู้จัดพิมพ์ร่วม : สถาบันปรีดี พนมยงค์

๖๕/๑ สุขุมวิท ๕๕ (ซอยทองหล่อ) เขตวัฒนา

โทรศัพท์ ๓๘๑-๓๘๖๐-๑ โทรสาร ๓๘๑-๓๘๕

E-mail : pridi_institute@hotmail.com

ดำเนินการผลิต : โครงการจัดทำสื่อเผยแพร่

สำหรับเด็กและเยาวชน

ประธาน : พิภพ ธงไชย

บรรณาธิการ : สันติสุข โสภณสิริ

กองบรรณาธิการ : กานต์ ธงไชย สุดใจ พรหมเกิด

แบบปก : สุวพันธ์ วัฒนสิน

ดำเนินการผลิตร่วม : สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก

๑๘๔๕/๓๒๘ ซ.จรัสลาภ ถ.สิรินธร แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๑๐๐

โทรศัพท์ : ๘๘๑-๑๗๓๔ โทรสาร ๔๒๔-๖๒๘๐ E-mail : cpublish@ffc.or.th <http://www.ffc.or.th>

รูปเล่ม : บริษัท ปาปิร์ส พับลิเคชั่น จำกัด โทรศัพท์ ๒๘๗-๒๔๙๒

พิมพ์ที่ : เรือนแก้วการพิมพ์ โทรศัพท์ ๔๑๑-๑๕๒๓

จัดจำหน่าย : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด โทรศัพท์ ๒๒๕-๙๕๓๖-๔๐

คำนำ

นายปรีดี พนมยงค์ มีคุณสมบัติที่ดูเหมือนขัดแย้งในตัวเอง คือมีทั้งความเป็นนักก่อปฏิวัติและความเป็นนักปราชญ์แบบโบราณ คุณสมบัติประการแรกของท่านนั้นเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไป แต่ใครเล่าจะคาดคิดว่า บุคคลผู้สำเร็จดอกเตอร์อั่งดรัสจากฝรั่งเศส และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงประเทศสู่การเมืองยุคใหม่ก่อนหน้าผู้นำอีกหลายประเทศในเอเชีย จะเป็นคนๆ เดียวกับบุคคลผู้รอบรู้ไทยคดีและโบราณราชประเพณีอย่างลึกซึ้ง

แต่ทว่าลักษณะดังกล่าวไม่น่าแปลกแต่อย่างใด หากเข้าใจในคติที่ว่า “บุคคลสามารถมองอนาคตข้างหน้าได้ยาวไกลเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับว่า บุคคลผู้นั้นสามารถมองย้อนหลังไปในอดีตได้ไกลแค่ไหน”

จึงกล่าวได้ว่า นายปรีดี พนมยงค์ เป็นบุคคลประเภทที่แม้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ก้าวไกลเพียงใดก็ไม่ทอดทิ้งรากฐานอันดีงามในอดีตของชาติตน จึงนับว่าท่านผู้นี้เป็นผู้มีปัญญาประกอบด้วยสติอย่างสมบูรณ์

ในช่วงที่มีบทบาทในการบริหารบ้านเมือง นายปรีดีฯ ไม่เพียงเป็นผู้นำพาประชาชาติสู่มิติใหม่เท่านั้น หากยังทำหน้าที่เป็นสติและหางเสือให้แก่สังคมในยามที่คนไทยบางเหล่าในยุค “เชื่อผู้นำชาติพันภัย” หันเหไปในทางชาตินิยมและฝึกฝนสงคราม นายปรีดีฯ ทำหน้าที่เป็น “สติสังคม” เรียกร้องให้ประเทศไทยวางตนเป็นกลาง ยึดถือหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับนานาชาติ

ในยามที่คนไทยบางเหล่าเอนเอียงไปในทางลัทธิเชื้อชาตินิยมที่รัฐบาลปลุกปั่น นายปรีดีฯ กลับพยายามเหนี่ยวรั้งให้คนไทยมีสติ มีเมตตาธรรม ยึดมั่นในหลักการอยู่ร่วมกันระหว่างเชื้อชาติภายใต้ร่มบรมโพธิสมภารที่ยึดถือเป็นประเพณีมาแต่โบราณ

ในวาระครบรอบ ๒๐๐ ปี ของกรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ ความเป็นผู้มีสติประกอบด้วยปัญญาของนายปรีดี พนมยงค์ ได้แสดงออกอย่างหนักแน่นอีกครั้ง ในงานเขียนของท่านเรื่อง *มหाराชและรัตนโกสินทร์*

หนังสือเล่มนี้ เป็นการเสนอความเห็นของท่านต่อรัฐบาล ในฐานะรัฐบุรุษอาวุโส ผู้ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษากิจราชการแผ่นดินตลอดไป

ความจงรักภักดีที่ท่านรัฐบุรุษอาวุโสมีต่อสถาบันหลักของบ้านเมือง แสดงออกอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เปี่ยมด้วยวิจรรณญาณอันเหมาะสมปราศจากอคติใดๆ จนยากที่บรรดาบุคคลผู้ทำตนเป็น “ราชานิยมเกินกว่าราชา” (Ultra Royalists) จะเข้าใจได้

บัดนี้เป็นวาระที่รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ มีอายุครบ ๑๐๐ ปี ใน พ.ศ. ๒๕๔๓ (ค.ศ. ๒๐๐๐) ทางโครงการจัดทำสื่อฯ เห็นสมควรนำผลงานชิ้นนี้ของท่านมาจัดพิมพ์ใหม่อีกครั้ง เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะที่สำคัญอีกด้านหนึ่งของท่าน นอกเหนือไปจากความเป็น “ผู้อภิวัตน์” นั่นคือ อัจฉริยภาพแห่งปราชญ์ผู้ประกอบด้วยสติและความสุขุมคัมภีรภาพ อันเป็นคุณลักษณะที่ขาดหายไปในสังคมไทย แม้ขณะกำลังก้าวเข้าสู่กาลที่เรียกว่าสหัสวรรษใหม่ก็ตาม

ภาคผนวกในหนังสือเล่มนี้เป็น “งานแสดงนิทรรศการภาพศิลปะรัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ เนื่องในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล” ทั้งนี้เพื่อเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์ของการรังสรรค์กิจกรรมต่างๆ เนื่องในวาระแห่งการฉลองฯ และสดุดีเกียรติคุณ โดยจะได้ประมวลข่าวและกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น นำมาทยอยตีพิมพ์ในภาคผนวกของหนังสือชุด “ครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส” เล่มอื่นๆ ต่อไป

โครงการจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณ

นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสสำหรับเด็กและเยาวชน

คำแถลง

(การพิมพ์ครั้งที่ ๑)

โครงการ “ปรีดี พนมยงค์ กับสังคมไทย” ได้รับการก่อตั้งขึ้นมาจากการรวมตัวของนักวิชาการและปัญญาชนกลุ่มหนึ่งในรูปของคณะกรรมการโครงการ “ปรีดี พนมยงค์ กับสังคมไทย” เพื่อที่จะเตรียมและดำเนินการโครงการวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับบทบาทและผลงานของนายปรีดี พนมยงค์ ที่มีต่อสังคมไทย การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา และการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทางออกในอนาคตของสังคมไทย ผลงานการดำเนินโครงการนี้จะนำมาจัดพิมพ์ขึ้นเนื่องในโอกาสที่นายปรีดี พนมยงค์ มีอายุครบ ๘๔ ปี ใน พ.ศ. ๒๕๒๗

นายปรีดี พนมยงค์ เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นผู้ที่ได้วางรากฐานทางด้านระบบรัฐธรรมนูญ ตลอดจนมีบทบาทที่สำคัญกับประชาชนไทยคนอื่นๆ ในการต่อสู้เพื่อรักษาเอกราชและอธิปไตยของประเทศชาติในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ฯลฯ

บทบาทของนายปรีดี พนมยงค์ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นสิ่งที่แสดงถึงการทุ่มเทกำลังสติปัญญา ความรู้ และความสามารถของนายปรีดี พนมยงค์ ให้กับการสร้างสรรค์ประเทศไทยเพื่อความเจริญก้าวหน้าเป็นการส่วนรวมคณะกรรมการฯ จึงหวังที่จะให้ผลงานของการดำเนินโครงการฯ นี้เป็นการแสดงการระลึกถึงบทบาทและผลงานของนายปรีดี พนมยงค์ ที่มีต่อสังคมไทยเนื่องในโอกาสที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

เนื้อหาของโครงการ “ปรีดี พนมยงค์ กับสังคมไทย” ประกอบไปด้วย

การศึกษาวิจัยในโครงการย่อย ๕ โครงการดังต่อไปนี้

(๑) โครงการศึกษาวิจัยชีวประวัติและผลงานของนายปรีดี พนมยงค์

(๒) โครงการจัดพิมพ์งานเขียนของนายปรีดี พนมยงค์ ในรูปเล่มที่สมบูรณ์โดยจัดแบ่งตามประเภทของงานเขียน

(๓) โครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพสังคมไทยเรื่อง “เศรษฐศาสตร์การเมืองสยาม ๒๔๗๕ ถึงปัจจุบัน”

(๔) โครงการสัมมนาบทความทางวิชาการเกี่ยวกับสภาพสังคมไทยเรื่อง “สังคมไทย : ความขัดแย้งกับพัฒนาการ”

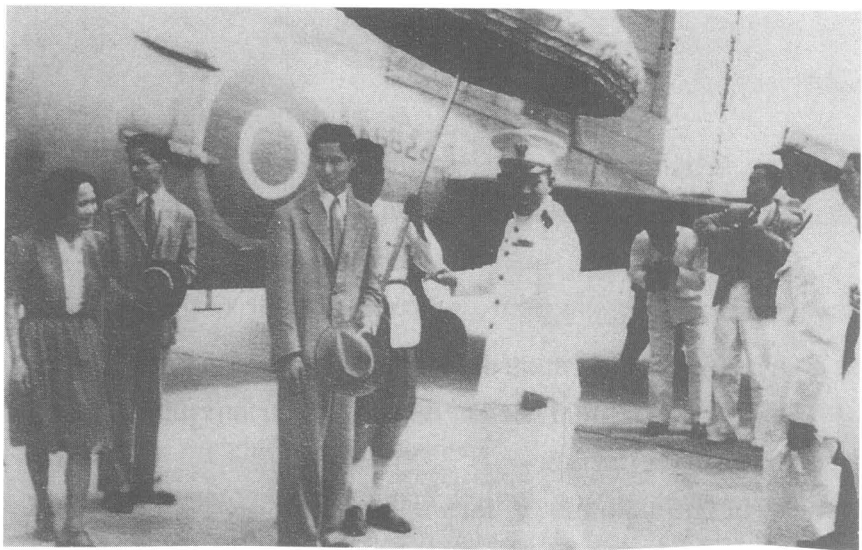
(๕) โครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทางออกในอนาคตของสังคมไทยเรื่อง “เค้าโครงการพัฒนาสังคมไทย”

อนึ่ง เพื่อเป็นการชี้แจงวัตถุประสงค์และเนื้อหาของการดำเนินงานโครงการ “ปรีดี พนมยงค์ กับสังคมไทย” ตลอดจนเป็นการเริ่มต้นส่วนหนึ่งของการดำเนินการโครงการจัดพิมพ์งานเขียนของนายปรีดี พนมยงค์ ทางคณะกรรมการฯ จึงมีมติที่จะจัดพิมพ์งานเขียนของนายปรีดี พนมยงค์ ในเรื่อง *มหาราชและรัตนโกสินทร์* และในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ ทางคณะกรรมการฯ ได้เรียนขออนุญาตแล้วจากนายปรีดี พนมยงค์

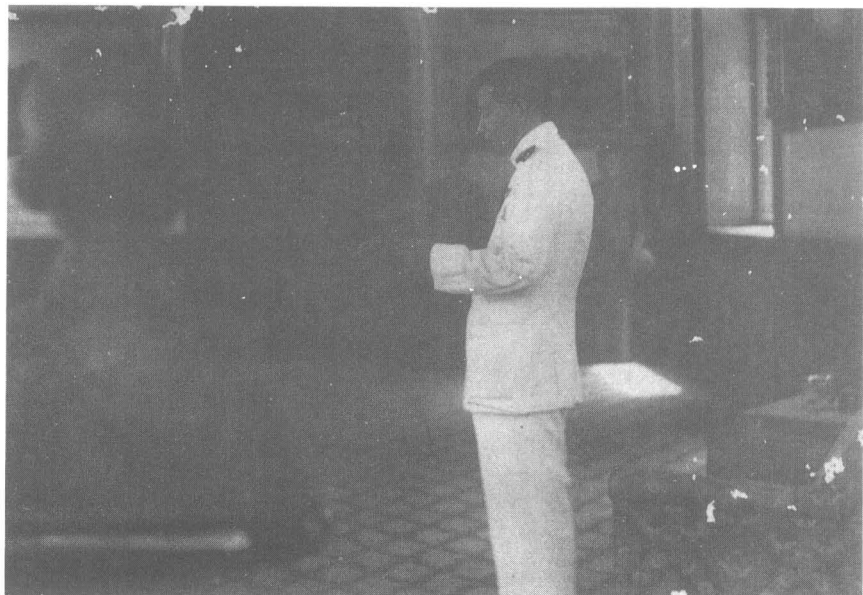
คณะกรรมการโครงการ “ปรีดี พนมยงค์ กับสังคมไทย”

สารบัญ

- ความเห็นนายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ๑
ฉบับ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ เสนอ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี
- เหตุเรื่องมหาดราช ๔๔
- ความเห็นเพิ่มเติมฉบับ ๖ มีนาคม ๒๕๒๕ ๕๘
- ความเห็นเพิ่มเติมฉบับ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ ๖๔
- ความเห็นเพิ่มเติมฉบับ ๒๙ มีนาคม ๒๕๒๕ ๗๑

นายปรีดี พนมยงค์ รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล สมเด็จพระอนุชา และ
สมเด็จพระราชชนนี เสด็จนิวัตสู่ประเทศเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๘

นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
กำลังให้โอวาทคณะรัฐมนตรีชุดนายควง อภัยวงศ์ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๗

ความเห็นนายปรีดี พนมยงค์

รัฐบุรุษอาวุโส

เสนอ

ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

เรื่อง

“ไม่สมควรลดพระเกียรติของพระมหाराชาธิราช, ของพระสยามินทราธิราช และของพระมหาพุทธางกูร, ลงมาเป็นเพียง “มหाराช” และขอให้สอบสวนหลักฐานประวัติศาสตร์แท้จริงว่า ชื่อกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งขึ้นเมื่อใด เพื่อฉลองวันครบรอบ ๒๐๐ ปีให้ถูกต้อง”

๒ มหาราชและรัตนโกสินทร์

(สำเนา)

ด่วน

173, avenue Aristide Briand
92160-ANTONY
FRANCE

วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๕

เรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี*

เรื่อง

ไม่สมควรลดพระเกียรติของพระมหाराชาธิราช, ของพระสยามินทรธาธิราช, และของพระมหาพุทธางกูร ลงมาเป็นเพียง “มหาราช”, และขอให้สอบสวนหลักฐานประวัติศาสตร์แท้จริงว่า ชื่อกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งขึ้นเมื่อใด เพื่อฉลองวันครบรอบ ๒๐๐ ปีให้ถูกต้อง

เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ข้าพเจ้านายปรีดี พนมยงค์ ได้ทราบความจากเอกสารคณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์งานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี และต่อมาเมื่อวันที่ ๓๐ เดือนนั้น ข้าพเจ้าทราบความจากนิตยสาร “ศิลปวัฒนธรรม” ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือนมกราคม ๒๕๒๕ ภายใต้วรรณคดี “รายงานพิเศษ” ซึ่งได้แจ้งความเป็นมาของการที่คณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้ถวายพระราชสมัญญาพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกว่า “สมเด็จพระพุทธยอดฟ้ามหาราช”

ดังนั้นข้าพเจ้าในฐานะราษฎรไทย และในฐานะที่ข้าพเจ้ายังคงเป็นรัฐบุรุษอาวุโสถูกต้องตามกฎหมาย โดยประกาศพระบรมราชโองการลงวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ มีความว่า

* ขณะนั้นพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี

“ประกาศ
อานันทมหิดล

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นว่า นายปรีดี พนมยงค์ ได้เคยรับหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินในตำแหน่งสำคัญๆ มาแล้วหลายตำแหน่ง จนในที่สุดได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และปรากฏว่า ตลอดเวลาที่นายปรีดี พนมยงค์ ดำรงตำแหน่งเหล่านี้ ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และด้วยความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ทั้งได้แสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ในความสามารถบำเพ็ญคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติเป็นเอกประการ

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ยกย่องนายปรีดี พนมยงค์ ไว้ในฐานะรัฐบุรุษอาวุโส และให้มีหน้าที่รับปรึกษากิจราชการแผ่นดินเพื่อความวัฒนาถาวรของชาติสืบไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘
เป็นปีที่ ๑๒ ในรัชกาลปัจจุบัน
ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช
นายกรัฐมนตรี”

ข้าพเจ้าจึงเสนอความเห็นมายังรัฐบาลเรื่อง “ไม่ควรลดพระเกียรติของพระมหากษัตริย์ราช, ของพระสยามมินทรราชิราช, และของพระมหาพุทธทาสกุลลงมาเป็นเพียง “มหาราช”, และขอให้สอบสวนหลักฐานประวัติศาสตร์แท้จริงว่า ชื่อกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งขึ้นเมื่อใดเพื่อฉลองวันครบรอบ ๒๐๐ ปีให้ถูกต้อง”

ขอท่านและคณะรัฐมนตรีและราษฎรทั้งหลายโปรดพิจารณาดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ไม่สมควรลดพระเกียรติของพระมหाराชาธิราช, ของพระสยามินทราธิราช, และของพระมหากษัตริย์ราชวงศ์ ลงเป็นเพียง “มหาราช”

๑.๑

บรรทัดฐานเมื่อครั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕

เมื่อเสร็จสิ้นพระราชพิธีพระราชทานและฉลองรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ แล้ว พระยามโนปกรณัม นายกรัฐมนตรีสมัยนั้น ได้สั่งให้ข้าพเจ้าเสนอความเห็น ว่า สมควรหรือไม่ที่จะถวายพระเกียรติยศ “มหาราช” แต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะพระองค์ได้ทรงมีพระมหากฤษฎาธิคุณอย่างใหญ่หลวงแก่อาณาประชาราษฎร์ ให้เปลี่ยนการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าจึงทำบันทึกฉบับลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ เสนอพระยามโนปกรณัม นายกรัฐมนตรี ดังที่นิตยสาร “ข่าวตุรัส” ได้นำสำเนาบันทึกฉบับนั้นลงพิมพ์ในฉบับที่ ๒๐ ปีที่ ๑ ประจำวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๒๕ ซึ่งข้าพเจ้าได้อัดสำเนาภาพเอกสารนั้นแนบมาเป็นเอกสารหมายเลข ๑ ต่อท้ายจดหมายฉบับนี้

เพื่อสะดวกแก่การพิจารณาของท่าน ข้าพเจ้าขอให้ท่านโปรดพิจารณาความสำคัญในบันทึกนั้นเป็นประเดิมเริ่มแรกก่อน ดังต่อไปนี้

(๑) ข้อ ๑. แห่งบันทึกนั้นข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ว่า

“ข้าพเจ้าเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งในหลักการที่จะถวายพระเกียรติยศแก่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ให้สูงยิ่งขึ้น เพราะทรงมีพระมหากฤษฎาธิคุณแก่ประชาชนชาวไทยให้ได้มีระบบปกครอง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนหลักมูลที่ก้าวหน้า”

(๒) ข้อ ๒. แห่งบันทึกนั้นข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ว่า

“แต่การที่จะถวายพระเกียรติยศทรงเป็นเพียง “มหาราช” นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่ามิใช่เป็นการเพิ่มพระเกียรติที่ทรงมีอยู่แล้วนั้น หากยังเป็นการลดพระ

เกียรติที่พระองค์ทรงมีอยู่ก่อนแล้ว เพราะเหตุประการต่อไปนี้

“ประการที่ ๑ พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์อย่างน้อยที่สุดก็ดำรงอิศริยยศเป็นมหาราช” ดังที่ชาวสยามถวายพระพรในมงคลสมัยต่างๆ ด้วยคำบาลีว่า

“ตีฆายโก โทตุ มหาราชชา” แปลว่า “ขอให้พระมหาราชทรงมีพระชนมายุยืนนาน”

“ทั้งนี้แสดงว่า ราษฎรสยามได้ถวายพระเกียรติแด่พระมหากษัตริย์ว่าทรงดำรงเป็น “มหาราช” อยู่แล้ว”

“ประการที่ ๒ ธงประจำพระองค์พระมหากษัตริย์นั้นเรียกว่า “ธงมหาราช” มาแล้วตั้งแต่โบราณกาล ต่อมาในรัชกาลที่ ๕ ได้ทรงบัญญัติ พ.ร.บ. ธงขึ้นนั้น ธงประจำพระองค์ก็เรียกตามพระราชประเพณีว่า “ธงมหาราช” แม้ไว้ในรัชกาลที่ ๖ และในรัชกาลที่ ๗ ได้ทรงแก้ไข พ.ร.บ. บางประการ แต่ธงประจำพระองค์ก็ยังเรียกว่า “ธงมหาราช”

“ทหาร, เสือป่า, ลูกลือ, ได้รับการสอนให้เคารพ “ธงชาติ” และ “ธงมหาราช”

“ทั้งนี้แสดงว่า พระมหากษัตริย์สยามทรงเป็น “มหาราช” อยู่แล้ว”

“ประการที่ ๓ ถ้าผู้ใดศึกษาพระปรมานุกรณของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้น ก็ย่อมทราบทั่วกันว่า ปวงชนชาวสยามได้ถวายพระเกียรติยศแด่พระมหากษัตริย์ในพิธีราชาภิเษกหรือปราบดาภิเษกให้ทรงดำรงอิศริยยศสูงกว่ามหาราช บางพระองค์ก็ทรงเป็นถึง “พระมหาจักรพรรดิราชาธิราช”

“คำว่า “ราชาธิราช” เป็นศัพท์สนธิระหว่างคำว่า “ราชา+อธิ+ราช”, “อธิ” เป็นศัพท์บาลีสันสกฤตแปลว่า “ยิ่งใหญ่” คำว่า “ราชาธิราช” จึงแปลว่า “ราชาที่ยิ่งใหญ่เหนือกว่าราชาทั้งหลาย” ซึ่งยิ่งใหญ่เหนือกว่าพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นเพียง “มหาราช” เท่านั้น บางพระองค์ทรงเป็น “พระมหาจักรพรรดิราชาธิราช” นั้น ก็ยิ่งใหญ่เหนือกว่า “ราชาธิราช”

“ประกาศที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๑ แห่งพระราชวงศ์จักรี ทรงมีพระปรมาภิไธยเมื่อปราบดาภิเษกดังต่อไปนี้

“พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชรามาธิบดี ศรีสินทรมหามงกุฎ พระบรมราชาธิบดีมหาราช ธรณินทราธิราช.....ธรรมิกราชาธิราช.....บรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว”

“(โปรดดูพระราชปรารภในกฎหมายตราสามดวง)”

“ทั้งนี้พระองค์ทรงเป็น “บรมมหาราชจักรพรรดิราชาธิบดีมหาราช ธรณินทราธิราช” ที่ยิ่งใหญ่กว่า “มหาราช” และ “อริราช”

“พระมหากษัตริย์ที่ทรงสืบพระราชสันตติวงศ์ต่อๆ มานั้น ทรงมีพระปรมาภิไธยซึ่งแปลเป็นไทยว่า พระองค์ทรงดำรงพระราชอิศริยยศใหญ่ยิ่งกว่า “มหาราช”

“แม้ว่ารัชกาลที่ ๖ จะได้ทรงเปลี่ยนพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์แห่งพระราชวงศ์จักรีให้ขึ้นต้นด้วย “พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหามงกุฎ” แต่ในเนื้อความต่อมานั้นก็ได้ลดพระเกียรติลงมาเป็นเพียง “มหาราช” เท่านั้น (ขอให้ผู้สนใจศึกษาพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์แห่งพระราชวงศ์จักรีทุกๆ พระองค์ให้ถี่ถ้วนด้วย)

“ประกาศที่ ๕ โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ นั้น ประชาชนชาวสยามได้ถวายพระปรมาภิไธยในพิธีบรมราชาภิเษกว่า

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก มหันทเดชนดิภครามาธิบดี...สกลมโหิตศวรมหาสวามินทร์มเหศวรรมหัทธมหารามาธิบดี ราชวโรดมบรมนาถชาติอาชัญญาครัย พุทธิไตรยรัตนครณาภิรักษ์...สกลไพศาลมหารัชฎาธิบดินทร ปรมินทรธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนาถบพิตรพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว”

“ทั้งนี้แสดงชัดเจนว่า พระองค์ทรงเป็น “มหาราชาธิราช” คือ ยิ่งใหญ่กว่ามหาราชและอริราชทั้งหลาย

“สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ในการจารึกพระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ตามมติของประชาชนชาวสยามนั้นไว้ในคำพระราชปรารภแห่งรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕”

(๓) เกี่ยวกับความคิดของพวกต้องการเอาอย่างฝรั่งในการต่อท้ายพระนามกษัตริย์ว่า “The Great” (ฝรั่งเศส “Le Grand”) นั้น ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในข้อ ๓ แห่งบันทึกนั้นดังต่อไปนี้

“ส่วนความเห็นของผู้อ้างตัวอย่างของยุโรปซึ่งท่านนายกรัฐมนตรีชี้แจงแก่ข้าพเจ้าเมื่อวันก่อนนั้น ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า พระมหากษัตริย์ในยุโรปบางพระองค์ที่มีต่อท้ายพระนามตามภาษาของประเทศนั้นๆ ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า “อิ เกรต” (The Great) หรือภาษาฝรั่งเศสเรียกว่า “เลอ กรองด์” (Le Grand) บางคนออกสำเนียงว่า “เลอ กรังด์” ก็เป็นเรื่องของชาวยุโรปที่พระนามของพระเจ้าแผ่นดินมีลักษณะต่างกับพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ไทย คือ

“ประการที่ ๑ พระมหากษัตริย์ในยุโรปแต่ละพระองค์เป็นคริสตศาสนิกจึงทรงเลือกพระนามของพระองค์เองตามชื่อ “นักบุญ” (เซนต์) ซึ่งเป็นชื่อคำเดียวสั้นๆ เพียงพยางค์เดียวหรือไม่เกิน ๕ พยางค์ เช่น หลุยส์, ยอร์จ, ปีเตอร์, วิลเลียม, ฯลฯ

“ประการที่ ๒ พระมหากษัตริย์คริสตศาสนิกแห่งประเทศหนึ่งๆ ก็มักเลือกชื่อของพระองค์ตามชื่อนักบุญที่ซ้ำในราชวงศ์เดียวกันบ้าง และซ้ำกับราชวงศ์อื่นบ้าง เช่น พระนาม “หลุยส์” นั้นก็มีพระเจ้าหลุยส์ของฝรั่งเศสหลายพระองค์ที่ครองฝรั่งเศส, พระเจ้าหลุยส์หลายพระองค์ที่ครองบาวาเรีย, พระเจ้าหลุยส์หลายพระองค์ที่ครองฮังการี, ฯลฯ พระนามปีเตอร์นั้นก็มิพระเจ้าปีเตอร์หลายพระองค์ที่ครองรัสเซีย, พระเจ้าปีเตอร์หลายพระองค์ที่ครองโปรตุเกส, พระเจ้าปีเตอร์หลายพระองค์ที่ครองเซอร์เบีย, ฯลฯ

“ประการที่ ๓ พระมหากษัตริย์คริสตศาสนิกต่างพระราชวงศ์กันในประ

เทศหนึ่งๆ นั้น ก็ปรากฏว่า พระมหากษัตริย์แห่งพระราชวงศ์หนึ่งทรงใช้พระนามซ้ำกับอีกพระราชวงศ์หนึ่ง เช่น ในประเทศอังกฤษ มีพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์ “ฮาโนเวอร์” ที่ทรงใช้พระนาม “ยอร์จ” ๔ พระองค์ และแห่งพระราชวงศ์ “แซกซ์ โคเบอร์ก” (ต่อมาเปลี่ยนชื่อว่า “พระราชวงศ์วินเซอร์”) นั้นมีพระมหากษัตริย์ทรงใช้พระนามว่า “ยอร์จ” ๒ พระองค์, ในประเทศฝรั่งเศส พระมหากษัตริย์แห่งพระราชวงศ์ “คาโรแลงเจียงส์” ทรงใช้พระนามว่า “หลุยส์” ๕ พระองค์ และแห่งพระราชวงศ์ “กาเปเซียงส์” (รวมทั้งสายบูรบองส์) ทรงใช้พระนามว่า “หลุยส์” ๑๒ พระองค์

“(รัชทายาทอีกองค์หนึ่งที่ทิวงคตก่อนเสวยราชย์ แต่พระบรมวงษานุวงศ์ยกย่องให้ทรงศักดิ์เสมอพระมหากษัตริย์พระนามว่า “หลุยส์ที่ ๑๗”)

“ประการที่ ๔ เนื่องจากพระนามของพระมหากษัตริย์คริสตศาสนิกซ้ำๆ กันจึงก่อให้เกิดความสับสน ฉะนั้นพระนามใดซ้ำกันมากไปในประเทศใดจึงมีเลขที่ต่อท้ายพระนามไว้ เช่น “ยอร์จที่ ๑ ถึงที่ ๖, หลุยส์ที่ ๑ ถึงหลุยส์ที่ ๑๘ ฯลฯ”

“ประการที่ ๕ แม้มีเลขที่ต่อท้ายพระนามไว้แล้ว แต่ราษฎรก็ตั้ง “พระนามฉายา” ตามลักษณะพิเศษของบางพระองค์ไว้ อาทิ พระเจ้าหลุยส์แห่งฝรั่งเศสที่มีจำนวนถึง ๑๘ พระองค์นั้น ราษฎรก็ตั้งพระนามฉายาไว้หลายพระองค์ อาทิ.....”

ต่อจากนั้นข้าพเจ้าได้ชี้แจงพระนามฉายาต่างๆ กันระหว่างกษัตริย์ฝรั่งเศสปรากฏรายละเอียดในบันทึกของข้าพเจ้าแล้ว

(๔) ข้าพเจ้าได้กล่าวข้อสรุปไว้ในบันทึกเสนอพระยามโนปกรณัมฯ ดังต่อไปนี้

“สรุป

ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่เป็นมงคลแก่รัฐบาลซึ่งท่านเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ในขณะนี้ และจะไม่เป็นมงคลแก่พระราชวงศ์จักรีที่พระมหากษัตริย์แห่งพระราชวงศ์ซึ่งมีพระอิศริยยศสูงกว่ามหาราชอยู่แล้วนั้นต้องถูกลดพระอิศริยยศลง

เหลือเพียงเป็น “มหाराช” เท่านั้น

อนึ่ง ถ้าจะแก้ตัวว่ารัฐบาลรู้อยู่แล้ว แต่รัฐบาลถวายพระเกียรติยศซ้ำอีกให้หนักแน่นยิ่งขึ้น ก็จะเป็นการแก้ตัวที่ชนรุ่นหลังซึ่งได้พิจารณาหลักฐานรอบคอบแล้วเห็นว่าจะเป็นการแก้ตัวอย่างขุ่นๆ ซึ่งจะไม่เป็นมงคลดังที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้ว

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด

(ลงนาม) หลวงประดิษฐ์มนูธรรม
รัฐมนตรี

พระยามโนปกรณัม เห็นด้วยตามที่ข้าพเจ้าเสนอ จึงได้งดการลดพระเกียรติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ลงมาเป็นเพียง “มหाराช”

๑.๒

หมายเหตุของข้าพเจ้าเรื่อง “สยามินทราธิราช”

เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๓ ข้าพเจ้าได้เขียนหมายเหตุทำยเรื่องพระปรมาภิไธย ร. ๘ และ ร. ๙ ให้แก่ผู้ต้องการศึกษา ซึ่งนิตยสาร “ข่าวจตุรัส” ได้นำลงพิมพ์ในฉบับเดียวกันกับที่ได้ลงพิมพ์บันทึกของข้าพเจ้าฉบับ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่ข้าพเจ้าได้อ้างถึงแล้วนั้น

สาระสำคัญคือ พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๘ ทรงมีพระปรมาภิไธยว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล อุดลยเดชวิมล รามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย” และพระมหากษัตริย์แห่งรัชกาลที่ ๙ ทรงมีพระปรมาภิไธยว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศ รามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร”

ผู้ศึกษาภาษาไทยพอสมควรย่อมทราบว่ คำว่า “สยามินทราธิราช” เป็นศัพท์สนธิระหว่างคำว่า “สยาม + อินทร + อธิราช” แปลว่า “เจ้าใหญ่

ที่สุดของสยามที่ทรงยิ่งใหญ่เหนือราชาทั้งหลาย” พระมหากษัตริย์ทั้งสองพระองค์จึงทรงดำรงพระอิสริยยศสูงกว่า “มหาราช”

๑.๓

ลำดับอิสริยยศของกษัตริย์

พระประมุขของชาติไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยประมาณ ๘๐๐ ปีเป็นต้นมานั้นได้รับนับถือลัทธิพราหมณ์ควบกันไปกับพุทธศาสนา พราหมณ์มีหน้าที่เป็น “ปุโรหิตาจารย์” คือ เป็นครูถวายคำปรึกษาแด่กษัตริย์ซึ่งชนบทรรมนิยมประเพณี พิธีการต่างๆ รวมทั้งพระนามของพระประมุขแห่งชาติตามเยี่ยงอย่างกษัตริย์ในชมพูทวีปโบราณ (โดยประมาณคืออินเดียและปากีสถานปัจจุบัน)

ในสมัยโบราณนั้นชมพูทวีปแยกออกเป็นรัฐใหญ่น้อยมากมาย ประมุขรัฐเล็กที่สุดเรียกว่า “ราชา” ประมุขของรัฐที่ใหญ่กว่าเรียกว่า “มหาราชา” ส่วนประมุขของรัฐยิ่งใหญ่โดยมีราชาหลายคนขึ้นอยู่กับก็เรียกว่า “ราชาธิราช”, ประมุขของรัฐที่กว้างใหญ่มีมหาราชาและราชามากมายขึ้นอยู่กับก็เรียกว่า “มหาราชาธิราช”

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้พระราชทานพระมหาสมณานุศาสน์ไว้ในเรื่อง “ความมักใหญ่เข้าไปสู่หายนะ” มีความตอนหนึ่งกล่าวถึงพระราชานามในชมพูทวีปที่แผ่อำนาจยึดครองรัฐต่างๆ ไว้ได้มาก แล้วก็ตั้งตนเป็น “พระเจ้าจักรพรรดิ” หรือ “พระเจ้าราชาธิราช”

ในสมัยที่ลัทธิพราหมณ์เข้าสู่สยามนั้น อิสริยยศของกษัตริย์ในชมพูทวีปมีลำดับต่างกัน คือ ราช, มหาราช, ราชาธิราช, มหาราชาธิราช, จักรพรรดิราชาธิราช

คำว่า “มหาราช” จึงมิได้แปลว่า “อิ เกรต” (The Great) จะเห็นได้ว่าในสมัยที่อังกฤษปกครองอินเดียนั้น อินเดียมีราชาและมหาราชามากมาย อังกฤษให้เกียรติมหาราชาหรือมหาราชเพียงเป็น “His Highness” (ท่านเจ้า) เท่านั้น โดยพระมหากษัตริย์อังกฤษทรงเป็น “พระเจ้าจักรพรรดิ (Emperor) หรือ

“พระจักรพรรดินีนาถ” (Empress) ของอินเดีย เทนือราชาและมหาราชาเหล่านั้น

ส่วนประเทศ “เนปาล” (NEPAL) ที่เป็นเอกราชจนถึงปัจจุบันนี้ นั้น ได้ยกฐานะันดรของพระประมุขแห่งชาติเป็น “มหาราชาธิราช” ซึ่งชาติต่างๆ ที่ใช้ภาษาอังกฤษก็ยกย่องพระประมุขของเนปาลเป็น “His Majesty” ดังปรากฏในหนังสือชื่อ “The Statesman's Year Book” (หนังสือประจำปีของรัฐบุรุษ) ที่เรียกพระนามกษัตริย์เนปาลโดยตั้งต้นว่า “HM” (His Majesty) เช่น หนังสือที่ข้าพเจ้าอ้างนั้นฉบับ ค.ศ. ๑๙๗๙-๑๙๘๐ หน้า ๘๗๓ กล่าวไว้ดังต่อไปนี้ “RULING KING. The sovereign is HM Maharajadhiraja Birendra Bir Bikram Shah Dev.”

แปลเป็นภาษาไทยว่า

“กษัตริย์ที่ทรงราชย์ ผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจสูงสุด คือ พระบาทสมเด็จพระมหาราชาธิราช พิเรน ทร พีร พิกรม ชา เทวะ”

ดังนั้นจึงไม่สมควรลดพระเกียรติของพระมหาราชาธิราช, ของพระสยามินทราธิราช, ของพระมหาพุทธางกูร ลงมาเป็นเพียง “มหาราช” ซึ่งเป็นฐานันดรกษัตริย์ที่ต่ำกว่ากษัตริย์เนปาล

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

(๑) ท่านที่เคยศึกษาประวัติศาสตร์อังกฤษสมัยที่อังกฤษปกครองอินเดีย นั้น ก็น่าจะทราบว่า รัฐบาลอังกฤษได้ให้เกียรติแก่ราชาและมหาราชาตามลำดับต่างกันโดยจำนวนกระสุนปืนใหญ่ที่ยิงสูงสุดในงานพิธีและในการต้อนรับ

(๒) ส่วนท่านที่ศึกษาประเพณีของกษัตริย์นั้น ก็น่าจะทราบว่า กษัตริย์มีอิศริยยศต่างกันตามลำดับชั้นของ “ฉัตร” และโดยเฉพาะพระมหากษัตริย์ไทยนั้นสถิตย์อยู่ภายใต้ฉัตรสีขาว ๙ ชั้นซึ่งเป็นชั้นสูงสุด เรียกเป็นภาษาสันสกฤตว่า “**นพปฎลเศวตฉัตรฉัตร**” ดังที่ปรากฏความตอนหนึ่งแห่งพระปรมาภิไธยเต็มของรัชกาลที่ ๔, รัชกาลที่ ๕, รัชกาลที่ ๖, รัชกาลที่ ๗, แม้ในพระปรมาภิไธยของรัชกาลที่ ๑ จะมีได้กล่าวถึงฉัตร ๙ ชั้น ก็ตาม แต่ก็เป็น

๑๒ มหาราชและรัตนโกสินทร์

พระบรมราชประเพณีที่พระองค์เสด็จภายใต้ฉัตรสีขาว ๙ ชั้นนั้นซึ่งเป็นฉัตรสูงสุด (อดีตฉัตร) ยิ่งกว่าฉัตรของมหาราช

๑.๔

พระปรมาภิไธยเต็มของรัชกาลที่ ๑

พระปรมาภิไธยเต็มของรัชกาลที่ ๑ จารึกในพระสุพรรณบัฏและจารึกในต้นฉบับพระราชปรารภแห่งกฎหมายตราสามดวงอันเป็นประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑ ซึ่งได้บัญญัติเมื่อจุลศักราช ๑๑๖๖ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๔๗ อันเป็นปีที่ ๒๓ แห่งการสถาปนาราชวงศ์จักรีหรือ ร.ศ. ๒๓ เท่านั้น อันเป็นเอกสารหลักฐานแท้จริง (Authentic document) ชั้นที่ ๑ ซึ่งปัจจุบันนี้เก็บไว้ที่หอสมุดแห่งชาติ ข้าพเจ้าจึงขอเสนอภาพที่ถ่ายตรงตามต้นฉบับนั้นปรากฏดังต่อไปนี้

๑ กุมภาพันธ์ ๑๙๕๖ มุสิกมนตรีวัชรนาถ มหาเศวตเศวตเศวตเศวต
สุวรรณภูมิเขตกวดำหมก พระบาทสมเด็จพระบรมจักรกรีชัยมงกุฎที่ศรีรัตน
บรมมหาจักรพรรดิภคินทรราชวราธิบดีจักรกรีรัตนจักรพรรดิ
ไชยเชษฐ์ กิ่งหวะเมศวรเนตรนายกกลกติกนภษชติธาทะไร่ชบสมุภยกะโธมณต์
สถลจักรวาทังวิเบณฑลวิเชนตรชิบตีนทรวริดิวิมกชกจิปทีศรีสุวิบูลคุณธธริวา
ฤทธิงเมศวรบรมนิกภคริชเชโชไชยพรหมเทพาทิเทพ กิ่งหวะเมศวรโคตะเซษ
วิสุภิมกฏประเทศกะตมทพุกทมกฏบรมบัลักรพระพุทธิเคออยู่แก้ว ๑๙๕๖ กฤษณ
ทวริเศกผ่านพิภพกฤษเทพทกกระทิ ศรีอยุธยาธามทาทิลกภพนพรตบภรทมิ

ปรีชัช เศษออกพระวังมัญษกมาตามทกจักรพรรดิภคินทรราชวราธิบดีจักรกรีรัตนจักรพรรดิ
มากธมนทวิกรวิชติภชกริมษพษพฤจนโภกการยเสกขึ้นตั้งแห่งพระมหากษัตริย์
สิ่งเข้าพญาศรีวรมนชเกษะทกิดำมากธยานุชิตพิสิรมษเมษภักกิตติเศวิเนทรวชิปที
ลวิรัตนภชโกธวชิปทีอภิษพิวิษภกรวมภทุะ กบพิณคมกฏพระภกรกถวิษัยธกรม

เคยบุญดีช่อง แยกแหว่งทุกกษัตริย์ไทศ^{พระเกษม}_{เมษกษัตริย์} ไหวความว่าข้าแม่เปี่ยม
ภรรยาเคยบุญดีพ้องห่มเคยบุญดี ๆ ให้การแก่พระเกษมว่าข้าแม่เปี่ยมแอกให้
ทำบุญถวายเคยภรรยาแต่มาพ้องห่มเคยบุญดี ๆ ไม่ห่ม ข้าแม่เมษกษัตริย์ทรง
ตามทำให้การเคยบุญดีไม่ พระเกษมพุกาแหว่งโถมข้าแม่เปี่ยมแอกจิรวาด

ไม่เป็น^{ขึ้น}ใจ เก้าก้อยข้าแม่เปี่ยม แต่กักรอตามมาใหญ่กรุนตามทลงปูกษา ๆ
ทำเป็นหญิงห่มข้าแม่เปี่ยมกับเคยบุญดีจากกษาเมียกับตามกฤษหมาย
ซึ่งทวงพระกรรมกรที่ข้าหญิงนอกโทษ แต่มาพ้องห่มข้าแม่เปี่ยม
ให้ห่มกันนั้นนี่ทาเป็น^{ขึ้น}ใจไม่ ยังมีพระภริยาใจการกตสใจเสกเสกพระคต

เอากรุหมยจนตามหลวมลอมกับดบมี^{ขึ้น}ใจ ได้ตามว่าชยหาอีกมิได้
หญิงอาชแห่งท่าน่าเป็นหญิงห่มข้าแม่เปี่ยม ถูกอชกับทั้งตามดบมี ยังมีพระภริ
โยการมากพระบับทุกผู้ว่าหนักทำตัวที่เข้าพุทธกรนั้นพระไทรยบิฎกแปกหมื่น
สี่พันพระวรรมานร จนสมใจพระพุทธรูปทองพวมทการุณประภัสสรใต้

ทรงพระสงคได้เป็นทกโลกยตั้งแต่บนบรรพชิตบิรัชชยแควนภคตบิรัชชย ได้
ปรมิย์บุรีซึ่งทรงศุภกฤษณเสกทุกกฤษณ แต่พระไทรยบิฎกรวมนี้เป็นเพื่อห่มปรี
ฉกเขียนไปเป็นอันมาก ชากให้ระตำเรียนเป็นชายุคมพระพุทธรูปศาสคตลับไป
ก็ได้อาการเดประชุมเสิญพระภคตคตเถลิงใจมใจแก่พระคตมคตแต่พระวรรมพระ

พระพุทธรูปมหาราชเป็นประธาณ ฝ่ายภชบิรัชชยนั้นพลกรวมบิรัชชยในคัม
ใต้ทำสังคายนาชำระพระไทรยบิฎกสอดได้ทวยธรรมาการุณไทถูกกตตาม
พระพุทธรูปบุญดี พระไทรยบิฎกสิงคชถูกกตอันสงไสริณีได้เปยมิได้เขียนด้วย
ใจแก่กฤษกรลับไปภายหลัง ก็เป็นพุทธการกรวมคองการกฤษกรลับประภัสสรใต้

แต่ฝ่ายราชอาณาการปีกระษัตริย์ท่ามแผ่นดินนั้นหาใครยซึ่งในภณกรณิก
กฎหมายพระโद्यการอนักระษัตริย์แต่ก่อนบัญญัติให้ใครเป็นบัณฑิตคน ซึ่งภณกรณ
กรณนั้นเมื่อกรมราชวงษาทั้งปวงได้โดยยุติธรรมเดพระภษาท่าหนคมกพระโद्यการอนั
ก็พื้นเพื่อเนบริตฉีกทำทั้งกันไปเป็นอันมาก ท้ายคนอนัโลกหลงหากตามละอาย

แก่เขาปริัติ ก็เปลี่ยนแปลงตามชอบใจไว้พิภพภาษา ลาให้เสียดูฤทธิธรรม
สักครบบแผ่นดินไปก็มิยั้ง จึงทบทพระกรรณดิไปรกเกล้าฯ จักทำฤทธองที่มิฉก

	ขุนจุนรวใจการผู้ทำที่พระธาคทัษณง	๑	} กนชำระพระภษ
	ขุนชำระประเศวิ	๑	
ชาคทัษณ	ขุนวิเชียรจักษ	๑	
	ขุนวิจิกรจักษ	๑	
ปริัติไต่ จุกขุน	ขุนทศมพระไกรสี	๑	
	พระภษสิณโถกรบัตถ	๑	
	ทศมจักษ	๑	
กรบบัณฑิต	พระมหาวิศรธรรม	๑	
	ขุนศรีวิการ	๑	
	นายสิน	๑	
	นายจอนบเรียน	๑	

การณคมกทพระโद्यการอนัอยู่ในภณกรณ ทึ่งแต่พระรรณสำเร็จไปให้ถูกถะ
ตามหาพี่เสเดเมื่อกรมมิให้ฉีกเสียดกันนี้ไต่ จักเป็นหมกเป็นเหล่าเจ้าเสเด
กรมพระสุธาททมชำระคกแปลงซึ่งบกรณีปตก นนัให้ระยอมโดยยุติธรรมให้
ท้ายพระไทยทมพระมหากรรณคุณาให้ไปเป็นประโยชน์แก่กระษัตริย์ท่าม
แผ่นดินไปในภณกรณ กรมชำระเกล้าให้ชาคทัษณรับเสด็จหมักสามฉบับ

๒ หองเครื่องฉบับหนึ่ง หือหอททฉบับหนึ่ง หือค่านททงสำหรับจุกขุน
ฉบับหนึ่ง ปักกก ^{พระภษสิณ} ^{พระภษสิณ} | ทุกเล่มเป็นสำคัญ ถ้าพระ ^{เกษม} ^{ภษสิณ} | เจริญพระสมก
พระภษาท่าหนคมกพระโद्यการองภสิภพภาษกรณิกก็ไต่ใด จุกขุนทั้งปวงไม่แทน
ปักกก ^{พระภษสิณ} ^{พระภษสิณ} | ตามทวนนี้ไซ้ ธง่าให้เชื่อพี่เขาเป็นอันรักก็เสียด

๑.๕

**พิจารณาสาระสำคัญ ๔ ประการแห่ง
พระปรมาภิไธยเต็มของรัชกาลที่ ๑**

ตามเอกสารหลักฐานแท้จริงที่เชิญมาพิมพ์ไว้ข้างบนนั้น พระปรมาภิไธยเต็มของรัชกาลที่ ๑ จึงประกอบด้วยส่วนสำคัญซึ่งทรงดำรงพระอิสริยยศ คือ

(๑) “บรมราชาธิราชรามธิบดี”

“บรม” เป็นคำวิเศษณ์แปลว่า “อย่างยิ่ง, ที่สุด”

“ราชาธิราช” แปลว่า “ผู้เป็นใหญ่ยิ่งของราชาทั้งหลาย”

“รามธิบดี” แปลว่า “พระรามที่ยิ่งใหญ่ (ซึ่งตามคตินิราศในอินเดียถือว่า พระวิษณุแบ่งภาคมาเกิดที่ “อโยธยา” (AYODHYA) ”

เรื่องนี้ข้าพเจ้าจะได้กล่าวไว้อีกเกี่ยวกับชื่อกรุงที่รัชกาลที่ ๑ ทรงสร้าง ณ ที่นี้ข้าพเจ้าขอเสนอเพียงส่วนสำคัญแห่งพระปรมาภิไธยดังกล่าวก็ แสดงว่า พระเกียรติของรัชกาลที่ ๑ สูงกว่า “มหาราช” มาก จึงไม่ควรลดพระเกียรติลงมาเป็นเพียง “มหาราช”

(๒) “บรมมหาจักรพรรดิราชาธิบดีมหารัทธิราช”

แปลเป็นไทยได้ความว่า “มหาจักรพรรดิราชาที่ยิ่งใหญ่ของพระเจ้าแผ่นดินทั้งหลาย”

ทั้งนี้แสดงว่า พระเกียรติของรัชกาลที่ ๑ สูงกว่า “มหาราช” ยิ่งนัก จึงไม่ควรลดพระเกียรติลงมาเป็นเพียง “มหาราช”

(๓) “รัตนากาศ ภาคกรวงษ์ องคปรมาธิบดี ศรีภูวเนศวรณารณายก ดิลกรัตนราชชาติอาชาวะไศรยสมุทยตะโรมนต์ สกลจักรวาฬาทิเบนทร สุริเยนทราชาธิบดีมหารัทธิราช ศรีสุวิบูลคุณอักษรนิตฤทธิ ราเมศวรธรรมิกราช เดโชไชยพรหมเทพาดีเทพ ศรีภูวเนธาธิเบศ โลกะเชษฐวิสุทธิมกุฎประเทศ”

ข้าพเจ้าหวังว่า ท่านที่ศึกษาภาษาไทยพอสมควรก็อาจแปลแต่ละพยางค์ได้ ส่วนข้าพเจ้าขอแปลรวมใจความ คือ เพียงแต่

“สกลจักรวาฬาทิเบนทร สุริเยนทราชาธิบดีมหารัทธิราช”, “ศรีภูวเนธาธิเบศ โลกะ

เชษฐวิสุทธิมกุฏประเทศ” ก็มีความหมายพอสังเขปได้ว่า พระองค์ทรงเป็น “พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก” ซึ่งพระนั่งเกล้าฯ (รัชกาลที่ ๓) ได้ทรงเฉลิมเป็น พระนามพระพุทธรูปปฏิมากรอุทิศแด่รัชกาลที่ ๑ แล้วให้ราษฎรเรียกพระนาม รัชกาลที่ ๑ ตามพระนามของพระปฏิมากรองค์นั้น ซึ่งข้าพเจ้าจะได้กล่าวต่อไป ใน ๑.๖

อนึ่ง พระปรมาภิไธยเต็มตามที่กล่าวใน (๓) ข้างบนนั้น ตามคติพราหมณ์ ถือว่า พระองค์เป็นพระรวมซึ่งพระวิษณุแบ่งภาคมาเกิดในโลก

(๔) “คะตา มหาพุทธานุกร”

“คะตา” แปลว่า “ถึงแล้ว, บรรลุด้วยคุณสมบัติ”

“มหาพุทธานุกร” แปลว่า “ผู้เป็นใหญ่ซึ่งเป็นหน่อของพระพุทธเจ้า, ผู้เป็นใหญ่ที่จะได้เป็นพระพุทธเจ้าในภายหน้า”

เมื่อพระองค์บรรลุด้วยคุณสมบัตินี้จะได้เป็นพระพุทธเจ้าในภายหน้าแล้ว พระองค์ก็เป็น “บุรุษที่บริสุทธิ์” ล่วงพ้นแล้วซึ่งอกุศลมูล (Root of Evils) ฉะนั้นจึงไม่ควรที่ผู้ใดจะลดพระเกียรติของพระองค์ลงมาเป็นเพียง “มหाराช” ที่ยังเป็น “ปุถุชน” ซึ่งยังมี “อกุศลมูล” คือ “โลภะ, โทสะ, โมหะ”

๑.๖

ลักษณะสำคัญของพระนามสังเขปรัชกาลที่ ๑

“พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก”

เพื่อส่งเสริมการชำระประวัติศาสตร์ให้เป็นไปสู่สัจจะทางประวัติศาสตร์ จึงจะเป็นมงคล มิใช่เป็นไปสู่การ “ลบ” หรือ “แก้” ประวัติศาสตร์นั้น ข้าพเจ้า ขอเสนอให้พิจารณาเอกสารหลักฐานแท้จริง (Authentic Document) ทาง ประวัติศาสตร์ว่าด้วยพระนาม “พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก” ซึ่งข้าพเจ้าคัดจากราชกิจจานุเบกษา จุลศักราช ๑๒๓๖ (ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๑๗, ค.ศ. ๑๘๗๔, ร.ศ. ๙๓) เล่ม ๑ หน้า ๓๔๐-๓๔๑ มีความดังต่อไปนี้ (ตามอักขรวิธีราชกิจจานุเบกษานั้น)

“ว่าด้วยพระนามพระเจ้าแผ่นดิน

ด้วย เจ้าพระยาธรรมาธิกรณ รัับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ สั่งว่า ให้ประกาศว่า ที่เรียกพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาไลย แลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้มีใช้พระนามสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน เป็นชื่อแผ่นดินด้วย ไม่ควรจะเรียกออกพระนาม แต่ก่อนก็เรียกว่าแผ่นดินพระพุทธเจ้าหลวง แผ่นดินในพระบรมโกศ ครั้นในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เรียกว่าแผ่นดินสมเด็จพระไอยกา แผ่นดินสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง แผ่นดินปัจจุบัน ครั้นเมื่อทรงสร้างพระพุทธปฏิมากรห้ามสมุทรใหญ่ ๒ พระองค์ ขึ้นถวายพระนามพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกยองค์ ๑ พระพุทธเลิศหล้านภาไลยองค์ ๑ แล้วโปรดให้เรียกตามพระนามพระพุทธปติมากรนั้น ครั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติขึ้นไม่โปรดให้เรียกว่าแผ่นดินในพระโกศจึงโปรดเกล้าฯ ให้เรียกว่าแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แลแผ่นดินปัจจุบันนั้นให้เรียกว่า แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ในแผ่นดินปัจจุบันนี้ยังหาชื่อแผ่นดินไม่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เรียกว่าแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ประกาศข้าทูลออกธูลีพระบาทฝ่ายนำฝ่ายในผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายทหารพลเรือนแลหัวเมืองเอกหัวเมืองโท หัวเมืองตรี หัวเมืองจัตวา ปากใต้ฝ่ายเหนือในพระราชอาณาเขตให้รู้แจ้งทั่วกัน ประกาศมาแต่ ณ วันเสาร์ เดือนสิบสอง แรมสิบเอ็จค่ำ ปีระกา เบญจศก ะ”

อนึ่ง ข้าพเจ้าขอเสนอเอกสารหลักฐานประกอบความตามราชกิจจานุเบกษาที่อ้างข้างบนนั้น คือ พระนิพนธ์สมเด็จพระยาดำรงฯ เรื่องตำนานพระพุทธรูปสำคัญ (ฉบับกรมศิลปากร) มีความตอนที่เกี่ยวกับพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกและพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ดังต่อไปนี้

“พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระพุทธเลิศหล้านภาลัย ๒ พระองค์นี้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้าง (ประมาณว่าในปลายปีชกาล

พ.ศ. ๒๓๘๕ หรือต้นปีเถาะ พ.ศ. ๒๓๘๖ เพราะพบหมายรับสั่งเกล้าขอร้องฐานตั้งพระพุทธรูป ๒ พระองค์นี้เมื่อเดือน ๑๐ ปีเถาะ) เป็นพระพุทธรูปยืน สูง ๖ ศอก หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์เป็นแกนใน แล้วหุ้มทองคำหนักพระองค์ละ ๖๓ ชั่ง ๑๔ ตำลึง ทรงเครื่องต้นอย่างพระเจ้าจักรพรรดิ ลงยาราชาชาติ ประดับด้วยเนาวรัตน์มีค่า ประดิษฐานไว้ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระองค์อยู่ฝ่ายเหนือทรงถวายพระนามว่า “พระพุทธรยอดฟ้าจุฬาโลก” ทรงพระราชอุทิศถวายสมเด็จพระอัยกาธิราชจักรพรรดินาถบพิตร พระองค์อยู่ฝ่ายใต้ถวายพระนามว่า “พระพุทธรุเลิศหล้านภลัย” ทรงพระราชอุทิศถวายสมเด็จพระชนกนาถธรรมิกราชบพิตร ดังนี้ แล้วได้พร้อมพระราชหฤทัยกับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเลือกพระบรมสารีริกธาตุบรรจุไว้ในพระพุทธรูปนั้นทั้ง ๒ พระองค์ แล้วมีการสมโภชเมื่อเดือน ๔ ขึ้น ๑๑ ค่ำ ปีวอก พ.ศ. ๒๓๙๑”

เมื่อท่านได้ทราบเอกสารหลักฐานแท้จริงทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวถึงแล้วนั้น ก็ขอได้โปรดพิจารณาต่อไปว่าจะ “ลบ” พระสมัญญา “จุฬาโลกย” ออกโดยเพิ่มเติมคำว่า “มหाराช” แทนนั้นจะเป็นการสมควรหรือไม่นั้น ถ้าเป็นการสมควรก็เป็นเรื่องที่ทางพุทธศาสนาและทางคตินิพนธ์เรียกว่าเป็น “มงคล” ถ้าหากไม่สมควรก็ไม่เป็นมงคล

ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงขอเสนอให้วินิจฉัยลักษณะพระนามสังเขปนั้นอย่างถี่ถ้วนโดยอาศัย “วิธีใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์เพื่อสอบสวนหาความจริง” ซึ่งเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า “เมธอดโวลิจ” (Methodology) อันเป็นสาขาหนึ่งของ “ตรรกวิทยา” (Logic) พร้อมทั้งอาศัยที่มาแห่งวัตถุทางประวัติศาสตร์ (Source of Historical Material) เกี่ยวกับเรื่องนี้ อาทิ วิธีปฏิบัติทางพุทธศาสนาและทางลัทธิพราหมณ์ อันเป็นพระบรมราชประเพณีซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยนับถือตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมานั้นประกอบด้วย

จากการวินิจฉัยตามหลักข้างบนนั้น ท่านทั้งหลายที่สนใจในประวัติศาสตร์เรื่องพระสมัญญานาม “จุฬาโลกย” นั้นก็ย่อมเห็นได้ดังต่อไปนี้

๑. พระนาม “พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย” นั้นเป็นพระนามของพระพุทธปฏิมากรที่รัชกาลที่ ๓ ทรงสร้างขึ้น และเป็นพระนามสังเขปของรัชกาลที่ ๑ ซึ่งผูกพันแนบสนิทกับพระนามของพระปฏิมากรองค์นั้น ฉะนั้นจึงไม่สมควรที่จะปลีกพระนามสังเขปของรัชกาลที่ ๑ ออกจากพระนามของพระพุทธปฏิมากรองค์นั้น

๒. พระพุทธปฏิมากรองค์นั้นศักดิ์สิทธิ์เพราะมีพระบรมสารีริกธาตุบรรจุอยู่ ซึ่งพุทธศาสนิกแท้จริงต้องไม่ละเมิดจึงจะมี “มงคล”

๓. พระพุทธปฏิมากรองค์นั้นทรงเครื่องต้นอย่างพระเจ้าจักรพรรดิ ลงยาราชาชาติ ซึ่งสูงส่งยิ่งกว่า “มหาราช”

๔. พุทธศาสนิกแท้จริงที่ศึกษาพิธีการหล่อพระพุทธรูปก็ย่อมทราบว่าเป็นรูปพระพุทธรูปมิใช่ก้อนอิฐก้อนปูนก้อนแร่” ที่เพียงแต่บุคคลเอามาก่อหรือหลอมเป็นรูปพระเจ้าแล้วก็เป็นที่พระพุทธรูป หากพระพุทธปฏิมากรสร้างขึ้นแทนพระพุทธเจ้า ต้องมีพิธีกรรมที่เรียกว่า “พุทธอภิเษก” ประกอบขึ้นโดยพระภิกษุสงฆ์ทรงศีลสังฆวชิรวิริยบริสุทธิ เราเชื่อได้ว่ารัชกาลที่ ๓ ซึ่งทรงรอบรู้พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีนั้นได้ทรงจัดให้มี “พุทธอภิเษก” พระพุทธปฏิมากรองค์นั้น

๕. ตามที่สมเด็จพระยาดำรงฯ ได้นิพนธ์ไว้ว่า มีการสมโภชพระพุทธปฏิมากรองค์นั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๑ เราจึงเชื่อได้ว่า ได้มีพิธีกรรมทั้งพิธีพุทธศาสนาและพิธีพราหมณ์ที่มีการเสก “เวทมนต์” (คำศักดิ์สิทธิ์) ไว้ ซึ่งผู้นับถือไสยศาสตร์ต้องระมัดระวังให้มาก

๖. การสมโภชดังกล่าวใน ๕ นั้น ย่อมมีราษฎรจำนวนมากหลายมาร่วมสมโภชซึ่งเป็นการแสดงถึง “มติมหาชน” ตามคติโบราณที่ว่า “เอนกชนนิกรสโมสรสมมติ” ซึ่งเป็นการที่ราษฎรจำนวนมากให้สัตยาบันในการถวายพระนามแด่พระพุทธปฏิมากรองค์นั้น จึงไม่สมควรที่ผู้ใดจะฝืนมติมหาชนที่ชอบด้วยคติโลกและคตินิยมที่มีมากกว่า ๑๕๐ ปีแล้วนั้น

ข้อ ๒. ขอให้สอบสวนหลักฐานประวัติศาสตร์แท้จริงว่า ชื่อกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งขึ้นเมื่อใด เพื่อฉลองวันครบรอบ ๒๐๐ ปีให้ถูกต้อง

ข้าพเจ้าเห็นสมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะฉลองวันสถาปนารัชกาลที่ ๑ แห่งพระราชวงศ์จักรีเป็นพระมหากษัตริย์ไทย(สยาม)ครบรอบ ๒๐๐ ปี ณ วันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕

แต่เอกสารของรัฐบาลและองค์การรัฐบาลซึ่งข้าพเจ้าได้รับแจกมานั้น ฉบับภาษาไทยเรียกว่า “สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี” และภาษาอังกฤษเรียกว่า “Rattanakosin Bicentennial 1982) ทั้งนี้เอกสารดังกล่าวนั้นได้อ้างอิงคำบอกเล่าและข้อเขียนของหลายบุคคลไว้ แต่มิได้อ้าง “เอกสารหลักฐานแท้จริง” (Authentic document) ทางประวัติศาสตร์ที่แสดงชัดแจ้งว่าชื่อกรุงรัตนโกสินทร์นั้นมีได้บัญญัติขึ้นในรัชกาลที่ ๑ ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญแห่งประวัติศาสตร์ของชาติไทย ดังนั้นข้าพเจ้าจึงขอเสนอให้ท่านกับคณะรัฐมนตรีและมวลราชทูตไทยโปรดสอบสวนประวัติศาสตร์ที่แท้จริงเพื่อฉลองวันครบรอบ ๒๐๐ ปี ของกรุงรัตนโกสินทร์ให้ถูกต้อง

ในการวินิจฉัยความจริงทางประวัติศาสตร์นั้น ข้าพเจ้าขอเสนอให้ท่านกับคณะรัฐมนตรีและมวลราชทูตไทยคำนึงเป็นเบื้องต้นถึงความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์” ตามที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้ให้ความหมายไว้ว่า

“ประวัติศาสตร์ น. วิชาว่าด้วยเหตุการณ์ที่เป็นมา, เรื่องราวของประเทศชาติตามที่จดเป็นหลักฐานไว้”

ทั้งนี้แสดงชัดแจ้งอยู่แล้วว่า เรื่องราวที่มีผู้จดไว้จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่ “จดเป็นหลักฐาน” พิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง มิใช่ว่าใครเขียนเรื่องใดไว้ก็เชื่อว่าเป็นหลักฐานได้ทันที ซึ่งยังมีผู้หลงเข้าใจผิดเช่นนั้นอยู่เป็นจำนวนมาก จึงหลงเชื่อเรื่องที่มีผู้เขียนตามคำบอกเล่า (Hearsay) หรือเรื่องที่เขาลักษณะเป็น “นิยายอิงประวัติศาสตร์” นั้นว่าเป็นความจริงทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น “วิทยาศาสตร์ทางประวัติศาสตร์” (Historical Science) จึงได้มีสาขาวิชาที่แปลเป็นภาษาไทยว่า “วิธีใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์เพื่อสอบสวนหาความจริง” ซึ่งเรียกเป็นศัพท์อังกฤษว่า “เมโธโดโลยี” (Methodology) อันเป็นสาขาหนึ่งแห่งตรรก

วิทยา (Logic) พร้อมทั้งอาศัยที่มาแห่งวัตถุทางประวัติศาสตร์ (Source of historical Material) เพื่อพิสูจน์ว่า สิ่งที่เกิดนั้นเป็นการจดตามความจริงหรือเป็นการบิดเบือนความจริง และจัดขึ้นในเวลาที่มีเหตุการณ์ ใกล้ชิดเหตุการณ์ เพียงใด, โดยบุคคลใด, มีเหตุผลใด ฯลฯ ที่พิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงทางประวัติศาสตร์

สำหรับท่านที่ศึกษากฎหมายลักษณะพยานก็อาจอาศัยหลักการวินิจฉัยพยานเอกสารและพยานบุคคลว่าเอกสารชนิดใดเป็นหลักฐานชั้นที่ ๑ ที่เชื่อได้ว่าเป็นความแท้จริงหรือเป็นเอกสารที่เขียนตามคำบอกเล่า (hearsay) และพยานใดประสพเหตุการณ์แท้จริงซึ่งให้การตามความสัตย์จริง หรือเป็นเพียงพยานที่ฟังมาจากคำบอกเล่า ฯลฯ เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของชาตินั้น ถ้าสงสัยหลักฐานใดที่ไม่อาจพิสูจน์ได้โดยวิธีตรรกวิทยาดังกล่าวแล้วก็อาจพิสูจน์ได้โดยทางวิทยาศาสตร์ถึงความเก่าของวัตถุที่จัดไว้ นั้นว่าทำขึ้นเมื่อใดและลายมือผู้จัดขึ้นนั้นเป็นลายมือของผู้จัดจริงหรือไม่ ฯลฯ

ข้าพเจ้าจะได้เสนอเอกสารหลักฐานแท้จริง (Authentic document) และที่มาแห่งวัตถุประวัติศาสตร์ (Source of Historical Material) เกี่ยวกับชื่อกรุงรัตนโกสินทร์ไว้ในข้อ ๒.๑ ครั้นแล้วในข้อ ๒.๒ ข้าพเจ้าจะได้เสนอการพิเคราะห์เรื่องที่ย่างอิงในเอกสารของรัฐบาลและองค์การของรัฐบาล

๒.๑

เอกสารหลักฐานแท้จริง (Authentic document)

และ

ที่มาแห่งวัตถุทางประวัติศาสตร์ (Source of Historical Material)

เกี่ยวกับชื่อกรุงที่รัชกาลที่ ๑ ทรงสร้าง

๒.๑.๑

ภาพถ่ายจากต้นฉบับจารึกกฎหมายตราสามดวง

ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑

ประกาศเมื่อจุลศักราช ๑๑๖๖ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๔๗

เป็นปีที่ ๒๓ แห่งรัชกาลที่ ๑

เอกสารหลักฐานแท้จริงฉบับนั้นแสดงว่าแม้รัชกาลที่ ๑ ได้ทรงราชย์มาแล้ว เป็นปีที่ ๒๓ ก่อนสวรรคตเพียง ๔ ปี แต่ชื่อกรุงที่พระองค์ทรงสร้างยังคงเรียกว่า “กรุงเทพทวารวดี ศรีอยุธยา” มิใช่กรุงรัตนโกสินทร์ ดังปรากฏตาม จารึกกฎหมายตราสามดวงที่ข้าพเจ้าอัญเชิญมาพิมพ์ไว้ในข้อ ๑.๔ นั้น แล้ว ณ ที่นี้ ข้าพเจ้าขอให้ท่านทั้งหลายอ่านข้อความที่เกี่ยวกับชื่อกรุงอีกครั้งหนึ่ง ดังต่อไปนี้

๑. ศุภมศก ๑๑๖๖ พุทธศักราชระมาฆะมาส . ศุภะปักษ์ขันธ์วิบุตทกฤทธิ
 กุจระบริเขตตทกกำหนด พระบาทสมเด็จพระบรมจักริกษัตริย์มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์
 บรมมหาจักรพรรดิทศวิบูลยนิทรวรรณินทรวชิรวิกรมกต กตกรรมมงคลบรม
 วิเศศ ทวีภู่เนศวรเดวณยถกติกตฤกษชกิตตาทระไต๋ยงมุนายกะโหมนต์
 สกลเทวาทธีเบเนตรกุวิเขตกรวิบูลยนิทรวรรณินทรวชิรวิกรมกตที่ศรีวิบูลยนิทรวรรณินทรวชิร
 กฤทธิกเมศวรบรมนิทรวชิรวิกรมกตไชยไชยพรหมเทททิกเทพ ทวีภู่เนศวรเดวณยถกติกตฤกษชกิตตาทระ
 วิตุกษิมกฏปุระเทศะตามทพทรมกฏบรมบพิตรพระเพทริเจ้าอยู่หัว อัยโลกรูปกฏ
ทวิเศศผ่านพิภพกรมเทพทวารวดี ศรีอยุธยาตามทวิเศศผ่านพิภพกรมเทพทวารวดี

บุรีรมย ได้กร้อออกพระวิเน้บขบภตามทวิเศศผ่านพิภพกรมเทพทวารวดี กรมกษัตริย์
 มากตามนทวิเศศผ่านพิภพกรมเทพทวารวดี กรมกษัตริย์

ข้อสังเกต

(๑) ท่านย่อมสังเกตได้ว่าเมื่อจบคำว่า "พระพุทธิเจ้าอยู่หัว" ซึ่งเป็น
 พยางค์สุดท้ายของพระปรมาภิไธยเต็มแล้วก็แสดงชื่อกรุงของพระองค์ได้ดังต่อ
 ไปนี้

"อันเสด็จปราบดาภิเศกผ่านพิภพกรุงเทพทวารวดี ศรีอยุธยาตาม
 ดิลก ภพนพรัตนราชธานีบุรีรมย" มิใช่กรุงรัตนโกสินทร์

(๒) ข้าพเจ้าขอให้ท่านทั้งหลายโปรดอ่านข้อความเต็มของพระราชปรารภกฎหมายตราสามดวงที่ข้าพเจ้าเชิญภาพมาลงพิมพ์ไว้ในข้อ ๑.๔ นั้น อีกครั้งหนึ่ง ท่านก็จะเห็นได้ว่า กฎหมายตราสามดวงนั้นเมื่ออาลักษณ์, ลูกขุน, ราชบัณฑิต, รวม ๑๑ คน ได้ชำระเสร็จแล้วก็ได้อ่านข้อความ “ทรงพระอุสาหาทรงชำระดัดแปลงซึ่งบทอันวิปลาดนั้นให้ชอบโดยยุติธรรมไว้ ด้วยพระไทยทรงพระมหากรรณาคณะจะให้เปนประโยชน์แก่กระษัตริย์อันจะดำรงแผ่นดินไปในภายหน้า” ทั้งนี้แสดงว่า รัชกาลที่ ๑ ได้ทรงพิจารณาปรับปรุงแก้ไขด้วยพระองค์เองก่อนประกาศใช้กฎหมายตราสามดวง

(๓) ในรัชกาลที่ ๔ หมอบรัดเลย์ได้รับพระบรมราชานุญาตพิมพ์กฎหมายตราสามดวงเป็นฉบับเรียงพิมพ์ตามวิธีพิมพ์สมัยใหม่ครั้งกระนั้น เพื่อให้บทกฎหมายนั้นแพร่หลายกว่าที่จะคัดลอกต่อๆ กันไปด้วยการเขียนบทสมุดข่อยฉบับพิมพ์นั้นทำเป็น ๒ เล่ม จึงเรียกกันว่า “กฎหมาย ๒ เล่ม”

ต่อมาในรัชกาลที่ ๕ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีฯ ได้ทรงพิมพ์กฎหมายตราสามดวงขึ้นตามอักษรวิธีสมัยใหม่ครั้งกระนั้น และมีฟุตโน้ตบางแห่ง ฉบับนี้เรียกกันว่า “กฎหมายราชบุรี” ตามทำนองอังกฤษที่เรียกชื่อหนังสือตามชื่อผู้รวบรวม หนังสือเล่มนี้มักกฎหมายและนักเรียนกฎหมายมิไว้เพื่ออาชีพและการศึกษา

(๔) กฎหมายตราสามดวงซึ่งเป็นประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑ นั้น ได้ใช้สืบต่อมาหลายรัชกาลยกเว้นมีบทกฎหมายใหม่ที่ประกาศยกเลิกบางลักษณะไว้โดยตรง หรือบทกฎหมายใหม่มีข้อความทับบทใดไว้บทนั้นก็ถูกยกเลิก อาทิ ลักษณะฝ่าฝืนและมฤตกบางส่วนต้องถูกยกเลิกโดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพที่ ๑ ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ มีข้อความทับ แต่ส่วนใหญ่แห่งลักษณะฝ่าฝืนและมฤตกยังได้ใช้อยู่จนถึงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ และ บรรพ ๖ ที่ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕

๒.๑.๒

สนธิสัญญาระหว่างบริเตนใหญ่กับพระมหากษัตริย์สยาม

ค.ศ. ๑๘๒๖ = ร.ศ. ๔๕

และสนธิสัญญาระหว่างสยามกับสหรัฐอเมริกาลงนามที่

ศรีอยุธยา (บางกอก) ค.ศ. ๑๘๓๖ = ร.ศ. ๕๕

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ (รัชกาลที่ ๓) ได้ทำสนธิสัญญากับต่างประเทศ ๒ ฉบับคือ

(๑) ค.ศ. ๑๘๒๖ ซึ่งตรงกับ ร.ศ. ๔๕ เป็นปีที่ ๓ แห่งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ได้ทำสนธิสัญญากับบริเตนใหญ่ สนธิสัญญานับนั้นมีคำแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษซึ่งมีหมายเหตุว่า “A literal translation from the Siamese” แปลว่า “แปลตามตัวอักษรจากภาษาไทย” ในสนธิสัญญานั้นได้เขียนชื่อกรุงของพระมหากษัตริย์สยามว่า “City of the Sacred and Great Kingdom of Si-a-yoo-ther-sye” แปลว่า “กรุงแห่งมหาราชอาณาจักรอันศักดิ์สิทธิ์ศรีอยุธยา” ดังที่ข้าพเจ้าได้ขีดเส้นสัญญาประกาศไว้ใต้คำนั้นในภาพเอกสารที่ติดไว้ในข้อ ๒.๑.๒ นี้

(๒) ค.ศ. ๑๘๓๓ ตรงกับ ร.ศ. ๕๑ เป็นปีที่ ๙ แห่งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ได้ทำสัญญาระหว่างสยามกับสหรัฐอเมริกา ระบุชื่อกรุงของพระมหากษัตริย์สยามว่า “City of Sia-Yut'hia” ซึ่งในบางแห่งก็ใส่ไว้ในวงเล็บภายหลังชื่อนั้นว่า (commonly called Bangkok)

แม้ว่าอังกฤษ, อเมริกันจะเขียนสำเนียงเพี้ยนไป แต่ในสาระก็ใกล้เคียงกันกับ “ศรีอยุธยา” ซึ่งไม่ปรากฏว่าเขียนออกสำเนียงเป็น “รัตนโกสินทร์” เลย

ข้าพเจ้าได้ถ่ายภาพสนธิสัญญาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นชื่อกรุงทั้งสองฉบับนั้นจากหนังสือของทางราชการไทยชื่อ “STATE PAPERS OF THE KINGDOM OF SIAM 1664-1886. compiled by the Siamese Legation in Paris, by order of H.H. Prince Prisdang” แปลเป็นไทยว่า “เอกสารรัฐแห่ง

ปรีดี พนมยงค์ ๒๗

ราชอาณาจักรสยาม ค.ศ. ๑๖๖๔-๑๘๘๖ รวบรวมโดยสถานทูตสยาม ณ กรุง
ปารีส โดยคำสั่งพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ (อัครราชทูต)”

ภาพหน้าปกหนังสือเอกสารรัฐ

STATE PAPERS

OF THE

KINGDOM OF SIAM.

1664-1886.

Compiled by the Siamers: Legation in Paris.

By Order of H. H. Prince Prinsang

LONDON:
WILLIAM RIDGWAY, 169, PICCADILLY.
1886.

สนธิสัญญาระหว่างบริเตนใหญ่กับพระมหากษัตริย์สยามค.ศ. ๑๘๒๖

ฉันทนาม ณ "City of the Sacred and Great Kingdom of Si-a-yoo-ther-sye"
GREAT BRITAIN.

*Treaty with the King of Siam. June 20, 1826.**

THE powerful Lord who is in possession of every good and every dignity, the God Boodh, who dwells over every head in the City of the Sacred and Great Kingdom of Si-a-yoo-ther-sye [titles of the King of Siam], incomprehensible to the head and brain. The sacred beauty of the Royal Palace, serene and infallible there [titles of the Wangna, or Second King of Siam] have bestowed their commands upon the heads of their Excellencies the Ministers of high rank belonging to the Sacred and Great Kingdom of Si-a-yoo-ther-sye, to assemble and frame a Treaty with Captain Henry Burney, the English Envoy on the part of the English Government, the Honourable East India Company who govern the Countries in India belonging to the English, under the authority of the King and Parliament of England; and the Right Honourable Lord Amherst, Governor of Bengal, and other English Officers of high rank, have deputed Captain Burney, as an Envoy, to represent them, and to frame a Treaty with their Excellencies the Ministers of high rank belonging to the Sacred and Great Kingdom of Si-a-yoo-ther-sye, in view that the Siamese and English nations may become great and true friends, connected in love and affection, with genuine candour and sincerity on both sides. The Siamese and English frame two uniform copies of a Treaty, in order that one copy may be placed in the Kingdom of Siam, and that it may become known throughout every great and small Province subject to Siam; and in order that one copy may be placed in Bengal, and that it may become known throughout every great and small Province subject to the English Government, both copies of the Treaty will be attested by the Royal Seal, by the Seals of their Excellencies the Ministers of high rank in the City of the Sacred and Great Kingdom of Si-a-yoo-ther-sye, and by the Seals of the Right Honourable Lord Amherst, Governor of Bengal, and of the other English Officers of high rank.

Their Excellencies the Ministers of high rank at Bangkok, and Captain Henry Burney, whom the Right Honourable Lord Amherst, Governor of Bengal, deputed as an Envoy to represent his Lordship, framed this Treaty together, in the presence of Prince Krom Menu Soorin Thirakser, in the City of the Sacred and Great Kingdom of Si-a-yoo-ther-sye. The Treaty, written in the Siamese, Malayan, and English languages, was concluded on Tuesday, on the 1st day of the 7th decreasing moon, 1188 year, dog 8, according to the Siamese era, corresponding with the 20th of June, 1826, of the European era. Both copies of the Treaty are sealed and attested by their Excellencies the Ministers and by Captain Henry Burney. One copy Captain Burney will take for the ratification of the Governor of Bengal; and one copy, bearing the Royal Seal, Chao Phya of Ligore, will take and place at Queda. Captain Burney appoints to return to Prince of Wales' Island in seven months, in the 2nd moon of the year 1188, dog 8, and to exchange the Ratification of this Treaty with Phra Phak di Bori-rak, at Queda.

The Siamese and English will form a friendship that shall be perpetuated, that shall know no end or interruptions as long as heaven and earth appear.

A literal translation from the Siamese.

H. BURNAY, Captain, Envoy to the Court of Siam.

(Place for the
King of Siam's Seal.)

(L.S.) AMHERST.

สนธิสัญญาระหว่างสยามกับสหรัฐอเมริกา ค.ศ. ๑๘๓๖

ลงนาม ณ "Sia-Yut'hia(Bangkok)"

UNITED STATES.

TREATY of Amity and Commerce between Siam and the United States.—
Signed at Sia-Yut'hia (Bangkok), 20th March, 1833.*

[Ratifications exchanged at Bangkok, April 14th, 1836.]

His Majesty the Sovereign and Magnificent King in the City of Sia-Yut'hia, has appointed the Chau Phaya-Phraklang one of the first Ministers of State, to treat with Edmund Roberts, Minister of the United States of America, who has been sent by the Government thereof, on its behalf, to form a treaty of sincere friendship and entire good faith between the two nations. For this purpose the Siamese and the citizens of the United States of America shall, with sincerity, hold commercial intercourse in the Ports of their respective nations as long as heaven and earth shall endure.

This Treaty is concluded on Wednesday, the last of the fourth month of the year 1194, called Pi-marông-chat-tavasók, or the year of the Dragon, corresponding to the 20th day of March, in the year of our Lord 1833. One original is written in Siamese, the other in English; but as the Siamese are ignorant of English, and the Americans of Siamese, a Portuguese and a Chinese translation are annexed, to serve as testimony to the contents of the Treaty. The writing is of the same tenor and date in all the languages aforesaid. It is signed on the one part, with the name of the Chau Phaya-Phraklang, and sealed with the seal of the lotus flower, of glass. On the other part, it is signed with the name of Edmund Roberts, and sealed with a seal containing an eagle and stars.

One copy will be kept in Siam, and another will be taken by Edmund Roberts to the United States. If the Government of the United States shall ratify the said Treaty, and attach the Seal of the Government, then Siam will also ratify it on its part, and attach the Seal of its Government.

Whereas, the undersigned, Edmund Roberts, a citizen of Portsmouth, in the State of New Hampshire, in the United States of America, being duly appointed an Envoy, by Letters Patent, under the Signature of the President and Seal of the United States of America, bearing date at the City of Washington, the 28th day of January, in the year of our Lord 1832, for negotiating and concluding a Treaty of Amity and Commerce between the United States of America and His Majesty, the King of Siam.

Now know ye, that I, Edmund Roberts, Envoy as aforesaid, do conclude the foregoing Treaty of Amity and Commerce, and every Article and Clause therein contained; reserving the same, nevertheless, for the final Ratification of the President of the United States of America, by and with the advice and consent of the Senate of the said United States.

Done at the Royal City of Sia-Yut'hia (commonly called Bangkok), on the 20th day of March, in the year of our Lord 1833, and of the Independence of the United States of America the 57th.

EDMUND ROBERTS.

๒.๑.๓

ปัญหาน่าคิดมีว่าพระราม “ย้าย” กรุง “อโยธยา” จากชมพูทวีป มาตั้งใหม่ที่ “หนองโสน” แล้ว “ย้าย” มาตั้งที่ “บางกอก” ใช่หรือไม่?

ก่อนที่จะบรรยายถึงปัญหาน่าคิดตามหัวเรื่องข้างบนนั้น ข้าพเจ้าขอยืนยันว่า เอกสารหลักฐานแท้จริง (Authentic document) ที่ข้าพเจ้านำมาพิมพ์ไว้ในข้อ ๒.๑.๑ และ ๒.๑.๒ นั้น ในทางวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์ (Historical Science) และในทางนิติศาสตร์นั้นถือว่าเป็นเอกสารหลักฐานแท้จริง ชั้นที่ ๑ ซึ่งมีน้ำหนักที่เชื่อถือได้มากกว่าข้อเขียนที่จดไว้จากคำบอกเล่า (Hearsay) หรือเขียนขัดแย้งหลักฐานแท้จริง

ส่วนปัญหาน่าคิดนั้นเป็นเพียงเรื่องที่ควรศึกษาถึงมูลฐานแห่งการที่พระเจ้าอยู่ทองและรัชกาลที่ ๑ แห่งพระราชวงศ์จักรีได้ขนานนามกรุงที่สองพระองค์นั้นสร้างขึ้นว่า กรุง “ศรีอยุธยา”

(๑) ตามประวัติศาสตร์อินเดียปรากฏว่า ในสมัยโบราณก่อนพุทธกาล (ประมาณ ๑๐๐๐ ปี) ได้มีอาณาจักรหนึ่งในชมพูทวีป (อินเดียโบราณ) ชื่อว่าอาณาจักร “โกศล” (Kosala) มีนครหลวงชื่อ “อโยธยา” (อังกฤษเขียนทับศัพท์ว่า “AYO-DHYA” หรือ “AJODHYA”) ตั้งอยู่ใกล้เมือง “ไฟซาบัด” (Faizabad) ปัจจุบันนี้ แต่ซากสลักหักพังของอโยธยายังคงมีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งชาวฮินดูที่นับถือ “พระราม” ว่าเป็นอวตารที่พระวิษณุแบ่งภาคมาเกิดที่อโยธยานั้นได้ไปแสวงบุญ

ตามตำนาน “รามยน” (RAMAYANA) คือ “ชีวประวัติ” ของพระรามซึ่งท่าน “วัลมิกิ” (VALMIKI) นักกวี ได้ประพันธ์ไว้เป็นภาษาสันสกฤตเมื่อประมาณ ๓๐๐ ปีก่อนคริสต์ศักราช (ภาษาไทยแปลลง “รามยน” เป็น “รามเกียรติ์”) นั้น กษัตริย์ผู้ครองอาณาจักร “โกศล” ซึ่งมีนครหลวงเรียกว่า “อโยธยา” นั้นได้เสด็จผ่านมาจากดวงอาทิตย์ ดังที่พระปรมาภิไธยเต็มของรัชกาลที่ ๑ มีความ

ตอนหนึ่งว่า “สุริเยนทรราชิบัติ” พระรามจติเป็นโอรสของกษัตริย์แห่งโกศล พระองค์ถูกกลั่นแกล้งจึงพร้อมด้วยพระลักษมณ์ที่เป็นพระอนุชาและนางสีดาที่เป็นพระชายาเสด็จจากพระนครไปประทับอยู่ในป่า ฝ่าย “ราavana” (RAVANA) ซึ่งรามเกียรติ์ไทยเรียกว่า “ทศกรรณ” นั้นได้แย่งเอานางสีดาไป พระรามต้องอาศัยกองทัพลิงทำศึกกับ “ราavana” (ทศกรรณ) จนได้ชัยชนะแล้ว พระองค์ก็ได้เสด็จกลับกรุง “อโยธยา” เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์แห่งอาณาจักรโกศล

(๒) เมื่อพระรามสวรรคตแล้วอาณาจักรโกศลได้มีกษัตริย์ต่อมาอีกหลายพระองค์ และมีสงครามกับอาณาจักรใกล้เคียง ครั้นล่วงมาประมาณ ๓๒๑ ปีก่อนคริสต์ศักราช (ประมาณ พ.ศ. ๓๐๐) อาณาจักรมคธมีชัยต่ออาณาจักรโกศลซึ่งต้องแบ่งแยกออกเป็นหลายส่วน และดัดแปลงชื่อ “อโยธยา” เป็น “อูฐ” (OUDH) ซึ่งปัจจุบันนี้อยู่ในแคว้น “อุตตระประเทศ” ของอินเดีย

(๓) ในการที่พระเจ้าอู่ทองสร้างกรุงศรีอยุธยาที่หนองโสนนั้น พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา กล่าวว่า “ซึ่งพ่อพราทมณัฏถวายพระนามแด่พระเจ้าอู่ทองว่า “สมเด็จพระรามราชิบัติศรีสินทรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว กรุงเทพมหานครบรรพบุรุษราชวงศ์ศรีอยุธยา มหาดีลกษณพรัตนราชธานีบุรีรมย เหมือนด้วยนามสมเด็จพระนารายณ์อวตารผ่านกรุงศรีอยุธยาแต่กาลก่อน”

คำว่า “อโยธยา” เปลี่ยนเป็น “อยุธยา” ได้ตามหลักภาษาสันสกฤตที่เปลี่ยน “โ” เป็น “ , ” ได้

ปัญหาาคิดจึงมีว่า พระเจ้าอู่ทองมิได้ตั้งชื่อกรุงขึ้น “ซ่า” กับชื่อกรุงอโยธยาในชมพูทวีป หากพระองค์เป็น “พระราม” ที่จุติลงมาในสยาม พระองค์จึง “ย้าย” กรุงอโยธยาจากชมพูทวีปมาตั้งที่หนองโสนหรือมิใช่ ?

ทั้งนี้ขอให้คำนึงถึงพระเจ้าอู่ทองและคนไทยสมัยนั้นว่านับถือพระรามตามคติพราทมณัฏเช่นนั้นมากเพียงใด

(๔) ปัญหาต่อไปมีว่า เมื่อกรุงศรีอยุธยาที่หนองโสนถูกกษัตริย์พม่าส่ง

กองกำลังมาทำลายแล้ว พระรามก็จะต้องหาชัยภูมิใหม่ในการตั้งกรุงศรีอยุธยาของพระองค์ แต่พระเจ้าตากสินที่ทรงกอบกู้เอกราชของชาติไทยนั้น เมื่อพระองค์นำราษฎรขับไล่กองทหารพม่าที่ยึดกรุงศรีอยุธยานั้นแตกพ่ายไปแล้ว พระองค์ทรงเห็นว่า กรุงศรีอยุธยาเสียหายจากการทำลายของพมามากมายนัก ถ้าจะสถาปนาให้คืนดีเหมือนเดิมก็จะเปลืองแรงงานและวัสดุก่อสร้างอีกทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ อีกมากมาย ฉะนั้นพระองค์จึงย้ายเมืองหลวงของสยามไปตั้งที่ธนบุรี

(๕) ต่อมารัชกาลที่ ๑ แห่งพระราชวงศ์จักรีได้ทรง “ปราบดาภิเษก” เป็นพระมหากษัตริย์สยาม (ไทย) ซึ่งมีพระปรมาภิไธยเต็ม แสดงว่า พระองค์ทรงเป็น “พระราม” ที่จุติลงมาในสยาม พระองค์จึง “ย้าย” กรุงศรีอยุธยาจากหนองโสนมาตั้งอยู่ที่บางกอก โดยขนานนามกรุงที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นนั้นตามชื่อกรุงศรีอยุธยาที่หนองโสน อันเป็นมงคลนามตามคติพราหมณ์นั้นใช่หรือไม่ ?

(๖) ส่วนชื่อกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งชื่อในรัชกาลใดนั้น ขอให้อ่านการพิเคราะห์ในข้อ ๒.๒ ต่อไป

๒.๒

พิเคราะห์เรื่องที่เอกสารขององค์การรัฐบาล

อ้างว่า กรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ ๒๐๐ ปีใน พ.ศ. ๒๕๒๕

ข้าพเจ้าขอเสนอท่านทั้งหลายพิเคราะห์เรื่องที่เอกสารของคณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์งานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์อ้างไว้ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑

สร้อยของชื่อกรุงรัตนโกสินทร์เปลี่ยนหลายครั้ง

ในหนังสือของคณะอนุกรรมการฯ ที่อ้างแล้วนั้นอ้างว่า

“ชื่อ กรุงเทพา มหานครฯ นั้นเดิมมีเพียงว่า กรุงรัตนโกสินทร์อินทอโยธยา ตามคำในภาษามคธที่สมเด็จพระวันรัต พระอาจารย์ของสมเด็จพระ

ประมาณชุดชินโรส รัชสมัยที่ท่านดำรงสมณศักดิ์เป็นพระพิมลธรรม ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ นั้น มีหลักฐานว่า ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ได้ทรงเปลี่ยนแปลงและเติมสร้อยนาม แต่จะเป็นวันเดือนปีใด ไม่ปรากฏ”

“พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงแก้สร้อยนามตรงคำอินทอโยธยาเป็นมหินทอโยธยา ดังนั้น กรุงรัตนโกสินทร์อินทอโยธยา จึงเปลี่ยนเป็น กรุงรัตนโกสินทร์มหินทอโยธยา”

ต่อจากที่หนังสือของรัฐบาลเขียนไว้ดังกล่าวข้างบนนั้นแล้ว ก็ได้อ้างต่อไปว่า รัชกาลที่ ๔ ทรงเปลี่ยนคำว่า “บวร” เป็น “อมร” คือ “บวรรัตนโกสินทร์” เป็น “อมรรัตนโกสินทร์” และได้กล่าวว่า รัชกาลที่ ๔ ได้ทรงเปลี่ยนคำว่า “มหินทอโยธยา” โดยวิธีการสนธิศัพท์ว่า “มหินทรายุธยา”

ทั้งนี้แสดงว่า สมัยก่อนราชาภิเษกรัชกาลที่ ๔ นั้น ชื่อกรุงรัตนโกสินทร์ไม่แน่นอน แม้จะเป็นการเปลี่ยนสร้อยก็ตาม เพราะการตั้งชื่อกรุงหรือมหานครนั้นจะต้องกระทำโดยมีพิธีเฉลิมนามให้แน่นอนไม่เปลี่ยนไปเปลี่ยนมา ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงขอเสนอให้ท่านทั้งหลายพิจารณาชื่อ “กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์มหินทรายุธยา” ว่าตั้งขึ้นในพิธีบรมราชาภิเษกรัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมาหรือไม่ใช่ ?

๒.๒.๒

การอ้างประพันธ์ภาษามครของสมเด็จพระวันรัต ในรัชกาลที่ ๑

เอกสารของคณะอนุกรรมการฯ ได้อ้างถึงประพันธ์ของสมเด็จพระวันรัตองค์นั้นไว้ดังต่อไปนี้

“เอกสารที่จะช่วยชี้แจงในขณะนี้ก็คือหนังสือสังคีตยวงค์พงศาวดารเรื่องสังคายนาพระธรรมวินัยของสมเด็จพระวันรัต วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามหรือวัดโพธิ์ ที่ได้รจนาไว้เป็นภาษามครในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก องค์พระปฐมบรมกษัตริย์ พระผู้ทรงสถาปนากรุงเทพมหานคร

พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) แปลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖”

“ขอคัดข้อความทั้งภาษามคธและคำแปลมาลงไว้เพื่อประกอบการพิจารณา เฉพาะตอนที่เกี่ยวกับการตั้งชื่อกรุงรัตนโกสินทร์ ดังนี้”

“มหาพิชัยนภคตมวงคลวารดิถีย์ สุขวทตมวาสตตปติพาหนตถาย รตนโกสินทอินทอโยชนมนามสสขชิต์ สทิส์ สุตสนธิปาการโตรณม์ มทานคร์ ทวารภูฏภิลงกต์”

“ครั้นถึงวารดิถิมวงคลมหาวิไชยนักขัตตฤกษ์ดี ให้สร้างพระมหานครล้วนด้วยกำแพง ๓ ชั้น มีป้อมซุ้มมั่นคงลงเสาระเนียดติดต่อกันเป็นกำแพงอย่างดีประดับด้วยประตูดวงดงามราวกับเมืองสวรรค์ จึงให้ตั้งนามว่า กรุงรัตนโกสินทร์อินทอโยธยา สามารถและอาจป้องกันข้าศึกให้อยู่จำเริญสุขสวัสดิ์”

ข้าพเจ้าจึงขอให้ท่านทั้งหลายพิเคราะห์ดังต่อไปนี้

(๑) ในพระราชปราชญ์กฎหมายตราสามดวงที่ข้าพเจ้าได้พิมพ์ภาพไว้แล้วนั้น รัชกาลที่ ๑ ก็ได้ทรงกล่าวถึงการสังคายนาพระไตรปิฎกมีข้อความดังต่อไปนี้

“...จึงมีพระราชโองการมา ณ พระบันทูลสุรัสสีหนาทดำรัสว่า ฝ่ายพุทธจักรนั้นพระไตรปิฎกแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ อันสมเด็จพระพุทธเจ้าทรงพระมหา-กรรณาประดิษฐานไว้ต่างพระองค์ได้เป็นหลักโลกย สั่งสอนบรรพชิตบริษัท และฆราวาศบริษัท ได้ปฏิบัติรู้ซึ่งทางศุคติภูมิแลทุกคติภูมิแลพระไตรปิฎกธรรมนั้นพันเพือนวิปริตผิดเพี้ยนไปเป็นอันมาก ยากที่จะเล่าเรียนเป็นอายุคมพระพุทธศาสนาสืบไป ก็ได้อาราธนาประชุมเชิญพระราชาคณะทั้งปวง มีสมเด็จพระสังฆราช แลพระธรรมอุดม พระพุทธโฆษาจารย์เป็นประธาน...”

ทั้งนี้แสดงว่า ในพระราชปราชญ์นั้นได้อ้างถึงพระราชาคณะทั้งปวงโดยมิได้ระบุนาม แต่มีระบุนามไว้ ๓ องค์ คือ สมเด็จพระสังฆราช พระธรรมอุดม และพระพุทธโฆษาจารย์ พระราชาคณะทั้งปวงคงจะไม่กล่าวหรือรจนาชื่อกรุง

เป็นว่ากรุงรัตนโกสินทร์ ที่ขัดแย้งต่อนามกรุงเทพวาระวาศีศรีอยุธยาซึ่งองค์
อัครศาสนูปถัมภกได้ตั้งไว้

(๒) เหตุใดคำรณานาภาษามคธของสมเด็จพระวันรัตองค์นั้น จึงแปลเป็น
ภาษาไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้า (รัชกาลที่ ๖) เพราะพระ
ปรมาภิไธยเมื่อครั้งราชาภิเษกรัชกาลที่ ๔ ก็ปรากฏชัดแจ้งว่า “...เสด็จเถลิง
ถวัลยราชย์ในพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์ มหิน
ทรายุธยา” จึงไม่มีปัญหาอันใดว่า ตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมา นครหลวง
ของสยาม (ประเทศไทย) ชื่อ “กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์ฯ”

(๓) เพื่อความแน่นอนว่า สมเด็จพระวันรัตองค์นั้นรณานาเรื่องดังกล่าว
ไว้จริง ก็ขอให้ท่านผู้อ่านโปรดสอบต้นฉบับที่เป็นลายมือแท้จริงของสมเด็จพระ
วันรัตองค์นั้นแล้วนำมาวินิจฉัยอีกครั้งหนึ่ง

๒.๒.๓

พระปรมาภิไธยเต็มของ ร.๒, ร.๓, ร.๔

ข้าพเจ้าขอเสนอให้พิจารณาพระปรมาภิไธยเต็มของรัชกาลที่ ๒ และ
รัชกาลที่ ๓ และรัชกาลที่ ๔ เพื่อประกอบการวินิจฉัยว่า ชื่อกรุงรัตนโกสินทร์
ตั้งขึ้นแน่นอนเมื่อรัชกาลที่ ๔ ดังต่อไปนี้

๑. พระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๒ กล่าวว่า พระปรมาภิไธยเต็มของ
รัชกาลที่ ๒ นั้นจารึกในพระสุพรรณบัฏเหมือนกับพระปรมาภิไธยรัชกาลที่ ๑
แต่มิได้กล่าวถึงชื่อกรุงว่าเป็นกรุงศรีอยุธยาหรือกรุงรัตนโกสินทร์

เราทั้งหลายย่อมทราบว่าพระองค์ทรงเป็นปราชญ์ ทรงทราบเรื่อง
ประวัติของพระรามกับอโยธยาเป็นอย่างดีจึงทรงนิพนธ์เรื่อง “รามเกียรติ์”
ที่เรื่อนามอยู่จนทุกวันนี้

อนึ่ง ไม่ปรากฏในเอกสารหลักฐานแท้จริงว่า พระองค์แก้อีกกรุงเทพ
ทวารวาศีศรีอยุธยาในกฎหมายตราสามดวงเป็นกรุงรัตนโกสินทร์

๒. พระปรมาภิไธยเต็มของรัชกาลที่ ๓ นั้นจารึกในพระสุพรรณบัฏ

เหมือนกับพระปรมาภิไธยของรัชกาลที่ ๑ และที่ ๒ แต่ไม่ได้กล่าวถึงชื่อกรุงว่าเป็นกรุงศรีอยุธยาหรือกรุงรัตนโกสินทร์

พระองค์ทรงปรีชาสามารถและรอบคอบมาก ฉะนั้นการทำสนธิสัญญากับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา นั้น แม้สมมติว่าพระองค์ไม่ทรงทราบภาษาอังกฤษก็ดี แต่พระองค์ก็ต้องทรงทบทวนสอบถามข้าราชการที่รู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งต้องกราบทูลตามความจริงว่า ฝรั่งเศสแปลความและชื่อกรุงถูกต้องหรือไม่ ฉะนั้นถ้าชื่อกรุงสมัยนั้นเรียกว่ากรุงรัตนโกสินทร์ พระองค์ก็ต้องทรงทักท้วงฝรั่ง และจะไม่ยอมตกลงทำสนธิสัญญากับฝรั่ง

อนึ่ง ไม่ปรากฏในเอกสารหลักฐานแท้จริงว่า พระองค์แก้สร้อยชื่อกรุงรัตนโกสินทร์

๓. พระปรมาภิไธยเต็มของรัชกาลที่ ๔ ข้าพเจ้าถ่ายภาพ “พระราชพงษาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์” มาลงพิมพ์ไว้ดังต่อไปนี้

.....พระปรมาภิ-

ไธยได้ประดิษฐานตั้งในแผ่นดินพระบรมศุพรรพแบบัญโคโดยอักษรลักษณ์
แสงคงอรรวรแก้ว พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล สุนทร
สมมุติเทพยพงษ์ วงศาติศรภษัตริย์ วรชาติยวราชนิกรโธม จาก
รัตนบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ อุกโตสุชาติสังสุทธเคราะห
จักรวิบรมนารถ อติศวรรราชรวนรังกูร สุจริตมูลสุสาธิตอกฤษ
วิบุลย บรพาคุลยภกฤษฎาภินิหาร สุภาธิการรังสฤษดิ์ ษัญญฤกษ์
วิจิตรโสภาคสรพวงค์ มหาชนคมางคประนต บาทบงกชบุคล
ประสิทธิ์สรพสุภผลอุดม บรมสุขุมาลยมหาบุรุษรัตน ศักพา
พิพัฒน์:รพรโกศล สุวิสุทธิวิมลศุกสีลสมาจารย์ เพ็ชรญาณ
ประกาไพโรจน์ อเนกโกฏิสาศุณวิบุลยสันดาน ทิพยเทพาวตาร

ไพศาลเกียรติคุณอศุลยพิเศษ สรรพเทเวศรานุรักษ์ เอกอัคร
มหาบุรุษ สุตพุทธมहाกรวี ตรีปิฎกเทโกลสลวิมลปรีชา มหาอุดม
บัณฑิต สุนทรวิจิตรปฏิภาณ บริบูรณ์คุณसारสขมาทโถกยคิลก
มหาปรีวารนายกอนันต์ มหันตวรฤทธิเดช สรรพวิเศษสิริวัณ
มหาชนนิกรสโมสรสมมติ ประสาทวิชัยสมโหดมบรมราชสมบัติ
นพปดลเสวตฉัตรดิฉัตร สิริวิคโนปลักษณมหาบรมราชาภิเศก
ภิชิต สรรพทศาสวีจิตไชย สกลมโหดวิชัยมหาสวามินทร์
มเหศวรมหันทรมหาราชาราชวโรดม บรมนารถชาติอาชาวศรัย
พุทธชาติไตรรัตนสรณารักษ์ อุกฤษฐศักดิ์อักษรเนศวราชบิดี เมตค
กรุณาสีชลฤทธิย์ อโนปมัยบุญการ สกลไพศาลมหารัชฎาธิเบศร
ขัณนทรธรรมิกมหาราชาราช บรมนารถบรมบพิตร พระจอม
มอญเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลยราชย์ในพระบรมมหาราชวัง ทรง
แหมหนากร อมรรัตนโกสินทรมหันทรายชยา สรวมชีพเจ้าพระ
คุณเจ้า เจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดี ว่าที่สมุหพระกลาโหม
พระยาราชสุภาวดี ว่าที่สมุหนายก พระยาพิพัฒน์โกษา เจ้าพนักงาน
... ๑๑ พระคลัง พระยาบันเริงภักดี เจ้าพนักงานกรมวัง
พระยาประจักษ์ เจ้าพนักงานกรมนา พระยาเพชรบูรณ์ เจ้านัก
กรมพระนครบาล ขอรับพระราชทานพระบรมราชวโรกาส
อนุญาตแต่พระบาทสมเด็จพระบรมนารถบรมบพิตร พระจอม
มอญเจ้าอยู่หัว เมื่อจะกราบทูลพระกรุณาขอถวายสรรพสิ่งซึ่ง
เป็นเครื่องประดับพระบรมราชอิสริยยศ และราชสมบัติทั้งปวง
อันปฏิบัติจะเฉพาะพนักงานต่าง ๆ ตามธรรมเนียมแต่ก่อนมา

๒.๒.๔

**การอ้างพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ
และพระนิพนธ์ของสมเด็จพระยาตำราธิราชานุภาพฯ**

ด้วยความเคารพสักการะพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ และความเคารพสมเด็จพระยาตำราธิราชฯ ข้าพเจ้าขอเสนอให้ท่านผู้สนใจพิจารณาว่าที่พระองค์ได้ดำรัสหรือที่ทรงมีลายพระราชหัตถเลขา และที่ทรงประพันธ์ไว้นั้น ท่านได้ทรงขึ้นเมื่อใด ในกรณีใด และเทียบกับที่พระองค์ได้ทรงไว้ครั้งสุดท้าย อันเป็นบทกฎหมายที่แพร่ทั่วโลก ก็จะได้เห็นว่า เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๕๐ (ร.ศ. ๑๒๗) ก่อนที่รัชกาลที่ ๕ สวรรคตเพียง ๒ ปี ๖ เดือนเท่านั้น พระองค์ได้ทรงมีพระราชปรารภในตอนต้นของประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ที่ให้ใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๑๒๗ นั้น มีความตอนหนึ่งที่ได้อ้างถึงกฎหมายตราสามดวงไว้ว่า

“...เป็นราชประเพณีสืบมาแต่โบราณทีเดียวดังนี้ และการตรวจชำระพระราชกำหนดตั้งว่ามานี้ ครั้งหลังที่สุดได้มีเมื่อจุลศักราช ๑๖๖ ปีชวด ฉก รัตนโกสินทร์ ศก ๒๓ ในรัชกาลแห่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ตั้งแต่นั้นมาจนบัดนี้นับได้ ๑๐๓ ปี ยังหาได้ตรวจชำระพระราชกำหนดบทพระอัยการให้เรียบร้อยไป ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่พระราชกำหนดบทพระอัยการ อันพันความต้องการในสมัยนี้และขัดขวางกันเองก็จะมีอยู่เป็นอันมาก ทรงพระราชดำริเห็นว่า ถึงเวลาสมควรที่จะต้องตรวจชำระพระราชกำหนดกฎหมายอยู่ด้วยเหตุนี้แล้วประการหนึ่ง”

อนึ่งในสมัยรัชกาลที่ ๕ ซึ่งได้มีการปรับปรุงบริหารแผ่นดินตามแบบยุโรปนั้น ศาลยุติธรรมได้วินิจฉัยคดีตามหลักนิติศาสตร์ของอารยประเทศ คือ พระบรมราชโองการใดๆ ของพระมหากษัตริย์จะเป็นคำสั่ง คำบังคับ บังคับลงชนได้นั้นก็ต้องตราเป็น “บทกฎหมาย” (Provisions of Law) คือ

พระราชบัญญัติ, พระราชกฤษฎีกา, พระราชกำหนด, ประกาศพระบรมราชโองการ ถ้าพระราชดำรัสหรือพระราชหัตถเลขาซึ่งเป็นเพียงความเห็นของพระองค์นั้นขัดแย้งกับบทกฎหมายที่พระองค์ทรงบัญญัติขึ้นก็ดี หรือที่พระมหากษัตริย์ปางก่อนทรงบัญญัติขึ้นก็ดี ซึ่งยังมีได้ยกเลิกนั้นก็ต้องเชื่อถือตามกฎหมายเป็นใหญ่ มิใช่พระมหากษัตริย์ตราสาค่าใดก็แก้บทกฎหมายได้

นักประวัติศาสตร์ในยุโรปที่นับถือพระมหากษัตริย์ของเขาไม่น้อยกว่าที่คนไทยนับถือพระมหากษัตริย์ไทยนั้น ก็ใช้วิธีเหตุผลทางวิทยาศาสตร์เพื่อสอบสวนความจริง (Methodology) ดังกล่าว แล้วทำการชำระประวัติศาสตร์ตามความจริง ได้ผลตรงกับวิธีนิติศาสตร์ว่าด้วยลักษณะพยานดังกล่าวมาข้างบนนั้น

๒.๒.๕

การอ้างความเห็นของหลวงวิจิตรวาทการ

องค์การของรัฐบาลดังกล่าวอ้างความเห็นของหลวงวิจิตรวาทการไว้ดังต่อไปนี้

“ชื่อของประเทศไทยเราเปลี่ยนมาเรื่อยๆ สมัยที่เมืองหลวงอยู่สุโขทัย ก็เรียกชื่อประเทศว่ากรุงสุโขทัย สมัยที่เมืองหลวงอยู่อยุธยา ก็เรียกชื่อประเทศว่ากรุงศรีอยุธยา สมัยที่เมืองหลวงมาอยู่กรุงเทพฯ ก็เรียกชื่อประเทศว่า “กรุงรัตนโกสินทร์”

ข้าพเจ้าขอเสนอว่า ข้าพเจ้าได้เคยกล่าวไว้ในบทความเรื่อง “ความเป็นมาของชื่อ “ประเทศสยามกับประเทศไทย” ซึ่งข้าพเจ้าได้อาศัยต้นแบบแท้จริงแห่งกฎหมายตราสามดวงที่ว่าด้วยพระธรรมนูญว่า ประเทศไทยในปัจจุบันนี้มีชื่อว่า “สยามประเทศ” มาตั้งแต่โบราณกาลก่อนกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ข้าพเจ้าขอให้นำภาพถ่ายกฎหมายตราสามดวงลักษณะพระ “ธรรมนูญ” เสนอท่านทั้งหลายดังต่อไปนี้

 ใ้เน่ากำวังจนใจ อดคนรัก ใ้เป็นโอรสแก่สกลโลกบ ๓๓๕ ปากฏ
 ธนบุษบงศ์ ใ้ว่ากำวังพระบรมสาท ษดุสิตา ใ้พระโอรสพระ
 ศวดี กสก ภาวิธ ในกั้น มุขสาธนา กัษมครภษ
 พรหมภค ใ้แปลกปะการเบสิบกันนา ษดุสิต กัษอยู่ กษจวบ
 ในภณูปรกษ ภณเว กัษภษ กษจวบ ใ้ภณูปรกษ ๓
 ฉฉ ในกลบกันนี้ มุริธ ใ้บรมดไ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ ษ
 ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ ษณษณะ ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ ษณ ใ้ใ้ใ้ใ้
 ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้
 ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้
 ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้
 ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้ ใ้ใ้

(อนึ่ง บทความของข้าพเจ้ดั่งกล่าวข้างบนนั้น ข้าพเจ้ได้อ้างเป็น เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑๒ ต่อท้ายคำฟ้องข้าพเจ้ตามคดีหมายเลขดำที่ ๔๒๒๖/๒๕๒๑ ซึ่งข้าพเจ้ได้ฟ้องนายรอง คยามานนท์ กับพวกเป็นจำเลย ซึ่งจำเลยยอมประกาศขอมาข้าพเจ้ และศาลได้ตัดสินให้เป็นไปตามสัญญา ยอมความนั้น ดังปรากฏตามคำประกาศในหนังสือพิมพ์หลายฉบับแล้ว)

นอกจากนั้น ยังมีเอกสารหลายฉบับที่ปรากฏว่า เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยา เป็นราชธานีนั้นได้มีการติดต่อกับนานาประเทศ และฝ่ายไทยกับฝ่ายต่างประเทศ ก็เรียกชื่อประเทศไทยนี้ว่า "สยาม" (SIAM)

แม้ในรัชกาลที่ ๔ ซึ่งเมืองหลวงมีชื่อว่า "กรุงเทพมหานคร อมรรัตน โกสินทร" ก็ตาม แต่ชื่อประเทศก็ยังเรียกว่า "กรุงสยาม" ดังที่ข้าพเจ้ถ่ายภาพพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ฉบับ ค.ศ. ๑๘๖๑ ถึงประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ปรากฏความดังต่อไปนี้

๒.๒.๖

ข้อสังเกตประกอบการพิจารณา
เรื่อง
ทางราชการให้ใช้ “รัตนโกสินทรศก” เพียง ๒๔ ปีเท่านั้น

รัชกาลที่ ๑ ได้ใช้จุลศักราชทางราชการดังที่เคยใช้มาสมัยก่อนๆ นั้น และรัชกาลที่ ๒,๓,๔ ก็ใช้สืบมา

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ (รัชกาลที่ ๕) ได้มีประกาศวัน ๕ เดือน ๔ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ปีชวดลัมภฤทธิศก จุลศักราช ๑๒๕๐ ให้ใช้วันอย่างใหม่ มีความกล่าวไว้ในประกาศข้อ ๓ ดังต่อไปนี้

“ข้อ ๓ ให้นับวันใช้วิธีนี้ในราชการแทนสารบาญชีทั้งปวงตั้งแต่วัน ๒ เดือน ๕ ขึ้น ๑ ค่ำ ปีฉลู ยังเป็นลัมภฤทธิศก จุลศักราช ๑๒๕๐ นั้นเป็นวันที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๐๘ ต่อไป”

แต่ต่อมาอีก ๒๓ ปี คือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ (รัชกาลที่ ๖) ได้ทรงประกาศให้ยกเลิกการใช้ “รัตนโกสินทรศก” โดยให้ใช้ “พุทธศักราช” แทนตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๖ (ตรงกับ ร.ศ. ๑๓๒) เป็นต้นมา จึงเป็นอันว่า ทางราชการได้ใช้รัตนโกสินทรศกเพียง ๒๔ ปีเท่านั้น

จบข้อเสนอ

โอกาสนี้ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมา ยัง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

(นายปรีดี พนมยงค์)

หมายเหตุเพิ่มเติม

(๑) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ ข้าพเจ้าได้พิมพ์กฎหมายตราสามดวงโดยเรียงพิมพ์ตามอักษรวิธีในต้นฉบับเสร็จไปเพียงส่วนหนึ่ง ต่อมาคณะกรรมการชำระปทานุกรม ซึ่งพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปกพงศ์ประพันธ์ (พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร) ทรงเป็นประธานนั้นเปลี่ยนชื่อ “ปทานุกรม” เป็น “พจนานุกรม” และเรียกชื่อเต็มว่า “พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน” ซึ่งพิมพ์ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ คณะกรรมการฯ ดังกล่าวได้กรุณาให้เกียรติอาศัยหนังสือข้าพเจ้าเล่มที่อ้างถึงข้างบนนั้น เป็นที่มาส่วนหนึ่งแห่งพจนานุกรมฉบับนั้น ดังปรากฏใน “บัญชีอักษรย่อที่ใช้ในพจนานุกรมนี้ (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)” หน้า (๖) มีความดังต่อไปนี้

“ตราสามดวง : กฎหมายตราสามดวงฉบับเรียงพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๔ รวบรวมโดยหลวงประดิษฐ์มนูธรรม”

(๒) ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ สมัยที่ข้าพเจ้าเป็นผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองนั้น ข้าพเจ้าได้จัดให้มีการพิมพ์กฎหมายตราสามดวงตามอักษรวิธีในต้นฉบับสำเร็จครบถ้วนเพื่อใช้เป็นหนังสือประกอบการศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายแห่งปริญญาโท

ปรีดี พนมยงค์

หมายเหตุเรื่องมหาราช

เอกสารหมายเลข ๑ ต่อท้ายจดหมายถึง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี
ข่าวจตุรสีปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒๐ ๑๘ มกราคม ๒๕๒๕

●●● สำเนาบันทึกของหลวงประดิษฐมนูธรรม ฉบับที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๗๕
เสนอพระยามโนปกรณัม นายกรัฐมนตรี...เรื่อง “มหาราช”

เมื่อเสด็จสิ้นพระราชพิธีพระราชทานและฉลองรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐
ธันวาคม ๒๔๗๕ แล้ว พระยามโนปกรณัม นายกรัฐมนตรี ได้สั่งให้หลวง
ประดิษฐมนูธรรม (ปริดี พนมยงค์) รัฐมนตรี เสนอความเห็น ว่า สมควรหรือไม่
ที่จะถวายพระเกียรติยศ “มหาราช” แต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
เพราะพระองค์ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณอย่างใหญ่หลวงแก่อาณาประชารา
ษฎร ให้เปลี่ยนการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบ
ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ หลวงประดิษฐมนูธรรมจึงทำบันทึกความเห็น
ดังต่อไปนี้

บันทึกเสนอนายกรัฐมนตรี

วันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

ตามที่ท่านนายกรัฐมนตรีได้สั่งให้ข้าพเจ้าเสนอความเห็น ว่า สมควรหรือไม่
ที่จะถวายพระเกียรติยศ “มหาราช” แต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่
หัว เพราะพระองค์ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณอย่างใหญ่หลวงแก่อาณา
ประชาราษฎรให้เปลี่ยนระบบปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็น
ระบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น ข้าพเจ้าขอประทานเสนอความเห็น
ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ข้าพเจ้าเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งในหลักการที่จะถวายพระเกียรติ
ยศแต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ให้สูงยิ่งขึ้นเพราะทรงมีพระมหากรุณา
ธิคุณแก่ประชาชนชาวไทยให้ได้มีระบบปกครองซึ่งเป็นการเปลี่ยนหลักมูลที่
ก้าวหน้า

ข้อ ๒. แต่การที่จะถวายพระเกียรติยศทรงเป็นเพียง “มหาราช” นั้น
ข้าพเจ้าเห็นว่า มิใช่เป็นการเพิ่มพระเกียรติที่ทรงมีอยู่แล้วเท่านั้น หากยัง

เป็นการลดพระเกียรติที่พระองค์ทรงมีอยู่ก่อนแล้ว เพราะเหตุประการต่อไปนี้
ประการที่ ๑. พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์อย่างน้อยที่สุดก็ทรงดำรง
อิศริยยศเป็น “มหาราช” ดังที่ชาวสยามถวายพระพรในมงคลสมัยต่างๆ ด้วย
คำบาลีว่า

**“ทิมายุกโ ทฺตฺ มหาราชฯ” แปลว่า “ขอให้พระมหาราชทรงมี
พระชนมายุยืนนาน”**

ทั้งนี้แสดงว่า ราษฎรสยามได้ถวายพระเกียรติแด่พระมหากษัตริย์ว่า
ทรงดำรงเป็น “มหาราช” อยู่แล้ว

ประการที่ ๒. ธงประจำพระองค์พระมหากษัตริย์นั้นเรียกว่า “ธง
มหาราช” มาแล้วตั้งแต่โบราณกาล ต่อมาในรัชกาลที่ ๕ ได้ทรงบัญญัติ
พ.ร.บ. ธงขึ้นนั้น ธงประจำพระองค์ก็เรียกตามพระราชประเพณีว่า “ธงมหาราช”
แม้ว่าในรัชกาลที่ ๖ และในรัชกาลที่ ๗ จะได้ทรงแก้ไข พ.ร.บ. บางประการ
แต่ธงประจำพระองค์ก็ยังเรียกว่า “ธงมหาราช”

ทหาร, เสือป่า, ลูกเสือ, ได้รับการสอนให้เคารพ “ธงชาติ” และ “ธง
มหาราช”

ทั้งนี้แสดงว่า พระมหากษัตริย์สยามทรงเป็น “มหาราช” อยู่แล้ว

ประการที่ ๓. ถ้าผู้ใดศึกษาพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ไทยใน
สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้น ก็ย่อมทราบว่า ปวงชนชาวสยามได้ถวาย
พระเกียรติยศแด่พระมหากษัตริย์ในพิธีราชาภิเษกหรือปราบดาภิเษก ให้ทรง
ดำรงอิศริยยศสูงกว่ามหาราช บางพระองค์ก็ทรงเป็นถึง “พระมหาจักรพรรดิ
ราชาธิราช”

คำว่า “ราชาธิราช” เป็นศัพท์สนธิระหว่างคำว่า “ราชา + อธิ + ราช”,
“อธิ” เป็นศัพท์บาลีสันสกฤตแปลว่า “ยิ่งใหญ่” คำว่า “ราชาธิราช” จึงแปลว่า
“ราชาที่ยิ่งใหญ่เหนือกว่าราชาทั้งหลาย” ซึ่งยิ่งใหญ่นี้อีกว่าพระมหากษัตริย์
ที่ทรงเป็นเพียง “มหาราช” เท่านั้น บางพระองค์ทรงเป็น “พระมหาจักรพรรดิ
ราชาธิราช” นั้นก็ยิ่งใหญ่นี้อีกว่า “ราชาธิราช”

ประการที่ ๔. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกซึ่งเป็นพระมหา

กษัตริย์รัชกาลที่ ๑ แห่งพระราชวงศ์จักรีทรงมีพระปรมาภิไธยเมื่อปราบดาภิเษกดังต่อไปนี้

“พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชรามาธิบดี ศรีสินทรมหามาจักรพรรดิ ราชาธิบดีนทร ธรณินทรราชาธิราช...ธรรมิกราชาธิราช...บรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว”

(โปรดดูพระราชปรารภในกฎหมายตราสามดวง)

ทั้งนี้พระองค์ทรงเป็น “บรมมหาจักรพรรดิราชาธิบดีนทรธรณินทรราชาธิราช” ที่ยิ่งใหญ่กว่า “มหाराช” และ “อิริราช”

พระมหากษัตริย์ที่ทรงสืบพระราชสันตติวงศ์ต่อๆ มานั้นทรงมีพระปรมาภิไธยซึ่งแปลเป็นไทยว่า พระองค์ทรงดำรงพระราชอิศริยยศใหญ่ยิ่งกว่า “มหाराช”

แม้ว่ารัชกาลที่ ๖ จะได้ทรงเปลี่ยนพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์แห่งพระราชวงศ์จักรีให้ขึ้นต้นด้วย “พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรม...” แต่ในเนื้อความต่อมานั้นก็ได้ลดพระเกียรติลงมาเป็นเพียง “มหाराช” เท่านั้น (ขอให้ผู้สนใจศึกษาพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์แห่งพระราชวงศ์จักรีทุกๆ พระองค์ ให้ถี่ถ้วนด้วย)

ประการที่ ๕. โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ นั้น ประชาชนชาวสยามได้ถวายพระปรมาภิไธยในพิธีบรมราชาภิเษกว่า

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก มหันตเดชนดิกลรามาธิบดี...สกลมหิศวรมหาสวามินทรมหิศวรมหินทรมหารามาธิบดีราชาโรดมบรมนาถชาติอาชัญยาศรัย พุทธิไตรรัตน์ศรณารักษ์...สกลไพศาลมหารัษฎราธิบดีนทร ปรมินทรธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนาถบพิตร พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว”

ทั้งนี้แสดงชัดเจนว่า พระองค์ทรงเป็น “มหाराชาธิราช” คือ ยิ่งใหญ่กว่ามหाराชและอิริราชทั้งหลาย

สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ในการจารึกพระปรมาภิไธยของ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ตามมติของประชาชนชาวสยามนั้นไว้ในคำพระราชปรารภแห่งรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

ข้อ ๓. ส่วนความเห็นของผู้อ้างตัวอย่างของยุโรปซึ่งท่านนายกรัฐมนตรีชี้แจงแก่ข้าพเจ้าเมื่อวันก่อนนั้น ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า พระมหากษัตริย์ในยุโรปบางพระองค์ที่มีต่อท้ายพระนามตามภาษาของประเทศนั้นๆ ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า “อิ เกรต” (The Great) หรือภาษาฝรั่งเศสเรียกว่า “เลอ กรองด์” (Le Grand) บางคนออกสำเนียงว่า “เลอ กรังด์” ก็เป็นเรื่องของชาวยุโรปที่พระนามของพระเจ้าแผ่นดินมีลักษณะต่างกับพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ไทย คือ

ประการที่ ๑. พระมหากษัตริย์ในยุโรปแต่ละพระองค์เป็นคริสตศาสนิก จึงทรงเลือกพระนามของพระองค์เองตามชื่อ “นักบุญ” (เซนต์) ซึ่งเป็นชื่อคำเดียวสั้นๆ เพียงพยางค์เดียวหรือไม่เกิน ๕ พยางค์ เช่น หลุยส์, ยอร์จ, ปีเตอร์, วิลเลียม, ฯลฯ

ประการที่ ๒. พระมหากษัตริย์คริสตศาสนิกแห่งประเทศหนึ่งๆ ก็มักเลือกชื่อของพระองค์ตามชื่อนักบุญที่ซ้ำในราชวงศ์เดียวกันบ้างและซ้ำกับราชวงศ์อื่นบ้าง เช่น พระนาม “หลุยส์” นั้นก็มีพระเจ้าหลุยส์ของฝรั่งเศสหลายพระองค์ที่ครองฝรั่งเศส, พระเจ้าหลุยส์หลายพระองค์ที่ครองบาวาเรีย, พระเจ้าหลุยส์หลายพระองค์ที่ครองฮังการี, ฯลฯ พระนามปีเตอร์นั้นก็ยังมีพระเจ้าปีเตอร์หลายพระองค์ที่ครองรัสเซีย, พระเจ้าปีเตอร์หลายพระองค์ที่ครองโปรตุเกส, พระเจ้าปีเตอร์หลายพระองค์ที่ครองเซอร์เบีย, ฯลฯ

ประการที่ ๓. พระมหากษัตริย์คริสตศาสนิกต่างพระราชวงศ์กันในประเทศหนึ่งๆ นั้นก็ปรากฏว่า พระมหากษัตริย์แห่งพระราชวงศ์หนึ่งทรงใช้พระนามซ้ำกับอีกพระราชวงศ์หนึ่ง เช่น ในประเทศอังกฤษ มีพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์ “ฮาโนเวอร์” ที่ทรงใช้พระนาม “ยอร์จ” ๔ พระองค์และแห่งพระราชวงศ์ “แซกซ์โคเบอร์ก” (ต่อมาเปลี่ยนชื่อว่า “พระราชวงศ์วินเซอร์”) นั้นมีพระมหากษัตริย์ทรงใช้พระนามว่า “ยอร์จ” ๒ พระองค์, ในประเทศฝรั่งเศส

พระมหากษัตริย์แห่งพระราชวงศ์ “คาโรแลงเจียงส์” ทรงใช้พระนามว่า “หลุยส์” ๕ พระองค์ และแห่งพระราชวงศ์ “กาเปเชียงส์” (รวมทั้งสายบูรบองส์) ทรงใช้พระนามว่า “หลุยส์” ๑๒ พระองค์

(รัชทายาทอีกองค์หนึ่งที่ทิวคตก่อนเสวยราชย์ แต่พระบรมวงษานุวงศ์ยกย่องให้ทรงศักดิ์เสมอพระมหากษัตริย์พระนามว่า “หลุยส์ที่ ๑๗”)

ประการที่ ๔. เนื่องจากพระนามของพระมหากษัตริย์คริสตศาสนิกซ้ำๆ กัน จึงก่อให้เกิดความสับสน ฉะนั้นพระนามใดซ้ำกันมากไปในประเทศใดจึงมีเลขที่ต่อท้ายพระนามไว้ เช่น “ยอร์จที่ ๑ ถึงที่ ๖, หลุยส์ที่ ๑ ถึงหลุยส์ที่ ๑๘ ฯลฯ”

ประการที่ ๕. แม้มีเลขที่ต่อท้ายพระนามไว้แล้ว แต่ราษฎรก็ตั้ง “พระนามฉายา” ตามลักษณะพิเศษของบางพระองค์ไว้ อาทิ พระเจ้าหลุยส์แห่งฝรั่งเศสที่มีจำนวนถึง ๑๘ พระองค์นั้น ราษฎรก็ตั้งพระนามฉายาไว้หลายพระองค์ อาทิ

- พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑ ทรงได้รับพระนามฉายา “เลอ ปิเออส์” (Le Pieux) แปลว่า “ผู้มีเมตตากรุณา” เพราะพระองค์ทรงมีความเมตตากรุณาแก่ราษฎรที่ตกทุกข์ได้ยาก

- พระเจ้าหลุยส์ที่ ๒ ทรงได้รับพระนามฉายาว่า “เลอ เบ็ก” (Le Bègue) แปลว่า “ผู้พูดติดอ่าง” เพราะพระองค์รับสั่งติดอ่าง

- พระเจ้าหลุยส์ที่ ๕ ทรงได้รับพระนามฉายาว่า “เลอ แฟเนองต์” (Le Faineant) แปลว่า “ผู้เกียจคร้าน” เพราะพระองค์ทรงเกียจคร้านในพระราชภาระจึงเป็นเหตุให้พระราชวงศ์ “คาโรแลงเจียงส์” ต้องสิ้นสุดลง

- พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ทรงมีพระนามฉายา ๓ พระนาม ก็เนื่องจากข้าราชการต้องการสดุดีเพื่อให้พระองค์ทรงโปรดปรานบ้าง และเป็นไปตามคุณสมบัติของพระองค์บ้าง เช่น สดุดีพระองค์ว่า “เลอ รัว โซเลอ” (Le Roi Soleil) แปลว่า “สุริยกษัตริย์” ก็เปรียบเทียบเสมือนว่าพระองค์มีพระบรมราชานุภาพแผ่ไปหลายแห่งทั่วโลก ประดุจดวงอาทิตย์แผ่รัศมีไปทั่วโลก, สดุดี

พระองค์ว่า “เลอ รัว แตรส์ เครเตียง” (Le Roi tres chretien) นั่นก็เป็นที่ยกย่องพระองค์ว่า เป็นคริสตศาสนิกที่ดีย่างยิ่ง เพราะพระองค์ทรงเผยแพร่วางศาสนาคริสต์ไปหลายแห่งทั่วโลก (แต่พระราชจริยาวัตรในทางศาสนานั้น พระองค์ทรงมีพระสนมหลายคน อันเป็นการทำผิดต่อศาสนาคริสต์ พระองค์จึงต้องทรงขอล้างบาปต่อพระผู้เป็นเจ้า (God) บ่อยๆ ครั้ง โดยบาทหลวงประจำพระองค์ในนามของพระผู้เป็นเจ้าได้อภัยให้พระองค์พ้นจากบาป), ส่วนการที่พระองค์มีพระนามฉายาว่า “เลอ กรองด์” (เลอ กรังด์) ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “อี เกรต” (The Great) นั้นเพราะในบรรดา “พระเจ้าหลุยส์” ๑๓ พระองค์ที่ทรงครองประเทศฝรั่งเศสก่อนพระองค์นั้น ไม่มีพระองค์ใดที่จะขยายประเทศฝรั่งเศสให้กว้างใหญ่โตเท่ากับพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔

● พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ทรงได้รับพระนามฉายาว่า “เลอ เบียง-เอเม” (Le Bien-aime) คำนี้มีความหมายธรรมดาและความหมายในเชิงอรรถ ความหมายธรรมดาแปลว่า “ผู้ที่น่ารักมาก” ส่วนความหมายในเชิงอรรถนี้ คือ “บุคคลผู้ที่ได้รับความรักใคร่” (Personne aimee d'Amour)

การที่ประชาชนฝรั่งเศสถวายพระนามฉายาแก่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ว่า “เลอ เบียง-เอเม” ซึ่งบางคนแปลว่า “หลุยส์ ภัทรกษัตริย์” นั้นเพราะพระองค์ขึ้นครองราชสมบัติขณะที่มีพระชนมายุ ๕ พรรษา ซึ่งมีพระวรกายน่ารักน่าเอ็นดูมาก ชาวฝรั่งเศสจึงเรียกพระองค์ด้วยพระนามฉายานั้นเปรียบเหมือนกับที่ชาวบ้านชมเด็กที่รูปร่างหน้าตาดีว่า “น่ารักน่าเอ็นดู” แต่ต่อมาพระองค์เจริญวัยแล้วความหมายของพระนามฉายานั้นเปลี่ยนไปในทางที่ไม่ดีตามลักษณะของพระองค์ที่ทรงโปรดปรานในการมีพระสนมนางกำนัลมากมายยิ่งกว่าพระเจ้าหลุยส์องค์ก่อนๆ พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้สตรีที่ขึ้นที่เป็นพระสนมแล้วนั้นเวลาพูดกับพระองค์ไม่ต้องเรียกคำแทนชื่อของพระองค์ว่า “Majeste” (Majesty) หากให้เรียกพระองค์ว่า “มง อามูร์” (Mon-Amour) คำว่า “อามูร์ (Amour) โดยทั่วไปแปลว่า “ความรัก” แต่ถ้าเขียนด้วยตัวอักษรใหญ่

(Capital Letter) หมายถึง “เทพเจ้าแห่งความใคร่” (Dieu del' Amour) ตามคติกรีกและโรมัน

(พระสนมคนโปรดซึ่งมีผู้กล่าวถึงจนปัจจุบันนี้คือ “มาตามปอมปาดู”, “มาตาม ดี แบร์รี” “มาตาม เดอ ซาโตรูล์” ฯลฯ และมีพระสนมที่โปรดรองๆ ลงไปอีกมากหลายที่เป็นพระราชมารดาแห่งราชโอรสกับราชธิดาที่ได้รับพระราชทานฐานันดรศักดิ์ต่างๆ จึงเป็นการสุดวิสัยที่พระองค์จะทรงมีเวลาพอที่จะขอล้างบาปต่อพระผู้เป็นเจ้า เรื่องหึงหวงระหว่างพระสนม นางกำนัล นั้นอื้อฉาวมากในรัชสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๕)

ประการที่ ๖.

● พระเจ้านโปเลียนที่ ๑ ซึ่งได้ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศฝรั่งเศสมากมาย อาทิ พระองค์ได้ทรงจัดการให้มีธนาคารแห่งชาติของฝรั่งเศสและรักษาเสถียรภาพแห่งเงินตราฝรั่งเศสให้มั่นคง และทรงจัดการบัญญัติประมวลกฎหมายฝรั่งเศส, การกระทำหลายประการที่เผยแพร่เกียรติคุณชื่อเสียงของประเทศฝรั่งเศสไปทั่วโลกยิ่งกว่าพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ นั้น ประชาชนชาวฝรั่งเศสที่แม้ถึงปัจจุบันนี้ก็ยังระลึกถึงคุณงามความดีของพระองค์ แต่ก็มีได้ถวายพระนามฉายาแด่พระองค์ว่า “เลอ กรองด์” เพราะพระองค์ดำรงพระอิศริยยศเป็น “Empereur” (อังกฤษ “Emperor”) คือ “จักรพรรดิ” ที่สูงยิ่งกว่า “Roi” (อังกฤษ “King”) อยู่แล้ว

● พระเจ้าปีเตอร์ที่ ๑ แห่งรัสเซียทรงได้รับพระนามฉายาแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “อี เกรต” (The Great) เพราะในบรรดาพระมหากษัตริย์รัสเซียสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ทรงพระนามว่า “ปีเตอร์” นั้น ไม่มีองค์ใดที่ขยายประเทศรัสเซียให้ยิ่งใหญ่กว่าพระเจ้าปีเตอร์ที่ ๑ นั้น

อันที่จริงพระองค์ทรงเป็น “ซาร์” คือ “Emperor” (จักรพรรดิ) อยู่แล้ว

ประการที่ ๗. ประเทศรัสเซียมีพระจักรพรรดินินารถ ๒ พระองค์ที่ทรงพระนามเรียกเป็นภาษารัสเซียว่า “Ekatarina” ภาษาอังกฤษเรียกว่า

“Catherine” (คัทริน)

ชาวรัสเซียจึงถวายพระนามฉายาต่างกันคือ

● คัทรินที่ ๑ (ประสูติ ค.ศ. ๑๖๘๔ สวรรคต ค.ศ. ๑๗๒๗) นั้นชาวรัสเซียถวายพระนามฉายาซึ่งแปลเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า “La Vivandiere” แปลเป็นภาษาไทยว่า “หญิงติดตามกองทัพไปขายของกินและเครื่องดื่มแก่ทหาร” ทั้งนี้เป็นไปตามประวัตินี้ของพระองค์ คือพระองค์มีนามเดิมว่า “มาร์ตาสโกวโรนสกา” กำพร้าพ่อแม่ตั้งแต่เยาว์วัย ต่อมาได้แต่งงานกับนายทหารแห่งกองทัพสวีเดนที่ยึดครองแคว้นลิธัวเนีย มาร์ตาส จึงติดตามกองทัพไปหาล่าไฟในการขายของกินและเครื่องดื่มแก่ทหาร ต่อมากองทัพรัสเซียได้โจมตีกองทัพสวีเดนแตกพ่ายไป มาร์ตาส ถูกกองทัพทหารรัสเซียจับเป็นเชลยแล้วถูกขายตัวเป็นนางบำเรอให้แก่เจ้าชายเมนชิคอฟซึ่งเป็นองครักษ์ของพระเจ้าปีเตอร์ที่ ๑ ต่อมาเจ้าชายคนนั้นได้ถวายมาร์ตาส ให้เป็นสนมของพระเจ้าปีเตอร์ที่ ๑ ต่อมาพระเจ้าปีเตอร์ที่ ๑ สถาปนาพระสนมคนนั้นเป็น “พระเจ้าจักรพรรดินี” ต่อมาพระเจ้าปีเตอร์ที่ ๑ สวรรคต พระนางคัทริน (มาร์ตาส) โดยความสนับสนุนของเจ้าชายเมนชิคอฟ (ชูร์ก) กับกองทัพที่สวามิภักดิ์จำนวนหนึ่งได้สถาปนาพระนางคัทรินขึ้นเป็น “พระเจ้าจักรพรรดินีนาถทรงพระนามว่า “คัทรินที่ ๑”

● คัทรินที่ ๒ (ประสูติ ค.ศ. ๑๗๒๙ สวรรคต ค.ศ. ๑๗๙๖) บริวารที่ใกล้ชิดพระองค์ได้ถวายพระนามฉายาซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “The Great” (อี เกรต) แต่ชาวรัสเซียทั่วไปมิได้ถือว่าพระองค์ยิ่งใหญ่ หากแต่ถือว่าพระองค์ประพฤติเสื่อมศีลธรรมอย่างเลวทราม ใน ค.ศ. ๑๗๘๔ พระองค์ได้เสกสมรสเป็นพระราชชายาของมกุฎราชกุมารรัสเซีย ครั้นแล้วพระองค์ทรงเบื่อหน่ายพระสวามีโดยโปรดปรานรัฐมนตรีและนายทหารหนุ่มๆ ข่าวนี้อาจลือไปทั่วยุโรปสมัยนั้น ต่อมา ใน ค.ศ. ๑๗๖๒ พระจักรพรรดินีนาถเอลิซาเบธสวรรคต มกุฎราชกุมารจึงขึ้นครองราชย์สืบสันตติวงศ์ ทรงพระนามว่าพระเจ้าปีเตอร์ที่ ๓ พระนางคัทรินมีอาการเบื่อหน่ายพระสวามียิ่งขึ้นโดยทรง

เป็นชู้กับนายทหารที่ใกล้ชิดหลายคน ต่อมานายทหารที่ใกล้ชิดพระนางฯ ได้ทำรัฐประหารสถาปนาพระนางคีรีนเป็น “พระเจ้าจักรพรรดินีนารถ” และจับพระเจ้าปีเตอร์ที่ ๓ ไปขังไว้ที่บ้านแห่งชนบท “โรพซา” ต่อมาอีกไม่กี่วันพระเจ้าปีเตอร์ที่ ๓ ได้สวรรคตด้วยอาการ “ชักดิ้นชักงอ” ในระหว่างเสวยพระกระยาหาร ชาวรัสเซียจำนวนมากสงสัยว่าพระเจ้าปีเตอร์ที่ ๓ สวรรคตโดยถูกวางยาพิษ

ประกาศที่ ๘. ชาวสยามจำนวนไม่น้อยย่อมทราบแล้วว่า สมเด็จพระนารายณ์เป็นเจ้าได้ทรงพระกรุณาแต่งตั้งเจ้าพระยาโกษา (ปาน) ขณะดำรงศักดิ์ “ออกพระวิสุตรสุนทร” นั้น เป็นเอกอัครราชทูตพิเศษ อัญเชิญพระราชสาส์นไปถวาย “พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔” แห่งฝรั่งเศส อันเป็นการสนองตอบที่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ได้ส่งท่าน “เดอ ลา ลูแบร์” เอกอัครราชทูตพิเศษมาถวายสาส์นต่อสมเด็จพระนารายณ์เพื่อขอเชิญเจริญความสัมพันธ์ทางการทูต ท่านโกษาปานทราบขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวยุโรปเป็นอย่างดีว่าต่างกับของชาวสยาม ดังนั้นท่านจึงมิได้แปลคำฝรั่งเศส “Le Grand” นั้นว่า “มหाराช” ดังปรากฏในจดหมายของท่านถึงเสนาบดีผู้ใหญ่ฝรั่งเศส ซึ่งท่านเรียกพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ โดยวิธีทับศัพท์ว่า “หลุยส์ เลอ กรังด์” และเรียกตำแหน่งของพระองค์ว่า “พระมหากษัตริราช” เพราะถ้าท่านโกษาปานจะแปลคำ “Le Grand” - (The Great) ว่า “มหाराช” แล้วก็จะเป็นการลดพระอิศริยยศเหลือเพียง “มหाराช” เท่านั้น

“สรุป

ข้าพเจ้าเห็นว่าจะไม่เป็นมงคลแก่รัฐบาลซึ่งท่านเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ในขณะนี้ และจะไม่เป็นมงคลแก่พระราชวงศ์จักรีที่พระมหากษัตริย์แห่งพระราชวงศ์ซึ่งมีพระอิศริยยศสูงกว่ามหाराชอยู่แล้วนั้นต้องถูกลดพระอิศริยยศลงเหลือเพียงเป็น “มหाराช” เท่านั้น

อนึ่ง ถ้าจะแก้ตัวว่ารัฐบาลรู้อยู่แล้วนั้น แต่รัฐบาลถวายพระเกียรติยศ

๕๔ มหาราชและรัตนโกสินทร์

ซ้ำอีกให้หนักแน่นยิ่งขึ้น ก็จะเป็นการแก้ตัวที่ชนรุ่นหลังซึ่งได้พิจารณาหลักฐาน
รอบคอบแล้วเห็นว่าจะเป็นการแก้ตัวอย่างขุ่นๆ ซึ่งจะไม่เป็นมงคลดังที่ข้าพเจ้า
ได้กล่าวมาแล้ว

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด
(ลงนาม) หลวงประดิษฐมนูธรรม
รัฐมนตรี”

PRIDI BANOMYONG

PRIDI BANOMYONG, PRIDI BANOMYONG, LAMBO PRADI, LAMBO PRADI BANOMYONG

ANCIEN MINISTRE ET

ANCIEN PREMIER MINISTRE DE THAÏLANDE SEUL

GRAND-DESER DE LA LEGION D'HONNEUR

173, AV. ARISTIDE BRIAND

92100 ANTONY (FRANCE)

TEL. 008.95.64

วันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๔

เรียน ท่านบรรณาธิการ "ข่าวธุรกิจ"

เนื่องด้วยมีผู้สนใจหลายคนต้องการทราบประวัติมหาราช ฉะนั้นผมจึงส่งมายังท่านพร้อม
จดหมายฉบับนี้คือ สำเนาบันทึกของผมฉบับ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๒๔ เสนอต่อพระยามโนปาริชาติ นายกรัฐมนตรีสมัยนั้น เรื่อง "มหาราช" และสำเนาหมายเหตุของผมฉบับ ๓๐ เมษายน ๒๕๒๓ เรื่องพระปรมา
ภิไธยพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๔ และที่ ๕

ขอท่านโปรดพิจารณา ถ้าเห็นว่าสำเนาบันทึกและสำเนาหมายเหตุนั้นเป็นประโยชน์แก่ผู้
รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ควรรับทราบไว้ ก็ขอท่านโปรดนำส่งคืนในฉีกซองของท่านด้วย

โอกาสนี้ขอแสดงความขอบคุณล่วงหน้าพร้อมทั้งความปรารถนาดีมายังท่านกับคณะข่าวธุรกิจ
ทุกคน

(นายปรีดี พนมยงค์)

สำเนาหมายเหตุของนายปรีดี พนมยงค์ ฉบับ ๓๐ เม.ย. ๒๔๙๓

เรื่องพระปรมาภิไธย ร.๘ และ ร.๙

๕๖ มหาราชและรัตนโกสินทร์

(ก) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงสละราชสมบัติเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (ปฏิทินในขณะนั้น) และในพระราชหัตถเลขาที่มีความตอนหนึ่งว่าดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์จะตั้งผู้ใดเป็นผู้สืบราชสมบัติแทนข้าพเจ้า ซึ่งตามกฎหมายเทียบว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ ข้าพเจ้ามีสิทธิ์จะกระทำได้”

ดังนั้นรัฐบาล (พระยาพหลฯ) จึงเสนอสภาผู้แทนราษฎรอัญเชิญพระองค์เจ้าอานันทมหิดลขึ้นทรงเป็นพระมหากษัตริย์องค์ต่อไป สภาผู้แทนลงมติเห็นชอบด้วยตามที่รัฐบาลเสนอ

โดยที่พระองค์ยังทรงพระเยาว์ สภาฯ จึงลงมติแต่งตั้งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

สภาฯ ได้ประกาศพระนามพระมหากษัตริย์องค์นั้นที่จะใช้ในระหว่างทรงพระเยาว์และก่อนพระราชพิธีราชาภิเษกว่า

“สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล”

พระองค์ได้เสด็จสวรรคตในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ ก่อนพระราชพิธีราชาภิเษก

ครั้นถึงต้นเดือนสิงหาคมปีนั้น คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แห่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ ๙) ได้เชิญพระราชกระแสพระราชปรารภปรึกษาคณะ ร.ม.ต. ในการเฉลิมพระปรมาภิไธยในหลวงรัชกาลที่ ๘ ให้สมพระเกียรติ คณะรัฐมนตรีเห็นชอบด้วย คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชจึงได้ประกาศเฉลิมพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลว่า

“พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล อดุลยเดชวิมล รามาศิวดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย”

คำว่า “สยามินทราธิราช” เป็นศัพท์สนธิระหว่างคำ “สยาม+อินท+อธิ+ราช” แปลว่า “เจ้าใหญ่ที่สุดของสยามที่ทรงยิ่งใหญ่เหนือราชาทั้งหลาย”

คือ ทรงดำรงอิศริยยศสูงยิ่งกว่า “มหाराช”

(ข) เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๓ รัฐบาล (พิบูลฯ) ในนามของปวงชนได้ประกาศเฉลิมพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชว่า

“พระบาทสมเด็จพระ**ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช** มหิตลาธิเบศรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร **สยามินทราธิราช** บรมนารถพิตตร
พระองค์จึงทรงดำรงอิศริยยศสูงยิ่งกว่า “มหाराช”

ปักกิ่ง, วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๓

ปรีดี พนมยงค์

ความเห็นเพิ่มเติม

ฉบับ ๖ มีนาคม ๒๕๒๕

ของนายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

เสนอ

ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

ปรีดี พนมยงค์ ๕๙

173, avenue Aristide Briand
92160 ANTONY
FRANCE

(สำเนา)

วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๕

เรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

เรื่อง : สงเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับชื่อกรุงฯ

อนุสนธิจดหมายข้าพเจ้าลงวันที่ ๑๗ เดือนนี้เสนอความเห็นที่ “ไม่สมควรลดพระเกียรติของพระมหाराชาธิราช, ของพระสยามินทรราชธิราชและของพระมหาพุทธางกูร ลงมาเป็นเพียง “มหाराช” และขอให้สอบสวนหลักฐานประวัติศาสตร์แท้จริงชื่อกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งขึ้นเมื่อใด เพื่อฉลองวันครบรอบ ๒๐๐ ปีให้ถูกต้อง และต่อมาข้าพเจ้าได้ทำปกจดหมายกับเอกสารต่อท้ายผนึกเป็นเล่มเดียวกัน ส่งไปเสนอท่านเมื่อวันที่ ๒๒ เดือนนี้

ขณะนั้นข้าพเจ้ายังมีได้เสนอเอกสารหลักฐานว่าด้วยข้อตกลงฉบับ ค.ศ. ๑๘๓๑ (พ.ศ. ๒๓๗๔) ระหว่างเจ้าพระยานครศรีธรรมราชกับข้าหลวงอังกฤษประจำสิงคโปร์และมาลาการเรื่องปักปันเขตแดนตามข้อ ๓ แห่งสนธิสัญญาระหว่างบริเตนใหญ่กับสยามฉบับ ค.ศ. ๑๘๒๖ (พ.ศ. ๒๓๖๙) ตรงกับปีที่ ๓ แห่งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ (รัชกาลที่ ๓) เพราะข้าพเจ้ายังมิได้รับเอกสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับท่านเจ้าพระยานครศรีธรรมราชซึ่งเป็นผู้ลงนามในข้อตกลงนั้นว่าเจ้าพระยานครศรีธรรมราชท่านใด เพราะเจ้าพระยาในนามนั้นมีหลายท่าน บัดนี้ข้าพเจ้าได้รับเอกสารเพิ่มเติมว่า ท่านเจ้าพระยานครศรีธรรมราชซึ่งเป็นผู้ลงนามในข้อตกลงนั้น คือ ท่านที่มีนามเดิมว่า “น้อย” เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๙ (สมัยกรุงธนบุรี) ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๑ (ค.ศ. ๑๘๓๘) เป็นปีที่ ๑๕ แห่งรัชกาลที่ ๓ ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงขอเสนอเพิ่มเติม

มายัง ๖๖๖ ท่านนายกรัฐมนตรีนคร ซึ่งสำเนาข้อตกลงฉบับดังกล่าวที่ปรากฏ
ในหนังสือชื่อ “STATE PAPERS OF THE KINGDOM OF SIAM 1664-1886”
ที่ข้าพเจ้าอ้างถึงแล้วในข้อ ๒.๑.๒ แห่งจดหมายฉบับลงวันที่ ๑๗ ของข้าพเจ้า

ท่านจะเห็นได้จากเอกสารหลักฐานอีกประการหนึ่งว่า ในรัชกาลพระนั่ง
เกล้าฯ (รัชกาลที่ ๓) นั้น ทางราชการยังคงเรียกชื่อกรุงว่า “ศรีอยุธยา”
มิใช่ “รัตนโกสินทร์”

ข้อสังเกต

๑. แผนที่ของชาวยุโรปโบราณเขียนชื่อ “นครศรีธรรมราช” ว่า “Ligor”
(ลิกอร์) ตามที่ชาวยุโรปโบราณได้ยินสามัญชนคนไทยเรียกเมืองนั้นว่า “ลคร”

ข้อตกลงฉบับ ค.ศ. ๑๘๓๑ (พ.ศ. ๒๓๗๔) จึงเรียกตำแหน่งเจ้าพระยา
นครศรีธรรมราชว่า “Chow Phya of Ligor Si Tamrat” แปลว่า “เจ้าพญา
หรือเจ้าพระยาแห่งนครศรีธรรมราช” ซึ่งอังกฤษถือว่ามีฐานะเป็น “Raja”
(ราชา) เพราะตั้งแต่โบราณเป็นต้นมาจนถึงสมัยปรับปรุงราชการแผ่นดินใหม่
ในรัชกาลที่ ๕ นั้น แคว้นนครศรีธรรมราชเป็น “ประเทศราช” (Dominion)
ของพระพุทธเจ้าอยู่หัวผู้เป็นเจ้าของใหญ่เหนือมหาประเทศแห่งกรุง “ศรีอยุธยา”
ดังที่ข้อตกลงกับอังกฤษ ค.ศ. ๑๘๓๑ (พ.ศ. ๒๓๗๔) ว่าด้วยปักปันเส้นเขตแดน
ปักยไต้ันั้นเรียกว่า “...the great country of Sri Ayoottheeya”

เจ้าพญาหรือเจ้าพระยานครศรีธรรมราชมีอำนาจปกครองทั่วทั้งดินแดน
ปักยไต้ของสยามและมลายูตอนเหนือ ฉะนั้นเจ้าพระยานครฯ (น้อย) จึงได้รับ
อำนาจจากพระนั่งเกล้าฯ (รัชกาลที่ ๓) ให้เป็นผู้ทำข้อตกลงกับอังกฤษว่าด้วย
ปักปันเส้นเขตแดนระหว่างมลายูของสยามกับมลายูของอังกฤษ

๒. ท่านผู้สนใจประวัติศาสตร์ของท่านเจ้าพระยานครฯ (น้อย) และท่าน
ผู้สืบสกุล “ณ นคร” ย่อมทราบว่ ในทางพฤตินัยนั้น ท่านเจ้าพระยานครฯ
(น้อย) เป็นราชโอรสของพระเจ้าตากสิน เนื่องจากพระเจ้าตากสินได้พระราชทาน
พระสนมเอกชื่อ “ปราง” ให้เป็นท่านผู้หญิงของเจ้าพระยานครฯ (พัฒน์) โดย

พระองค์ไม่ทรงทราบว่า ราชโอรสของพระองค์ได้จืดชืดแล้วในครรภ์ของพระสนมคนนั้น แม้ว่าท่านเจ้าพระยานครฯ (พัฒน์) ทราบความจริงแต่ท่านก็ได้อุปถัมภ์ราชโอรสที่เกิดขึ้นนั้นประดุจเป็นบุตรของท่านเองเพื่อเป็นทายาทสืบตำแหน่งต่อไป

๓. ตั้งแต่สมัยโบราณเป็นต้นมาจนถึงมีโรงเรียนข้าราชการพลเรือนในรัชกาลที่ ๕ นั้น บุตรขุนนางผู้ใหญ่ที่จะเข้ารับราชการมีตำแหน่งสูงต่อไปนั้นต้องถวายตัวเป็นมหาดเล็กของในหลวงเพื่อรับใช้ใกล้ชิดพระองค์และฝึกหัดราชการไปด้วย เปรียบเสมือนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยข้าราชการ เมื่อในหลวงทรงเห็นว่ามีความรู้พอสมควรที่จะรับราชการในหัวเมืองได้จึงโปรดเกล้าฯ ให้เป็น “มหาดเล็กรายงาน” ประจำหัวเมืองต่างๆ ยกเว้นมหาดเล็กบางคนที่ยังโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้มีตำแหน่งตามทำเนียบราชการหัวเมืองสมัยนั้นๆ (ตำแหน่งมหาดเล็กรายงานนี้ยังคงมีเหลืออยู่ในรัชกาลที่ ๕ ภายหลังตั้งโรงเรียนข้าราชการพลเรือนแล้ว)

ดังนั้น ท่านเจ้าพระยานครฯ (พัฒน์) จึงนำบุตรบุญธรรมที่มีชื่อว่า “น้อย” นั้นถวายตัวเป็นมหาดเล็กในรัชกาลที่ ๑ แห่งพระราชวงศ์จักรี (ซึ่งอาจจะยังไม่ทราบว่า คนนั้นในทางพฤตินัยเป็นราชโอรสของพระเจ้าตากสิน) ท่านน้อยก็ฝึกหัดปฏิบัติราชการจนในหลวงทรงเห็นว่ามีความรู้ความสามารถ จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาศักดิ์สูงขึ้นตามลำดับกระทั่งได้เป็น “พระอนุรักษภูเบศร์” ถ้าจะเปรียบกับปริญญาปัจจุบันก็เสมือนท่านผู้นี้มีความรู้ความสามารถสูงขนาด “ดุษฎีบัณฑิต” จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็น “ผู้ช่วยราชการเมืองนครศรีธรรมราช”

ต่อมาในรัชกาลที่ ๒ เจ้าพระยานครฯ (พัฒน์) ชราภาพ จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาศักดิ์ใหม่เป็น “เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี” มีหน้าที่เป็นจางวางหรือที่ปรึกษาราชการ และโปรดเกล้าฯ ให้พระอนุรักษภูเบศร์ เป็น “พระยานครศรีธรรมราช” บริหารราชการแทนท่านบิดา (ตามนิตินัย)

ต่อมาในรัชกาลที่ ๓ เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี(พัฒน์) ถึงแก่อสัญกรรม

จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยานคร (น้อย) เป็นเจ้าพระยานครศรีธรรมราช

เจ้าพระยานครฯ (น้อย) จึงมีความรู้ทราบราชกิจราชการในสมัยรัชกาลที่ ๑, ที่ ๒, ที่ ๓ เป็นอย่างดี และยอมทราบว่าชื่อกรุงของสยามสมัยนั้นคือกรุง “ศรีอยุธยา” ตามข้อตกลงกับอังกฤษฉบับดังกล่าวแล้วที่เขียนว่า “Sri Ayoottheeya”

ถ้าสมมติว่า สมัยนั้นกรุงของสยามเรียกชื่อว่า “กรุงรัตนโกสินทร์” แล้วท่านเจ้าพระยานครฯ (น้อย) ก็คงจะไม่กระทำการโดยลำพังในการเรียกชื่อกรุงว่า “ศรีอยุธยา” ในข้อตกลงกับอังกฤษฉบับนั้น

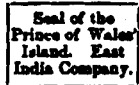
ต่อไปนี้เป็นภาพสำเนาข้อตกลงระหว่างเจ้าพระยาแห่งนครศรีธรรมราชกับอังกฤษ ฉบับ ค.ศ. ๑๘๓๑ (พ.ศ. ๒๓๗๔) จากหนังสือ “STATE PAPERS OF THE KINGDOM OF SIAM etc” เล่มที่อ้างอิงแล้ว

ENGAGEMENT betwixt the CHOW PHYA of LIGOR SI TAMRAT, who is under the dominion of SOMDET PHRA PHOOTTHEE CHOW YO HOOA, who is the supreme ruler over the great country of Sri Ayoottheeya, viz. Siam, and ROBERT IBBETSON, Esquire, Resident of Singapore, Pulo Penang, and Malacca, who has come into the Quedah Country.*

WITH reference to the third Article of the Treaty betwixt Somdet Phra Phootthee Chow Yo Hooa, who is the supreme ruler over the great country of Sri Ayoottheeya, and the British Government, it is now agreed on betwixt the above contracting parties, viz. the Chow Phya of Ligor Si Tamrat and Robert Ibbetson, Esquire, Resident of Singapore, Pulo Penang, and Malacca, and with respect to the subject of the boundary betwixt the British territory of Province Wellesley and the country and Government of Quedah, that the said boundary shall be as follows : from Summatool, on the south bank of the Soongei Qualla Moods, by a road leading to the river Prye, at a spot 10 orlongs east of the river Soongei Dua Hooloo, then descending the middle of the Prye river, to the mouth of the river Soongie Sintoo, then ascending the Soongie Sintoo in a straight direction eastward, and up to the Hill Bukit Moratajum, then from Bukit Moratajum along the range of hills called Bukit Berator, to a place on the north bank of the river Kreean, five orlongs above and east of Bukit Tungal ; and it is agreed that brick or stone pillars shall be erected, one at the boundary of Sumatool, another at the boundary of the Prye river, and a third at the boundary on the Kreean river.

Two copies of this Agreement have been made out, and to these have been affixed the chop or seal of the Chow Phya of Ligor Si Tamrat, and the seal of the Honourable English Company, and the signature of Robert Ibbetson, Esquire, Resident of Singapore, Pulo Penang, and Malacca; one copy to be retained by each of the above contracting parties; and the said Agreement has been written in three languages, the Siamese, Malayan, and English, on Wednesday, the Second day of November, One Thousand Eight Hundred and Thirty-one of the English era, and the Twelfth day of the Moon's decrease in the Eleventh month of the year of the Hare, One Thousand One Hundred and Ninety-three Sasak.

(Signed) R. IBBETSON,
*Resident of Singapore, Prince of Wales'
Island and Malacca.*

(Signed) JAMES LOW,
Assistant Resident and Translator.

* - A collection of Treaties, Engagements, and Sanads, relating to India and neighbouring countries, compiled by C. U. Aitchison, B.S.C. (Calcutta, 1876), vol. I p. 406.

จบข้อเสนอเพิ่มเติมวันนี้เพียงเท่านี้

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายัง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

ปรีดี พนมยงค์

(นายปรีดี พนมยงค์)

รัฐบุรุษอาวุโส

ความเห็นเพิ่มเติมฉบับ

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕

ของนายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

เสนอ

ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

173, avenue Aristide Briand
92160 ANTONY
FRANCE

วันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๕

เรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

เรื่อง

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสฯ ทรงจารึกไว้ท้ายคัมภีร์ “ปฐมสมโพธิ” (ประวัติของพระพุทธเจ้า) ความว่า “เมื่อวันอาทิตย์ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ พุทธศักราช ๒๓๘๗ พระเจ้าแผ่นดินอยุธยาธิบดีให้กรมหมื่นไกรสรวิชิตทรงอาราธนากรมหมื่นนุชิตชิโนรสฯ พระสมณฉายาสวณฺณรังสี วัดพระเชตุพน ให้ทรงชำระ (คัมภีร์นั้น).....” ทั้งนี้แสดงว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๗ ซึ่งเป็นปีที่ ๖๓ นับตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ แห่งพระราชวงศ์จักรีได้ทรงปราบดาภิเษกนั้น มหานครของสยามยังมีได้มีชื่อว่า “กรุงรัตนโกสินทร์”

อนุสนธิจดหมายของข้าพเจ้าลงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ศกนี้ เสนอความเห็น ว่า “ไม่สมควรลดพระเกียรติของพระมหाराชาธิราช, ของพระสยามินทราธิราชและของพระมหาพุทธางกูรลงมาเป็นเพียง “มหाराช” และขอให้สอบสวนหลักฐานประวัติศาสตร์แท้จริงว่า ชื่อกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งขึ้นเมื่อใด เพื่อฉลองวันครบรอบ ๒๐๐ ปีให้ถูกต้อง

ต่อมาข้าพเจ้าได้ทำปกจดหมายกับเอกสารต่อท้ายผนึกเป็นเล่มเดียวกันส่งไปเสนอท่านเมื่อวันที่ ๑๙ ก.พ. อนึ่ง ข้าพเจ้าได้ส่งความเห็นเพิ่มเติมไปยังท่าน จดหมายของข้าพเจ้าลงวันที่ ๒๖ ก.พ. นั้น

ภายหลังที่ได้ส่งความเห็นเพิ่มเติมดังกล่าวแล้ว ข้าพเจ้าได้รับสารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน ตอนที่ ๓๓๑ พิมพ์เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ปีนี้ ความปรากฏในหัวเรื่อง “ปฐมสมโพธิ” หน้า ๑๐๘๖ แห่งสารานุกรมไทยนั้นว่า

๖๖ มหาราชและรัตนโกสินทร์

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมสมเด็จพระปรมานุชิตฯ ได้ทรงจารึกไว้ท้ายคัมภีร์ “ปฐมสมโพธิ” (ประวัติของพระพุทธเจ้า) ความว่า “เมื่อวันอาทิตย์ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ พุทธศักราช ๒๓๘๗ พระเจ้าแผ่นดินอยุธยาธิบดีให้กรมหมื่นไกรสรวิชิตทรงอาราธนากรมหมื่นนุชิตชิโนรสฯ พระสมณฉายาสวณฺณรังสี วัดพระเชตุพน ให้ทรงชำระ (คัมภีร์นั้น).....”

ทั้งนี้แสดงว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๗ ซึ่งเป็นปีที่ ๖๓ นับตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ แห่งพระราชวงศ์จักรีได้ทรงปราบดาภิเษกนั้น มหานครของสยามมิได้มีชื่อว่า “กรุงรัตนโกสินทร์” เอกสารดังกล่าวนั้นจึงยืนยันเอกสารแท้จริงทางประวัติศาสตร์ที่ข้าพเจ้าเสนอท่านโดยจดหมายของข้าพเจ้าหลายฉบับที่อ้างถึงแล้ว

ข้าพเจ้าจึงได้ถ่ายภาพสำเนาสารานุกรมไทยฯ หน้า ๑๐๘๕๕ และ ๑๐๘๕๖ เสนอมายังท่านพร้อมทั้งข้อสังเกตของข้าพเจ้าด้วย ดังต่อไปนี้

สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน
กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕

ปฐมสมโพธิ

๑๐๗๕๕

ปฐมสมโพธิ

ปฐมสมโพธิ ชื่อกัมภีร์ว่าด้วยประวัติของ
พระพุทธเจ้า หรือกัมภีร์ว่าด้วยพระพุทธ-
ศาสนา เรียกเต็มว่า “ปฐมสมโพธิกถา”
ต้นฉบับเดิมเป็นภาษาบาลี เท่าที่พบต้น
ฉบับ ที่มีอยู่ในหอสมุดแห่งชาติแต่ ๒
สำนวน สำนวนที่ ๑ มี ๒๒ ปริจเฉท คือ
๑. วิวาหมงคลปริวรรต ๒. กุสธิคปริวรรต
๓. กัมภานิกกมนปริวรรต ๔. ลักขณ-
ปริคคาหกปริวรรต ๕. ราชกนิเชกปริ-
วรรต ๖. มหาภิกขมณปริวรรต ๗.
ทุกรกิริยาปริวรรต ๘. พุทธบูชาปริวรรต
๙. มารวิชัยปริวรรต ๑๐. อภิสัมโพธิ-
ปริวรรต ๑๑. โพธิสัตัพัญญปริวรรต
๑๒. อัญญุเกสธาคุปริวรรต ๑๓. พรหม-
มัจฉะสนาปริวรรต ๑๔. ธัมมจักกปริวรรต
๑๕. พิมพ์พิลาปริวรรต ๑๖. สกย-
บรรพชาปริวรรต ๑๗. เทสนาปริวรรต
๑๘. เทโวโรหนปริวรรต ๑๙. มหานิพ-
พานสูตรปริวรรต ๒๐. ธาตุวิภังขณปริ-
วรรต ๒๑. มารพันธปริวรรต ๒๒. ธาตุ-
อंतरธานปริวรรต

และแต่งที่ไหน แต่งเมื่อไร ได้เห็นหน้อย
หนึ่งในปณามคาถา ซึ่งผู้แต่งกัมภีร์หลังที่
จะกล่าวต่อไปว่า “ได้ชำระถ้อยคำและข้อ
ความวิปลาดในหนังสือปฐมสมโพธิของ
เก่า” ทั้งนี้ จึงเป็นอันยุติลงได้ทีหนึ่งว่า
สำนวนแรกนี้เป็นเป็นหนังสือปฐมสมโพธิ
ของเก่าเท่านั้น

สำนวนที่ ๒ มี ๒๙ ปริจเฉท แต่ผู้
แต่งภาษาบาลีบอกไว้ท้ายเรื่องว่า ๓๐
ปริจเฉท ทั้งนี้ ด้วยในภาษาบาลีแยกปริจ-
เฉทต้นเป็น ๒ ภาค เรียกว่า บุปผาก และ
ปัจฉิมภาค และ เมื่อแปลเป็นไทยผู้แปล
มิได้แบ่งปริจเฉทต้นเป็น ๒ ภาค จึงเป็น
อันลดลงปริจเฉทหนึ่ง เป็นมี ๒๙ ปริจ-
เฉท ๒๙ ปริจเฉทนั้น คือ ๑. วิวาหมงคล
ปริวรรต ๒. กุสธิคปริวรรต ๓. กัมภานิก-
กมนปริวรรต ๔. ลักขณปริคคาหกปริ-
วรรต ๕. ราชกนิเชกปริวรรต ๖. มหา-
ภิกขมณปริวรรต ๗. ทุกรกิริยาปริวรรต
๘. พุทธบูชาปริวรรต ๙. มารวิชัยปริวรรต
๑๐. อภิสัมโพธิปริวรรต ๑๑. โพธิสัต-
ัพัญญปริวรรต ๑๒. พรหมมัจฉะสนา

สำนวนแรกนี้ไม่ได้บอกไว้ว่าใครแต่ง

ปฐมสมโพธิ

๑๐๘๕๖

ปฐมสมโพธิ

ปวิรรค ๑๓. ธัมมจักกปวิรรค ๑๔.
 ยสบรรพชาปวิรรค ๑๕. อุรุเวศกมน-
 ปวิรรค ๑๖. อัครสาวกบรรพชาปวิรรค
 ๑๗. กบิลวัตตูปวิรรค ๑๘. พิมพาพิลาป
 ปวิรรค ๑๙. สักขบรรพชาปวิรรค ๒๐.
 เมทโคยพยากรณปวิรรค ๒๑. พุทธบิฑุ-
 นิพพานปวิรรค ๒๒. ยมกปาฏิหาริย-
 ปวิรรค ๒๓. เทศนาปวิรรค ๒๔.
 เทโวโลหนปวิรรค ๒๕. อัครสาวก
 นิพพานปวิรรค ๒๖. มหานิพพานสูตร
 ปวิรรค ๒๗. ธาตุวิธานปวิรรค ๒๘.
 มารพันธปวิรรค ๒๙. ธาตุอันตรธาน
 ปวิรรค

ส่วนที่ ๒ นี้ สมเด็จพระมหาสมณ-
 เจ้า กรมพระปรมาณชิทธิโนรสทรงนิพนธ์
 โดยบอกไว้ชัดเจนในท้ายเรื่อง ความว่า

“เมื่อวันอาทิตย์แรม ๑ ค่ำเดือน ๑๑
 พุทธศักราช ๒๓๘๘ พระเจ้าแผ่นดิน
 อุดยธา (ในรัชกาลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร์)
 มีรับสั่งให้กรมหมื่นไกรสรวิชิตรวง
 อาราธนากรมหมื่นนุชิตชิโนรส (ทรง
 สถาปนาเป็นกรมสมเด็จพระปรมาณชิ-

ชิโนรส ในรัชกาลที่ ๔ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๔)
 พระสมณฉายา สุวดีนเรวดี วัดพระเชตุพน
 ให้ทรงชำระ ได้ทรงเริ่มชำระแต่เดือนยี่
 (ในพุทธศักราชที่กล่าวนี้) สำเร็จบริบูรณ์
 ในวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๘ ปีมะเส็ง
 (พ.ศ. ๒๓๘๘) และบอกไว้ว่าได้ทรงชำระ
 และกัศเคิม” ดังนี้

หนังสือปฐมสมโพธิกถาภาษาบาลีทั้ง
 ๒ คัมภีร์ที่กล่าวนี้ คัมภีร์แรกมี ๒๒
 ปริจเฉท คัมภีร์หลังมี ๓๐ ปริจเฉท
 มากกว่ากัน ๘ ปริจเฉท แต่ใจความลง
 ลอยกันตลอด ปริจเฉทที่ ๑ ถึงปริจเฉท
 ที่ ๑๑ ทั้ง ๒ คัมภีร์ชื่อและความเสมอกัน
 เรื่อยไป มาเริ่มแบ่งแยกในท้ายปริจเฉท
 ที่ ๑๑ คือ คัมภีร์แรกแยกไขความในคตอน
 ที่พาดพิงสองพี่น้องได้รับพระเกศธาตุ ๘
 องค์ แล้ว อัญเชิญไปทำธาคุนิธาน ยึด
 ออกไปอีกปริจเฉทหนึ่งเป็นปริจเฉทที่ ๑๒
 ปริจเฉทที่ ๑๓ ปริจเฉทที่ ๑๔ จึงไป
 ครองกับปริจเฉทที่ ๑๒ ที่ ๑๔ แห่งคัมภีร์
 หลัง ต่อไปนี้คัมภีร์หลังยังแยกพิมพาพิลาป
 ปวิรรค ปริจเฉทที่ ๑๕ แห่งคัมภีร์แรก

ข้อสังเกต

๑. ท่านผู้เรียบเรียงคำว่า “ปฐมสมโพธิ” ของสารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถานได้เติมข้อความภายในเครื่องหมายวงเล็บเพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า คำว่า “พระเจ้าแผ่นดินอยุธยา” นั้นหมายถึงรัชกาลที่ ๓ แห่งพระราชวงศ์จักรี คือ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ

๒. ตามหนังสือชื่อ “ราชสกุลวงศ์” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เมื่อยังดำรงพระยศเป็น “เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชา” โปรดให้พิมพ์เป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ แล้วกรมศิลปากรได้อนุมัติให้มีผู้พิมพ์ขึ้นต่อมาอีกหลายครั้ง จนกระทั่งมีการพิมพ์ครั้งที่ ๘ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ นั้น ปรากฏว่า สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมสมเด็จพระปรมานุชิตฯ นั้นเป็นพระราชโอรสของรัชกาลที่ ๑ ประสูติในรัชกาลที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๓ ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าชายवासูกรี” ทรงผนวชเป็นสามเณร เมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๓ รัชกาลที่ ๒ ทรงสถาปนาเป็นพระราชาคณะและเป็นกรมหมื่นนุชิตชิโนรส รัชกาลที่ ๓ ทรงสถาปนาเป็นเจ้าคณะกลาง รัชกาลที่ ๔ ได้ถวายพระสมณตาทิเชก และสถาปนาเป็น “กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสฯ” ล้นพระชนม์ในรัชกาลที่ ๔ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๖ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๖๔ รัชกาลที่ ๖ ได้สถาปนาเป็น “สมเด็จพระมหาสมณเจ้า”

หนังสือเล่มนั้นมิได้แจ้งว่าท่านผู้ใดเป็นพระอาจารย์ของสามเณรและภิกษุพระองค์เจ้าชายवासูกรี แต่หนังสือเล่มนั้นแจ้งว่า พระองค์เจ้าชายองค์นั้นทรงผนวชเป็นสามเณรพร้อมกับกรมหมื่นสุรินทรรักษ์ คราวกรมพระราชวังหลัง ทรงผนวชเป็นพระภิกษุเมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๕ ฉะนั้นตามพระบรมราชประเพณีก็ควรที่สมเด็จพระสังฆราชจะได้รับนิมนต์เป็นพระอุปัชฌาย์ของ ๒ พระองค์นั้น

๓. ในปี พ.ศ. ๒๓๔๕ ซึ่งพระองค์เจ้าชายवासูกรีทรงผนวชเป็นสามเณรนั้น เป็นปีที่ ๒๑ แห่งรัชกาลที่ ๑ ต่อมาในจุลศักราช ๑๑๖๖ ตรงกับพุทธศักราช ๒๓๔๗ ซึ่งเป็นปีที่ ๒๓ แห่งรัชกาลที่ ๑ นั้น รัชกาลที่ ๑ ได้ทรงประกาศใช้กฎหมายตราสามดวงซึ่งเป็นประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑ มีความ

ในพระราชปรารภที่จารึกพระนามาภิไธยและต่อท้ายด้วยคำว่า “อันเสด็จปราบดาภิเษกผ่านพิภพ กรุงเทพวราวระดิศรียุธยา” ดังที่ข้าพเจ้าได้ถ่ายภาพลงพิมพ์ไว้ในข้อ ๑.๔ และข้อ ๒.๒.๑ แห่งจดหมายของข้าพเจ้า ฉบับลงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ นั้น สามเณรพระองค์เจ้าชายองค์นั้นก็ยอมทราบดีว่า มหานครของสยามยังมีได้มีชื่อว่า “กรุงรัตนโกสินทร์” ถ้าสมมติว่าสมเด็จพระวันรัตเป็นพระอาจารย์ของสามเณรองค์นั้นรจนานามนครเรียกชื่อมหานครของสยามว่า “กรุงรัตนโกสินท้อโยธยา” ตามที่นักประวัติศาสตร์รุ่นหลังบางท่านเชื่อว่าเป็นเช่นนั้นไซ้ร ความเชื่อเช่นนั้นก็จะทำให้เกิดเสียหายแก่สมเด็จพระวันรัตได้ว่า ท่านแต่งเรื่องฝ่าฝืนพระราชปรารภของรัชกาลที่ ๑ ซึ่งเป็นอัครศาสนูปถัมภก และจะทำให้เกิดเสียหายแก่สามเณรองค์นั้น ที่ต่อๆ มาเป็นสมเด็จพระมหาสมณเจ้าว่าไม่ทรงเชื่ออาจารย์ของพระองค์

๔. กรมหมื่นไกรสรวิชิต (ซึ่งรัชกาลที่ ๓ โปรดเกล้าฯ ให้ไปอาราธนาพระภิกษุกรมหมื่นนุชิตชิโนรสฯ นั้น) ทรงพระนามเดิมว่า “พระองค์เจ้าชายสุทัศน์” ประสูติเมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๑ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๓๗๒ รัชกาลที่ ๓ ได้สถาปนาเป็น “กรมหมื่นไกรสรวิชิต” ทรงกำกับกรมสังฆการี, กรมธรรมการ, ฯลฯ

จบข้อเสนอฟื้นเติมวันนี้เพียงเท่านี้

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายัง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

(นายปรดี พนมยงค์)

รัฐบุรุษอาวุโส

ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับชื่อ

กรุงรัตนโกสินทร์

ฉบับ ๒๙ มีนาคม ๒๕๒๕

ของนายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

เสนอ

ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

(สำเนา)

173, avenue Aristide Briand
92160 ANTONY
FRANCE

วันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๕

เรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

เรื่อง

**ขอเสนอความเห็นเพิ่มเติมฉบับวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๒๕
เกี่ยวกับชื่อกรุงรัตนโกสินทร์**

อนุสนธิจดหมายของข้าพเจ้าลงวันที่ ๑๗ ก.พ. คกนี้ เรื่อง “ไม่สมควรลดพระเกียรติของพระมหाराชาธิราช, ของพระสยามินทรราชธิราช และของพระมหาพุทธางกูรลงมาเป็นเพียง “มหาราช” และขอให้สอบสวนหลักฐานประวัติศาสตร์แท้จริงว่า ชื่อกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งขึ้นเมื่อใด เพื่อฉลองวันครบรอบ ๒๐๐ ปีให้ถูกต้อง” และข้าพเจ้าได้เสนอความเห็นเพิ่มเติมโดย จ.ม. ฉบับลงวันที่ ๒๖ ก.พ. ๒๕๒๕ และฉบับ ๖ มี.ค. ๒๕๒๕ นั้น ต่อมาข้าพเจ้าได้รับ จ.ม. ฉบับ ๑๔ มี.ค. ๒๕๒๕ ของราชเลขาธิการใจความว่า ได้ส่งเรื่องความเห็นของข้าพเจ้าไปขอให้รัฐบาลพิจารณาเพื่อนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาประกอบพระราชดำริต่อไป ดังที่ข้าพเจ้าได้แนบสำเนา จ.ม. ราชเลขาธิการมาพร้อม จ.ม. ฉบับนี้

ภายหลังที่เสนอความเห็นไปยัง ฯพณฯ แล้ว ข้าพเจ้าได้รับนิตยสารของกรมศิลปากรปีที่ ๒๕ เล่ม ๖ ฉบับพิเศษสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ข้าพเจ้าจึงขอเสนอความเห็นเพิ่มเติมมายัง ฯพณฯ เพื่อประกอบการพิจารณาของรัฐบาลดังต่อไปนี้

๑. ก่อนอื่นโปรดสังเกตอีกครั้งหนึ่งว่า ข้อเสนอของข้าพเจ้าตาม จ.ม.

ฉบับลงวันที่ ๑๗ ก.พ. ๒๕๒๕ นั้น หน้า ๑๓ มีความว่า

“ข้อ ๒. ขอให้สอบสวนหลักฐานประวัติศาสตร์แท้จริงว่า ชื่อกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งขึ้นเมื่อใด เพื่อฉลองวันครบรอบ ๒๐๐ ปีให้ถูกต้อง”

“ข้อ ๓. ข้าพเจ้าเห็นสมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะฉลองวันสถาปนารัชกาลที่ ๑ แห่งพระราชวงศ์จักรีเป็นพระมหากษัตริย์ไทย (สยาม) ครบรอบ ๒๐๐ ปี ณ วันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕”

“แต่เอกสารของรัฐบาลและองค์การรัฐบาลซึ่งข้าพเจ้าได้รับแจกมานั้น ฉบับภาษาไทยเรียกว่า “สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี” และภาษาอังกฤษเรียกว่า “Rattanakosin Bicentennial 1982” ทั้งนี้เอกสารดังกล่าวนี้ได้อ้างอิงคำบอกเล่าและข้อเขียนของหลายบุคคลไว้ แต่มิได้อ้าง “เอกสารหลักฐานแท้จริง (Authentic document)” ทางประวัติศาสตร์ที่แสดงชัดแจ้งว่า ชื่อกรุงรัตนโกสินทร์นั้นมิได้บัญญัติขึ้นในรัชกาลที่ ๑ ข้าพเจ้าเห็นว่า เป็นเรื่องสำคัญแห่งประวัติศาสตร์ของชาติไทย ดังนั้นข้าพเจ้าจึงขอเสนอให้ท่านกับคณะรัฐมนตรีและมวลราษฎรไทยโปรดสอบสวนประวัติศาสตร์ที่แท้จริงเพื่อฉลองวันครบรอบ ๒๐๐ ปีของรัตนโกสินทร์ให้ถูกต้อง”

ความจริงชัดแจ้งว่า ข้าพเจ้ามิได้โต้แย้งการฉลองวันสถาปนารัชกาลที่ ๑ แห่งพระราชวงศ์จักรีเป็นพระมหากษัตริย์ไทย (สยาม) ครบรอบ ๒๐๐ ปี ดังที่หลายประเทศในยุโรปที่ปกครองโดยระบบราชาธิปไตยนั้นก็ฉลองวันครบรอบการสถาปนาพระราชวงศ์ที่ครองประเทศนั้นๆ ยืนานาน ๑๐๐ ปี, ๑๕๐ ปี, ๒๐๐ ปี, หรือนานไปกว่านั้น อันเป็นคนละส่วนกับการฉลองวันสถาปนาเมืองหลวงของประเทศนั้น สุดแต่แต่ความเป็นจริงว่า เมืองนั้นสถาปนาหลังหรือก่อนการสถาปนาพระราชวงศ์ ข้าพเจ้าจึงขอเสนอให้ท่านสอบสวนหลักฐานประวัติศาสตร์แท้จริงว่า ชื่อกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งขึ้นเมื่อใด เพื่อฉลองวันครบรอบ ๒๐๐ ปีให้ถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อสัจจะทางวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และเพื่อสวัสดิมงคลตามคติไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ซึ่งคนไทยจำนวนไม่น้อยยังนิยมนับถืออยู่

๑.๑ สัจจะทางวิทยาศาสตร์ประวัติศาสตร์

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ข้าพเจ้าได้เคยเสนอคติดต่อพระยามโนปกรณัม นายกรัฐมนตรีภายหลังเปลี่ยนการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ว่า เรื่องใดปฏิบัติโดยถูกต้องตามสัจจะแห่งวิทยาศาสตร์ประวัติศาสตร์ (Historical Science) เรื่องนั้นก็มีการฐานมั่นคงและพัฒนาต่อไปได้

๑.๒ สวัสดิมงคลตามคติไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ซึ่งคนไทยจำนวนไม่น้อยยังนิยมนับถืออยู่

ปัจจุบันนี้คนไทยจำนวนไม่น้อยยังนิยมเชื่อถือสวัสดิมงคลตามคติไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ ดังจะเห็นได้ว่า การทำพิธีใดๆ ก็ต้องให้โหรกำหนดเวลาที่เห็นว่าเป็นฤกษ์ยามที่นำมาซึ่งสวัสดิมงคล ฉะนั้น ถ้าฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ ๒๐๐ ปีตรงกับวันที่กรุงนั้นมีชื่อว่า “กรุงรัตนโกสินทร์” ก็จะเป็นสวัสดิมงคลตามความนิยมเชื่อถือของคนไทยจำนวนไม่น้อย

ข้าพเจ้าขอเรียน ๗พณา ว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ ข้าพเจ้าในฐานะผู้ช่วยเลขานุการกรมร่างกฎหมาย ได้เสนอข้อสังเกตต่อพระสarasาสสน์ประพันธ์ เลขานุการกรมร่างกฎหมาย ให้เสนอต่อไปยัง ๗พณา เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชากรมร่างกฎหมาย ขอให้ท่านพิจารณาว่า โดยที่ข้าพเจ้าเป็นผู้หนึ่งที่ได้อุทิศส่วนหนึ่งของเงินเดือนเหมือนดังข้าราชการทั้งหลายเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสร้างสะพานพุทธยอดฟ้า ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา ข้าพเจ้าจึงขอเสนอว่า ตามที่ทางราชการกำหนดการฉลองวันครบรอบ ๑๕๐ ปี แห่งวันที่รัชกาลที่ ๑ ได้เสด็จปราบดาภิเษกปะปนกับการฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ ๑๕๐ ปีนั้นไม่เหมาะสม เพราะพระราชปรารภของรัชกาลที่ ๑ ในกฎหมายตราสามดวงที่ได้ประกาศเมื่อจุลศักราช ๑๑๖๖ ซึ่งเป็นปีที่ ๒๓ นับตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ ได้เสด็จปราบดาภิเษกนั้น ปรากฏชัดแจ้งว่า เมื่อได้จารึกพระปรมาภิไธยเต็มของรัชกาลที่ ๑ แล้ว ก็ได้จารึก (ตามอักขรวิธีสมัยนั้น) ต่อท้ายด้วยประโยคว่า “อันเสด็จปราบดาภิเษกผ่านพิภพกรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยา มหาดิลกภพ นพรัตนราชธานีบุรีรมย์” มิใช่กรุงรัตนโกสินทร์

ท่านเสนาบดีผู้นั้นจะได้เสนอความเห็นของข้าพเจ้าต่อไปอย่างไรหรือไม่ นั้น ข้าพเจ้าไม่ทราบ แต่ทางราชการยืนยันฉลองพระนครอมรรัตนโกสินทร์ ครบรอบ ๑๕๐ ปี ตรงกับวันที่รัชกาลที่ ๑ ทรงปราบดาภิเษกครบรอบ ๑๕๐ ปี (วันฉลองกรุงเทพฯ ดังกล่าวจึงกระทำขึ้นเป็นเวลา ๒ เดือน ๑๔ วัน ก่อนวันเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕)

๒. นิตยสารฉบับพิเศษของกรมศิลปากรที่ข้าพเจ้าอ้างถึงนั้น หน้า ๑ ได้ลงพิมพ์ไว้ดังต่อไปนี้

“ราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีประวัติสืบย้อนขึ้นไปได้กว่า ๔๐๐ ปี ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่ตั้งของราชธานีอันเป็นศูนย์รวมของการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดินมา ๔ ครั้ง ราชธานีแรกคือกรุงสุโขทัย ต่อมาคือกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน โดยเฉพาะกรุงศรีอยุธยา อันมีนามเต็มว่า “กรุงเทพมหานคร บวรทวารวดีศรีอยุธยา มหาดิลลภพ นพรัตนราชธานีบุรีรมย์” นั้น มีนามสามัญอันปรากฏทั่วไปในพงศาวดารจดหมายเหตุ หมายรับสั่ง ไบบอก สารตรา และเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์อื่นๆ ว่า กรุงเทพมหานครบ้าง พระนครบ้าง ตลอดระยะเวลากว่า ๔๐๐ ปี ฉะนั้น ต่อมาแม้ราชธานีจะย้ายมาอยู่ที่กรุงธนบุรีก็ดี กรุงรัตนโกสินทร์ก็ดี คำเรียกราชธานีกรุงเทพมหานครหรือพระนครนั้น ก็ยังใช้สลับกันมาโดยตลอด”

ข้าพเจ้าจึงเสนอความเห็นดังต่อไปนี้

๒.๑ ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับนิตยสารฉบับนั้นเฉพาะตอนที่กล่าวถึงกรุงศรีอยุธยา “มีนามสามัญอันปรากฏทั่วไปในพงศาวดาร จดหมายเหตุ หมายรับสั่ง ไบบอก สารตรา และเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์อื่นๆ ว่า กรุงเทพมหานครบ้าง พระนครบ้าง ตลอดระยะเวลากว่า ๔๐๐ ปี”

๒.๒ ส่วนข้อความตอนที่ว่า “ฉะนั้นต่อมาแม้ราชธานีจะย้ายมาอยู่ที่กรุงธนบุรีก็ดี กรุงรัตนโกสินทร์ก็ดี คำเรียกราชธานีว่ากรุงเทพมหานครหรือพระนครนั้น ก็ยังใช้สลับต่อกันมาโดยตลอด” นั้นข้าพเจ้ามีความเห็นจากเอกสารหลักฐานแท้จริง (Authentic document) ๒ ฉบับดังต่อไปนี้

(๑) “กฎ” ที่ตราขึ้นเป็นกฎหมายโดยรัชกาลที่ ๑ เมื่อจุลศักราช ๑๑๔๖ ตรงกับพุทธศักราช ๒๓๒๗ เป็นปีที่ ๓ นับตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ ได้เสด็จปราบดาภิเษกนั้น ได้จารึกไว้ในกฎหมายตราสามดวงซึ่งเป็นประมวลกฎหมายของรัชกาลที่ ๑ ลักษณะ “พระราชกำหนดใหม่” มีความตามที่ข้าพเจ้าถ่ายภาพจากฉบับที่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองได้พิมพ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๖ ตรงตามอักษรวิธีที่ปรากฏในต้นฉบับเดิมของกฎหมายตราสามดวง (ท่านผู้สนใจตรวจสอบได้จากต้นฉบับ) ดังต่อไปนี้

.....
 แตนสืบไปเมื่อน่า ห้ามอย่าให้ผู้ใดใช้เงินรวงเงินทอง
 แดงเงินทองขาวเงินตะกั่วเงินหุ้มเงินทำใหม่เบาเฟื่องเบาสอง
 ไพขอ ^{สุกร} _{สุรา}) จีบคลตก่อนคุดหนึ่งแต่ก่อนเป็นอันขาดก็เดี๋ยว
 ให้นายอำเภอบ้าวร้อแก่นายอากอ ^{นายบ่อ} _{กำนันตลห:} } อนาประชาราบ
 ฎไรท ^{จิน} _{มอญ} ^{กา} } แหกฝารังญวร แลข้าทุลลอง ๆ ในกรุงนอก
_{เขมม}
กรุงเทพมหานครศรีอยุธยา แขวงจังหวัดหัวเมือง ^{๑๒} } ปาก
 ใต้ฝ้ายเหนือให้ทั่ว ถ้าผู้ใดมีเงิน ^{ชื่อของ} _{ชายของ} } แก้กันให้เผาเสีย
 ไท้ผ่อง ถ้าเผาเป็นเงินรวงเงินทองแดงมากน้อยเท่าใด ให้เอา
 มาส่งแก่พระคลังมหาสมบัติพญาศรีไกรลาดช้างเงินให้สิ้นเชิง
 ให้ช่างเงินใต่เลี้ยงทองแดงออกเสีย จะได้คังเงินดีมากขึ้น

เท่าใด จึงให้ช่างเงินทำพดด้วง ตอกตราเสียใหม่ส่งให้แก่
เจ้าของ เมื่อจะทำนั้นต่อหน้าเจ้าของ ห้ามอย่าให้ช่างเงิน
เบียดบังเอาเงินของผู้ซื้อแต่เอาเข้าข้างเป็นอันขาดทีเดียว ถ้า
ผู้ใดมีฟังพระราชกำหนดกฎหมายซึ่งห้ามปรามไว้^๕ ยังทำเงิน
รวงเงินทองแดงเงินทองขาวเงินตะกั่วเงินหุ้มเงินทำใหม่เบา
เฟื่องหนึ่งเบาสองไพ ปลอมใช้สอยแต่เฟื่องหนึ่งขึ้นไป มีผู้
จับได้ จะให้ลงพระราชอาชญาเช่นเดียวกับหนึ่งสามสิบที่^๖ แล้วจะ
เอาตัวเป็นโทษตามโทษานุโทษ

กฎให้ไว้^๗ ๒๙, คำจุลศักราช ๑๑๔๖ ปีมโรงน้อศก

ดังนั้นกฎฉบับ จ.ศ. ๑๑๔๖ แสดงชัดแจ้งว่า ในปี^๘ที่ ๓ แห่งรัชกาลที่
๑ ราชอาณาจักรสยามยังมีชื่อว่า “กรุงเทพมหานครหรืออยุธยา”

(๒) “กฎ” ตราไว้เป็นกฎหมาย ณ วันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน
๑๐ จ.ศ. ๑๑๕๔ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๓๕ ซึ่งเป็นปีที่ ๑๑ แห่งรัชกาลที่ ๑
มีความดังต่อไปนี้

แต่^๙นั้นสืบไปเมื่อหน้า^{๑๐} ให้อนาปราชราษฎรลูกกำวานิชใน
กรุงนอกกรุงเทพมหานครแลแขวงจังหวัดหัวเมืองทั้งปวง ให้^{๑๑}
ซื้อขายเบบ^{๑๒} แก่กัน^{๑๓} สร้อยต่อเฟื่อง^{๑๔} แลของจะขายนั้นผ่อนให้^{๑๕}
กงเฟื่องเหมือนเบบ^{๑๖} ๓๐๐ ต่อเฟื่อง^{๑๗} ถ้า^{๑๘}แลผู้ใดมิได้^{๑๙}กลัวเกรง
พระราชอาชญา^{๒๐} ยัง^{๒๑}ลอบลัก^{๒๒}ซื้อขายเบบ^{๒๓} แก่กัน^{๒๔} ๓๐๐ ต่อเฟื่อง^{๒๕} แล
กัก^{๒๖}ขังไว้^{๒๗}ของ^{๒๘}แก่กัน^{๒๙}วิตเอา^{๓๐}แพงกว่า^{๓๑}จำนวน^{๓๒}เฟื่อง^{๓๓}แต่ก่อน^{๓๔} แล

คิดเอาช้—เบ้ให้ท่อนของครั้งหนึ่ง ทำตั้งนั้นเห็นว่าผู้นั้นเป็น ศัตร์แผ่นดิน เกล้งจะกะทำให้บ้านเมืองกัันดาร มีให้อยู่เอน เป็นสุข จับได้พิจารณาเป็นสัจ ก็จะให้รับราชบาทเอาเบ้ แล้วให้ส่งพระราชาอาชญาเข้เอน เอาเบ้ผูกคอหะเวรรอบเมือง จะเอาตัวเป็นโทษไปตะพุ่นญาช้่าง แลกันันตลาตนั้นก็เอา ตัวเป็นโทษด้วย

แลให้สำระภากรผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการแขวงนายบ้าน นายอำเพอ ประกายบ่าวร้องแก้กันันตลาตแลลูกค้ำ แลเอนาประชารายฎร ในกรงนอกกรงเทพมหานคร แขวง จัหวัดหัวเมืองทั้งปวงจทัว ให้ทำตามกฎนจทุกประการ กฎให้ไว้ณวัน ๕ + ๑๐ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๔ ปีชวดจัตวาศก

กฎฉบับนั้นเรียกชื่อกรงโดยย่อว่า “กรุงเทพมหานคร” ซึ่งแม้มิได้เรียก ชื่อสร้อยของกรงให้ครบถ้วนว่าเป็นกรงอะไรก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาตามหลัก ตรรกวิทยาแห่งนิติศาสตร์และประวัติศาสตร์โดยเอากฎฉบับ จ.ศ. ๑๑๕๖ ที่ ตราก่อนฉบับ จ.ศ. ๑๑๕๔ เป็นเวลา ๔ ปีนั้นกระหนาบไว้ข้างหน้า และเอา กฎหมายตราสามดวง จ.ศ. ๑๑๖๖ ที่ประกาศเป็นเวลา ๑๒ ปี ภายหลังกฎฉบับ จ.ศ. ๑๑๕๔ นั้นกระหนาบไว้ข้างหลัง กฎฉบับ จ.ศ. ๑๑๕๔ ซึ่งอยู่ระหว่างกลาง ที่ใช้คำว่า “กรุงเทพมหานคร” นั้นก็หมายถึง “กรุงศรีอยุธยา” มิใช่ “กรุง รัตนโกสินทร์”

๓. นิตยสารฉบับพิเศษของกรมศิลปากรที่ข้าพเจ้าอ้างอิงไว้แล้วนั้นในหน้า ๒ มีความดังต่อไปนี้

“เมื่อพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดี ศรีสินทรมหาจักรีบรมนาถ พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงสถาปนาราชธานีใหม่ ณ ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เสร็จการฉลองพระนครแล้วจึงพระราชทานนามพระนครใหม่ เปลี่ยนแปลงจากครั้งกรุงศรีอยุธยาว่า “กรุงรัตนโกสินทร์อินทอโยธยา” ครั้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดี ศรีสินทรมหาเจษฎาบดินทร์ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงแก่นามพระนครเป็น “กรุงเทพมหานคร บวรรัตนโกสินทร์ มหินทรอยุธยา” ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปลี่ยนคำว่า บวร เป็น อมร เปลี่ยนคำว่า มหินทรอยุธยา โดยวิธีการสนธิศัพท์เป็นมหินทรอยุธยา และเติมสร้อยนามต่อ ทั้งเปลี่ยนการสะกดคำ ลินท์เป็น ลินทร์ ชื่อกรุงรัตนโกสินทร์ จึงมีนามเต็มว่า “กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์ มหินทรอยุธยา มหาดีลกภพ นพรัตน์ราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศมหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยะวิษณุกรรมประสิทธิ์ ”

๓.๑ ความที่ว่า “เมื่อพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดี ศรีสินทรมหาจักรีบรมนาถ พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงสถาปนาราชธานีใหม่ ณ ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เสร็จการฉลองพระนครแล้ว จึงพระราชทานนามพระนครใหม่ เปลี่ยนแปลงจากครั้งกรุงศรีอยุธยาว่า “กรุงรัตนโกสินทร์อินทอโยธยา” นั้น เอกสารของคณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์งานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ได้กล่าวไว้ว่า

“ชื่อกรุงเทพมหานครฯ นั้นเดิมมีเพียงว่า กรุงรัตนโกสินทร์อินทอโยธยา ตามคำในภาษามคธที่สมเด็จพระวันรัต พระอาจารย์ของสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส รจนามสมัยที่ท่านดำรงสมณศักดิ์เป็นพระพิมลธรรม ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก”

ข้าพเจ้าขอเสนอข้อสังเกตดังต่อไปนี้

(๑) ตามหลักภาษาศาสตร์และนิติศาสตร์นั้น การขนานนามพระมหากษัตริย์ได้บัญญัติไว้โดยประกาศพระบรมราชโองการหรือบทกฎหมาย แต่การขนานนามพระนครว่า “กรุงรัตนโกสินทร์อินทอโยธยา” ตามที่มีผู้อ้างนั้นมิได้ปรากฏ

ว่าได้กระทำโดยประกาศพระบรมราชโองการหรือบทกฎหมายใดๆ หากท่านผู้
อ้างถือเอาคำรณานาภาษามครของสมเด็จพระวันรัตที่เป็นพระอาจารย์ของกรม
สมเด็จพระปรมาธิบดีฯ เป็นหลัก

ส่วนพระบรมราชโองการแท้จริงของรัชกาลที่ ๑ ว่าด้วยชื่อกรุนั้น
ปรากฏชัดแจ้งตามจารึกต่อท้ายพระปรมาภิไธยเต็มในกฎหมายตราสามดวง
ดังที่ข้าพเจ้าอ้างไว้หลายครั้งแล้ว

(๒) ตามจดหมายของข้าพเจ้าฉบับ ๑๗ ก.พ. ๒๕๒๕ เสนอความเห็น
ฯพณฯ ข้อ ๒.๒.๒(๑), (๒) และ (๓) นั้น ข้าพเจ้าแสดงไว้ว่า มีเหตุหลาย
ประการที่ทำให้สงสัยว่าคำรณานาของสมเด็จพระวันรัตองค์นั้นที่มีผู้อ้างอาจ
คลาดเคลื่อนไปได้ ข้าพเจ้าจึงเสนอ ฯพณฯ ว่า เพื่อความแน่นอนว่า สมเด็จพระ
วันรัตองค์นั้นรณานาเรื่องดังกล่าวไว้จริง ก็ขอให้ท่านผู้อ้างโปรดสอบ
ต้นฉบับที่เป็นลายมือของสมเด็จพระวันรัตองค์นั้นแล้วนำมาวินิจฉัยอีกครั้งหนึ่ง

(๓) ต่อมาข้าพเจ้าได้เสนอความเห็นเพิ่มเติมต่อ ฯพณฯ โดยจดหมาย
ของข้าพเจ้าฉบับ ๖ มีนาคม ๒๕๒๕ จากเอกสารหลักฐานที่ปรากฏใน
สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน ประจำเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ หน้า
๑๐๘๕๕-๑๐๘๕๖ ซึ่งท่านผู้เรียบเรียงคำว่า “ปฐมสมโพธิ” ได้กล่าวไว้ว่า

“สำนวนที่ ๒ นี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมาธิบดีชินโรส
ทรงนิพนธ์ โดยบอกไว้ชัดเจนในท้ายเรื่องความว่า”

“เมื่อวันอาทิตย์ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ พุทธศักราช ๒๓๘๗ พระ
เจ้าแผ่นดินอยุธยา (ในรัชกาลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร์) มีรับสั่งให้กรมหมื่นไกร
สรวิชิตทรงอาราธนากรมหมื่นนุชิตชินโรส (ทรงสถาปนาเป็นกรมสมเด็จพระ
ปรมาธิบดีชินโรส ในรัชกาลที่ ๔ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๔) พระสมณฉายาสุวณนรังสี
วัดพระเชตุพน ให้ทรงชำระ ได้ทรงเริ่มชำระแต่เดือนยี่ (พุทธศักราชที่กล่าวนี้)
สำเร็จบริบูรณ์ในวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๗ ปีมะเส็ง (พ.ศ. ๒๓๘๘) และบอกไว้
ว่าได้ทรงชำระและตัดเติม...”

ทั้งนี้จึงเป็นบทพิสูจน์อีกประการหนึ่งว่า สมเด็จพระวันรัตซึ่งเป็นพระ

อาจารย์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมสมเด็จพระปรมานุชิตฯ มิได้รจนาชื่อกรุงของรัชกาลที่ ๑ ว่า “กรุงรัตนโกสินทร์อินทอโยธยา” เพราะถ้าสมเด็จพระวันรัตประพันธ์ชื่อกรุงไว้ดังที่มีผู้อ้างไว้นั้น ก็แสดงว่า สมเด็จพระวันรัตฝ่าฝืนรัชกาลที่ ๑ ซึ่งเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก หรือมิฉะนั้นพระมหาสมณเจ้า กรมสมเด็จพระปรมานุชิตฯ ก็มีได้ทรงเชื่อพระอาจารย์ของพระองค์

(๔) โปรดสังเกตว่า ชื่อกรุง “กรุงรัตนโกสินทร์อินทอโยธยา” ที่มีผู้อ้างว่ารัชกาลที่ ๑ ได้พระราชทานนามพระนครที่สร้างขึ้นใหม่นั้น เป็นนามที่ห้วนเกินไป และมีได้มีการสนธิศัพท์ซึ่งควรสนธิ และมีได้มีการสัมผัสให้ไพเราะ จึงแตกต่างกับพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานชื่อเต็มของกรุงศรีอยุธยาไว้อย่างไพเราะ ทั้งสัมผัสนอก สัมผัสใน คुरु ลหุ สนธิตามหลักฉันทลักษณ์ภาษาไทยตั้งแต่โบราณกาล

ขอได้โปรดสังเกตด้วยว่า พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่โบราณกาลตลอดมาจนถึงรัชกาลที่ ๑ แห่งราชวงศ์จักรีนั้น เมื่อมีเรื่องสำคัญที่จะต้องวินิจฉัยอาทิ เรื่องจัดทำกฎหมายตราสามดวงก็ได้พรรณนาไว้ในพระราชปรารภถึงการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ ดังมีความตอนหนึ่งที่ข้าพเจ้าถ่ายภาพกฎหมายตราสามดวงพิมพ์เสนอ ฯพณฯ ไว้แล้ว มีความตามอักขรวิธีสมัยนั้น ว่า

“.....เสด็จออกพระที่นั่งบุษบกมาลามหาจักรพรรดิพิมานพร้อมด้วยหมู่มุขมาตยามนตรีกระวีชาติราชสุริวงษพงษ์พฤตมาโหราจารย์เฝ้าเบื้องบาทงกษมาศ.....”

ข้าพเจ้าเห็นว่า ถ้ารัชกาลที่ ๑ ทรงปรารภณาดังชื่อพระนครของพระองค์ขึ้นใหม่ พระองค์ก็จะไม่ใช่อำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์กระทำโดยลำพัง เพราะเป็นเรื่องใหญ่ของแผ่นดินที่จะเป็นมรดกตกทอดไปยังชนรุ่นหลัง พระองค์ก็ต้องประชุมผู้มีตำแหน่งและผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวนั้นซึ่งมี “กระวี” รวมอยู่ด้วย แต่นี่เสีย “กระวีชาติ” นั้นจะไม่บังเฉย หากจะต้องกราบทูลถวายความเห็นของตนถึงชื่อของกรุงที่สร้างใหม่ให้ได้ความและไพเราะไม่น้อยไปกว่าเมื่อครั้งพระเจ้าอยู่หัวขนานนามกรุงของพระองค์

(๕) โดยเฉพาะรัชกาลที่ ๑ นั้นมิใช่ทรงปรีชาสามารถในการทหารเท่านั้น หากทรงปรีชาสามารถหลายประการ เช่นตามกฎหลายฉบับที่ข้าพเจ้าได้คัดมาลงพิมพ์ไว้แล้วนั้นก็แสดงว่า พระองค์ทรงทราบหลักเศรษฐกิจที่ป้องกันมิให้เงินเพื่อ ส่วนในทางภาษาศาสตร์กับนิติศาสตร์นั้นพระองค์ปรีชาสามารถมาก ถ้าชนรุ่นหลังได้ศึกษาประวัติศาสตร์ของพระองค์ทราบว่า พระองค์เป็นพระราชโอรสของพระปฐมบรมชนก (พระนามเดิม “ทองดี”) ซึ่งมีฐานะมั่งมีสืบต่อๆ มาหลายชั่วคนแล้วนั้น ชนรุ่นหลังก็ควรศึกษาประวัติประเพณีของคนมั่งมีสมัยโบราณที่ยังไม่มีโรงเรียนสมัยใหม่นั้นว่า ผู้มั่งมีจ้างครูมาสอนหนังสือให้บุตรธิดาเล่าเรียนหนังสือไทยที่บ้านถึงระดับสูงที่สุดในสมัยนั้นๆ และถ้าเป็นชายก็ส่งไปเรียนภาษาบาลีที่วัดด้วย รัชกาลที่ ๑ จึงทรงปรีชาสามารถประพันธ์ร้อยแก้วและร้อยกรองหนังสือไทยเป็นอย่างดี และทรงรู้ภาษาบาลีพอสมควร พระองค์ได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ. ๒๒๓๖ - ๒๓๐๒) ประจุมหาดพิทนายซ้ายราชการ เมื่อพระองค์มีพระชนมายุ ๒๐ พรรษาก็ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุโดยมีพระอุปัชฌาย์และอยู่วัดเดียวกันกับท่านลินซึ่งต่อมาได้เป็นพระมหากษัตริย์ไทยทั้งสองพระองค์

ความปรากฏตามพระราชพงศาวดารว่า ในขณะที่กองทัพของกษัตริย์พม่าโจมตีกรุงศรีอยุธยา (ซึ่งตั้งอยู่ที่หนองโสน) นั้น รัชกาลที่ ๑ ทรงมีตำแหน่งเป็น “หลวงยุกกระบัตร์” แห่งเมืองราชบุรี อันเป็นตำแหน่งพนักงานอรรคคดี ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นตำแหน่ง “อัยการ” พระองค์จึงทรงมีความรู้ในทางนิติศาสตร์ ซึ่งก็ต้องทรงรู้ภาษาศาสตร์และราชศาสตร์

(หมายเหตุ อักษรวิธีไทยสมัยโบราณรวมทั้งสมัยรัชกาลที่ ๑ ซึ่งปรากฏในกฎหมายตราสามดวงนั้นเขียนตำแหน่งนั้นว่า “ยุกกระบัตร์” ต่อมาตั้งแต่ประมาณรัชกาลที่ ๔ ทางราชการเขียนชื่อตำแหน่งนั้นว่า “ยกกระบัตร์” จนถึง พ.ศ. ๒๔๕๕ รัชกาลที่ ๖ จึงโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อตำแหน่ง “ยกกระบัตร์” หัวเมืองเป็น “อัยการ” และโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อตำแหน่ง “ยกกระบัตร์ศาล” เป็น “จำศาล”)

ฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่า เป็นไปไม่ได้ที่รัชกาลที่ ๑ ซึ่งทรงมีภูมิรัฐสูงดังกล่าว จะขนานนามกรุงของพระองค์ว่า “กรุงรัตนโกสินทร์อินทอโยธยา” ห้วนๆ ปรากฏจากการสนธิศัพท์ที่ควรสนธิ และปรากฏจากสร้อยไพเราะในทางร้อยกรอง

๓.๒ ความตอนที่นิตยสารของกรมศิลปากรเล่า ที่ข้าพเจ้ากล่าวถึงข้างบนนั้นกล่าวว่า

“ครั้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดี ศรีสินทรมหาเจษฎาบดินทร พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงแก่นามพระนครเป็น “กรุงเทพมหานคร บวรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา” นั้น

นิตยสารฯ ดังกล่าวมิได้แจ้งว่าอาศัยหลักฐานทางราชการของรัชกาลที่ ๓ ฉบับใด และได้ประกาศเป็นกฎหรือกฎหมายหรือไม่

แต่เอกสารของคณะอนุกรรมการงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ฯ ได้กล่าวไว้ต่อไปนี้

“มีหลักฐานว่า ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ได้ทรงเปลี่ยนแปลงและเติมสร้อยนาม แต่จะเป็นวันเดือนปีใดไม่ปรากฏ”

ข้าพเจ้าขอเสนอความเห็นดังต่อไปนี้

(๑) ตามปกติแห่งการศึกษาวิทยาศาสตร์ประวัติศาสตร์นั้น ท่านผู้อ้างว่ามีหลักฐานก็ควรแจ้งด้วยว่าหลักฐานใด เพื่อนักศึกษาที่สนใจจะได้วินิจฉัยว่าเป็นหลักฐานแท้จริงในทางประวัติศาสตร์ หรือเป็นแต่เพียงมีผู้เขียนจากคำบอกเล่าหรือเขียนสันนิษฐาน แล้วก็มิผู้ลอกคัดกันต่อๆ มา แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เราเรียกว่าหลักฐานซึ่งเอกสารของอนุกรรมการฯ ได้อ้างว่ามีนั้น คณะอนุกรรมการฯ ก็ได้กล่าวไว้ด้วยว่า **“รัชกาลที่ ๓ ได้ทรงเปลี่ยนแปลงและเติมสร้อยนาม (กรุง) แต่จะเป็นวันเดือนปีไม่ปรากฏ”** ฉะนั้นในทางวิทยาศาสตร์ประวัติศาสตร์ก็ดี และในทางนิติศาสตร์ก็ตานั้น จึงไม่ถือว่า สิ่งที่เราเรียกว่าหลักฐานดังกล่าวนี้เป็นเอกสารหลักฐานแท้จริงที่จะถือได้ว่า ชื่อกรุงรัตนโกสินทร์มีมาแล้วตั้งแต่ก่อนรัชกาลที่ ๓ และรัชกาลที่ ๓ ได้เปลี่ยนแปลงแก้สร้อยนามกรุง คือแก้คำว่า “อินทอโยธยา” เป็น “มหินทรายุธยา”

(๒) ผู้ที่ศึกษาพระราชประวัติรัชกาลที่ ๓ ก็ย่อมทราบว่าพระองค์ทรงปรีชาสามารถรอบรู้ราชกิจราชการกว้างขวาง โดยเฉพาะทางอักษรศาสตร์นั้น พระองค์ได้ศึกษาจากรัชกาลที่ ๒ ซึ่งเป็นพระราชบิดาที่เป็นจอมกวีพระราชนิพนธ์ร้อยแก้วร้อยกรองอันไพเราะที่สุด ซึ่งชนรุ่นหลังก็ได้อาศัยบทพระราชนิพนธ์หลายเรื่องของพระองค์เป็นแบบฉบับ ข้าพเจ้าจึงเห็นว่า ถ้าสมมติว่ารัชกาลที่ ๓ ทรงปรารถนาเปลี่ยนแปลงนามกรุงของสยาม พระองค์ก็จะไม่เปลี่ยนเพียงคำว่า “อินท” เป็น “มหินท” เพียงคำเดียว และปล่อยชื่อกรุงให้มีเพียงสั้นๆ ว่า “กรุงรัตนโกสินท์มหินทอยุธยา” ข้าพเจ้าเห็นว่า รัชกาลที่ ๓ ที่ทรงเป็นกวีนั้นย่อมจะแปลงสร้อยนามกรุงให้ยาวกว่านั้นโดยได้ความดีและไพเราะยิ่งขึ้น

(๓) โปรดดูเอกสารหลักฐานแท้จริงที่ข้าพเจ้าได้ถ่ายภาพเสนอ ๖๗ หน้า โดยจดหมายของข้าพเจ้าฉบับลงวันที่ ๑๗ และ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ คือสนธิสัญญาระหว่างบริเตนใหญ่กับพระมหากษัตริย์สยาม ค.ศ. ๑๘๒๖ ตรงกับปีที่ ๓ แห่งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ และสนธิสัญญาระหว่างสยามกับสหรัฐอเมริกา ฉบับ ค.ศ. ๑๘๓๓ ตรงกับปีที่ ๑๐ แห่งรัชกาลสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ และข้อตกลงฉบับ ค.ศ. ๑๘๓๑ ระหว่างเจ้าพระยาบดินทรเดชา (น้อย) กับข้าหลวงอังกฤษประจำสิงคโปร์และมาลากา เรื่องปักปันเขตแดนตามข้อ ๓ แห่งสนธิสัญญาระหว่างบริเตนใหญ่กับสยาม ค.ศ. ๑๘๒๖ ดังปรากฏในหนังสือทางราชการชื่อ “State Papers of the Kingdom of Siam 1664 - 1886, compiled by the Siamese Legations in Paris, by order H.H. Prince Prisdang” แปลเป็นไทยว่า “เอกสารรัฐแห่งราชอาณาจักรสยาม ค.ศ. ๑๖๖๔ - ๑๘๘๖ รวบรวมโดยสถานทูตสยาม ณ กรุงปารีส โดยคำสั่งพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ (อัครราชทูต)”

๓.๓ นิตยสารฉบับพิเศษของกรมศิลปากรที่ข้าพเจ้าอ้างอิงแล้วนั้นได้กล่าวความตอนหนึ่งว่า

“ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้า

อยู่หัว ทรงเปลี่ยนคำว่า บวร เป็น อมร เปลี่ยนคำว่า มหินทรายุธยา โดยวิธีการสนธิศัพท์เป็น มหินทรายุธยา และเติมสร้อยนามต่อ ทั้งเปลี่ยนการสะกดคำ ลินท์ เป็น ลินทร์ ชื่อกรุงรัตนโกสินทร์จึงมีนามเต็มว่า “กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา มหาดิลกภพ นพรัตนราชธานีบูรีรมย์อุดมราชนิเวศมหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยะวิษณุกรรมประสิทธิ์”

ส่วนคณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์งานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ก็ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันกับนิตยสารฉบับพิเศษของกรมศิลปากรนั้น

ข้าพเจ้าขอเสนอความเห็น ว่า พระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่จารึกในพระสุพรรณบัฏนั้นเป็นเอกสารหลักฐานแท้จริง แสดงว่า ชื่อกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีขึ้นแน่นอนนับตั้งแต่พระมหากษัตริย์องค์นั้นได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๔

๔. นิตยสารฉบับพิเศษของกรมศิลปากรได้กล่าวไว้ในหน้า ๒-๓ ถึงมูลเหตุที่ราชธานีใหม่จะได้นามว่ารัตนโกสินทร์นั้นดังต่อไปนี้

“มูลเหตุที่ราชธานีใหม่จะได้นามว่ากรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชนิพนธ์ไว้ในเรื่องพระราชกรณียานุสรณ์ว่า “การถือน้ำในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกนั้น ทรงพระราชศรัทธาเลื่อมใสมาก จึงได้ทรงสถาปนาพระอารามในพระบรมมหาราชวัง แล้วพระราชทานนามว่า วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เชิญพระพุทธปฏิมากรมาประดิษฐานไว้บนบุษบกทองคำในพระอุโบสถ แล้วจึงพระราชทานนามพระนครใหม่ให้ต้องกับการซึ่งมีพระพุทธรณิรัตนปฏิมากรแก้วมรกตพระองค์นี้เป็นศิริสำหรับพระนคร...นามซึ่งว่ารัตนโกสินทร์นั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า เพราะท่านประสงค์ความเป็นที่เก็บรักษาไว้ขององค์พระมหามณิรัตนปฏิมากรพระองค์นี้มากจึงยกไว้เป็นหลักพระนคร พระราชทานนามพระนครให้ต้องกับพระนามพระมหามณิรัตนปฏิมากรพระองค์นี้ด้วย เพราะฉะนั้น เมื่อถึงการพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาอันใหญ่นี้ จึงได้โปรดให้ข้าราชการมากระทำสัตย์สาบาน

แล้วรับน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเฉพาะพระพักตร์พระมหามณีนรัตนปฏิมากร.....”

ก่อนที่ข้าพเจ้าจะแสดงความเห็นเกี่ยวกับมูลเหตุที่ราชธานีใหม่จะได้นำมาว่ากรุงรัตนโกสินทร์ตามที่นิตยสารฉบับพิเศษของกรมศิลปากรกล่าวไว้ นั้น ข้าพเจ้าขออน้อมสักการะพระบรมรูปของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ, ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ, ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ, และของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส, และขอพระราชทานอภัย มีความดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า นายปรีดี พนมยงค์ ขอพระราชทานถวายพระพรกราบบังคมทูลว่า เนื่องจากมีนิตยสารและบทความอ้างถึงพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ และสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมสมเด็จพระปรมานุชิตฯ, เกี่ยวกับมูลเหตุที่ราชธานีของสยามมีชื่อว่ากรุงรัตนโกสินทร์ฯ อันมีข้อความแตกต่างระหว่างพระองค์ บางประการ ฉะนั้นเพื่อสัจจะทางวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์ และความสวัสดีมงคลตามไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ซึ่งคนไทยจำนวนไม่น้อยยังนิยมเชื่อถืออยู่นั้น ข้าพระพุทธเจ้าจึงขอพระบรมราชานุญาตแสดงความเห็นด้วยความสุจริต ถ้าข้าพระพุทธเจ้าแสดงความเห็นผิดพลาดแม้แต่ส่วนใดส่วนหนึ่งก็ดี ขอพระมหากษัตริย์คุณโปรดพระราชทานอภัยให้แต่ข้าพระพุทธเจ้า ผู้มีสติปัญญาน้อย ขอถวายพระพร”

๔.๑ ตามที่นิตยสารฉบับพิเศษของกรมศิลปากรกล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในเรื่อง “พระราชกรณียานุสรณ์” ถึงการที่รัชกาลที่ ๑ ได้พระราชทานนามพระอารามในพระบรมมหาราชวังว่า “วัดพระศรีรัตนศาสดาราม” เชิญพระพุทธปฏิมากรมาประดิษฐานไว้แล้วจึงพระราชทานนามพระนครใหม่ให้ต้องกับการซึ่งมีพระพุทธมณีนรัตนปฏิมากรแก้วมรกตพระองค์นี้เป็นสิริสำหรับพระนคร...นามซึ่งว่า “รัตนโกสินทร์” นั้น

ส่วนกฎที่ตราไว้เป็นกฎหมายเมื่อวันศุกร์ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ จุลศักราช ๑๑๔๗ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๔๘ และตรงกับปีที่ ๔ แห่งรัชกาลที่ ๑ นั้น ได้จารึกไว้

ใน “พระราชกำหนดใหม่” แห่งกฎหมายตราสามดวง มีความตามอักขรวิธีที่ใช้สมัยนั้นดังต่อไปนี้

.....

แต่สืบไปเมื่อน้ำ ครั้นพิชิตรูดสาตราจะถือน้ำพระพิท
 สัจแล้ว ให้ข้าทูลองฯ ทังปวง มีเครื่องสการบูชาแล
 เครื่องประโคมเตรสังข์ ปี่พาทย์ หม่องไชยประโคมสำเร็จ
 แล้วจึงกราบนมัสการ พระพุทธรูปตีมากรพระแก้วมรกตแล
พระสารีริกธาตุเจดีย์ พระพุทธรูปพระธรรมพระสงฆ์ ด้วย
 สัจการพเสร็จแล้ว จึงรับพระราชทานน้ำพระพิทสัจก่อน
 แล้วจึงออกมาอุทิศกุศลแผ่ผลให้แก่ภูมเทวารักษแลอากาศ
 เทวดา แล้วเอาพระรัตนตยานุภาพ จำเริญพรให้แก่^{มนุษย์}_{มนุษย์}
 เทวดา ทังปวง ด้วยพระบาฬีฉะตุสัพพมังคลังจนจบ. หมู
 ละมุนุษมนุษยเทวารักษทังปวง ได้รับอนุโมทนาส่วนผล
 กุศลซึ่งแผ่ให้ ด้วยพรหมวิหารานุสตินั้น ก็จำเริญทิพย
 สมบัติยิ่ง ๆ ขึ้นไป จะมีน้ำใจเลื่อมใสยินดีต่อฝูงมนุษย์อันมี
 น้ำจิตรอุทิศส่วนผลกุศลให้ นั้น จะช่วยพิบาลรักษาให้พ้นจาก
 โภยอันร้าย (*) ทังปวง ด้วยสำมาปรฏิบัติมั่นคง ยั่งยืนอยู่

ในคุณพระรัตนไตร อันเปนมหามงคลล้ำเลิศประเสริฐ ก็จะเป็นอุปนิสัยโยกโลกพระโลกกุตระสรณาคม พ้นจากสงสารทุกข์ เป็นเที่ยงแท้

แต่ให้ข้าพหลออง ๆ ผู้ใหญ่ผู้น้อยฝ่ายหน้าฝ่ายในทั้งปวง กระทำตามพระราชกำหนดกฎหมายนี้จึงทุกประการ ถ้าแต่ผู้ใดมิได้กระทำตามพระราชกำหนดกฎหมายนี้ จะเอาตัวเป็นโทษตามโทษานุโทษ

กฎให้ไว้วันวัน ๒ + ๒ คำ จุลศักราช ๑๑๔๗ ปีมะเสงสัพทศก

ทั้งนี้แสดงว่า ขณะประกาศกฎดังกล่าวข้างบนนั้น รัชกาลที่ ๑ ยังมีได้เฉลิมพระนามของพระแก้วมรกตว่า “พระมหามณีรัตนปฏิมากร” หากรัชกาลที่ ๑ ทรงเรียกว่า “พระพุทธปรติมากรพระแก้วมระกฎ”

คำว่า “พระพุทธปรติมากร” มาจากมูลศัพท์บาลีว่า “รูปเปรียบหรือรูปแทนองค์พระพุทธเจ้า”

คำว่า “พระแก้วมระกฎ” มาจากมูลศัพท์ภาษาสันสกฤต หมายถึง “แก้วสีเขียวใบบนไม้” ซึ่งคนไทยทั่วไปรู้จัก

๔.๒ โดยที่รัชกาลที่ ๓ ยังคงเรียกกรุงของสยามว่า “ศรีอยุธยา” ในสนธิสัญญากับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ดังที่ข้าพเจ้าเสนอเอกสารหลักฐานแท้จริงไว้แล้ว และโดยที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมสมเด็จพระปรมานุชิตฯ ก็ได้ทรงจารึกไว้ท้ายคัมภีร์ “ปฐมสมโพธิ” เรียกรัชกาลที่ ๓ ว่า “พระเจ้าแผ่นดินอยุธยา” ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงขอเสนอรัฐบาลและมวลราษฎรพิจารณาลำดับพระชนมายุของรัชกาลที่ ๓, รัชกาลที่ ๔, รัชกาลที่ ๕ และสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมสมเด็จพระปรมานุชิตฯ ว่า พระองค์ใดมีชนมายุและมีตำแหน่งราชการอย่างไรที่ได้รับฟังพระราชกระแสเรื่องชื่อกรุงรัตนโกสินทร์จากพระโอรสผู้

รัชกาลที่ ๑ หรือรับฟังจากท่านผู้อื่นที่กราบทูลให้ทราบ

รัชกาลที่ ๑

- (๑) พระราชสมภพ พ.ศ. ๒๒๗๙
- (๒) เสด็จผ่านพิภพปราบดาภิเษก พ.ศ. ๒๓๒๕
- (๓) ประกาศกฎหมายตราสามดวง พ.ศ. ๒๓๔๗
- (๔) สวรรคต พ.ศ. ๒๓๕๒

รัชกาลที่ ๓

- (๑) พระราชสมภพ พ.ศ. ๒๓๓๐
 - (ก) ภายหลังรัชกาลที่ ๑ ปราบดาภิเษก ๕ พรรษา
 - (ข) พระชนมายุ ๑๗ พรรษาขณะประกาศกฎหมายตราสามดวง
 - (ค) พระชนมายุ ๒๒ พรรษาขณะรัชกาลที่ ๑ สวรรคต

(๒) ปรากฏในหนังสือ “ราชสกุลวงศ์” (เจ้าฟ้าประชาติปิโรดเกล้าฯ ให้พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๖๓ กรมศิลปากรอนุญาตให้ผู้อื่นพิมพ์ครั้งที่ ๘ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖) นั้นว่า เมื่อรัชกาลที่ ๒ ซึ่งพระราชบิดาขึ้นเสวยราชสมบัติต่อจากรัชกาลที่ ๑ ใน พ.ศ. ๒๓๕๒ นั้น ได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระองค์เจ้าทับ (ซึ่งต่อไปจะเป็นรัชทายาท) นั้นดำรงตำแหน่งราชการต่างพระเนตรพระกรรณหลายตำแหน่ง อาทิ เมื่อองค์รัชทายาทในอนาคตมีพระชนมายุเพียง ๒๖ พรรษา ก็ได้กำกับกรมท่า, กรมพระคลัง, กรมพระตำรวจว่าความฎีกา ฉะนั้นรัชกาลที่ ๓ ก็คงรับราชการใกล้ชิดรัชกาลที่ ๑ ซึ่งเป็นพระอัยกา และย่อมได้ฟังพระราชกระแสของรัชกาลที่ ๑ โดยตรง

รัชกาลที่ ๔

พระราชสมภพ พ.ศ. ๒๓๔๗

- (ก) ภายหลังรัชกาลที่ ๑ ปราบดาภิเษก ๒๒ พรรษา
- (ข) พระชนมายุยังไม่ครบ ๑ พรรษาขณะประกาศกฎหมายตราสามดวง
- (ค) พระชนมายุ ๕ พรรษาขณะรัชกาลที่ ๑ สวรรคต

รัชกาลที่ ๕

พระราชสมภพ พ.ศ. ๒๓๙๖

ภายหลังรัชกาลที่ ๑ สวรรคต ๔๔ พรรษา

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมสมเด็จพระปรมานุชิตฯ

เป็นราชโอรสรัชกาลที่ ๑

(๑) ประสูติ พ.ศ. ๒๓๓๓

(ก) ภายหลังรัชกาลที่ ๑ปราบดาภิเษก ๔ พรรษา

(ข) พระชนมายุ ๑๔ พรรษาขณะประกาศกฏหมายตราสามดวง

(ค) พระชนมายุ ๑๒ พรรษาทรงผนวชเป็นสามเณร

(ง) พระชนมายุ ๑๙ พรรษาขณะรัชกาลที่ ๑ สวรรคต

(๒) ตำแหน่ง

ทรงผนวชเป็นสามเณรเมื่อพระชนมายุ ๑๒ พรรษา แล้วก็ได้ลาสิกขา
บท ทรงผนวชเป็นพระภิกษุเมื่อพระชนมายุ ๒๐ พรรษา ประทับ ณ วัด
พระเชตุพนฯ ตลอดพระชนม์ชีพ

รัชกาลที่ ๒ ได้สถาปนาเป็นพระราชาคณะ และเป็นกรมหมื่นนุชิตชิโนรส
รัชกาลที่ ๓ สถาปนาเป็นเจ้าคณะกลาง

รัชกาลที่ ๔ ได้ถวายพระสมัญดาภิเษก และสถาปนาเป็นกรมสมเด็จพระ
พระปรมานุชิตชิโนรส สิ้นพระชนม์ในรัชกาลที่ ๔ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๖
ครั้นถึงรัชกาลที่ ๖ ได้สถาปนาเป็น “สมเด็จพระมหาสมณเจ้า”

จบข้อเสนอเพิ่มเติมฉบับ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ เพียงเท่านี้

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมาลัย ๆ พณา นายกรัฐมนตรี

(นายปรีดี พนมยงค์)

รัฐบุรุษอาวุโส

(สำเนา)

ที่ รธ ๐๐๐๒/๒๕๖๓

สำนักการเลขาธิการ

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขุดเกล้า ๆ อวายุเอกสาร

เรียน นายปริวิตี พนมยงค์

อ้างถึง หนังสือลงวันที่ ๑๘, ๒๒, ๒๖ และ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ และหนังสือลงวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๖๔

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอพระราชทานขุดเกล้า ๆ อวายุเอกสาร เรื่อง ไม่สมควร
ลดพระเกียรติของพระมหากษัตริราชธิราช, ของพระสยามมินทรราชธิราช และของพระมหากษัตริราชธิราช
ลงมาเป็นเพียง "มหาราช" และขอให้สอบสวนหลักฐานประวัติศาสตร์แท้จริงว่า ชื่อกรุงรัตนโกสินทร์
ตั้งขึ้นเมื่อใด เพื่อฉลองวันครบรอบ ๒๐๐ ปีให้ถูกต้อง ความละเอียดแจ้งอยู่แล้ว นั้น
สำนักการเลขาธิการได้รับเรื่องดังกล่าวไว้เรียบร้อยแล้ว และจัดส่งเรื่องไปทาง
รัฐบาลขอให้พิจารณาความเห็น เพื่อนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาประกอบพระราชดำริต่อไปแล้ว.

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(หม่อมหลวงทวีสันต์ อภาวธัย)
ราชเลขาธิการ

กองการในพระองค์

โทร. ๒๒๐๐๕๐ - ๕ กข ๒๐, ๒๑ และ ๕๘

ภัทรศารัตนาสารศิลปะ
 รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์
 เนื่องในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล
 ๑๔ - ๒๔ มกราคม ๒๕๔๓
 ณ พิพิธภัณฑ์สถานหอศิลป์แห่งชาติ ถนนเจ้าฟ้า กรุงเทพฯ

สุลีภัตติภัทรศารัตนาสารศิลปะ รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์
 เนื่องในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล
 ๑๔ - ๒๔ มกราคม ๒๕๔๓ ณ พิพิธภัณฑ์สถานหอศิลป์แห่งชาติ ถนนเจ้าฟ้า กรุงเทพฯ

ภาคผนวก

โครงการนิทรรศการภาพศิลปะรัฐบุรุษอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์
เนื่องในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล

หลักการและเหตุผล

ด้วยในปีพุทธศักราช ๒๕๔๓ เป็นวาระครบรอบชาตกาล ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งองค์กรต่างๆ ได้เตรียมจัดงานฉลองในฐานะที่ท่านเป็นผู้ที่มีคุณูปการอย่างยิ่งต่อสังคมไทยและมนุษยชาติ โดยการฉลองดังกล่าวกำหนดตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๑ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๔๓ ประกอบด้วยโครงการของฝ่ายต่างๆ มากมาย เช่น โครงการวิจัย โครงการสัมมนาวิชาการ โครงการผลิตหนังสือ โครงการที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม หนังสือสำหรับเด็ก ดนตรี ละคร วรรณกรรม ภาพยนตร์ และนิทรรศการ ศิลปกรรม

สำหรับโครงการนิทรรศการภาพศิลปะ รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ มีรายละเอียดของโครงการดังนี้

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเป็นการรำลึกถึงนายปรีดี พนมยงค์
๒. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ศิลปินได้แสดงออกด้วยการสร้างสรรค์งานศิลปะอย่างเป็นอิสระ
๓. เพื่อหารายได้สนับสนุนการจัดงานครบรอบชาตกาล ๑๐๐ ปีชาตกาล รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์

เจ้าของโครงการ

- ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม คณะกรรมการดำเนินการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปีชาตกาล รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์
- สถาบันปรีดี พนมยงค์

คณะกรรมการที่ปรึกษา

๑. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒. นายกสมาคมศิษย์เก่าธรรมศาสตร์
๓. ประธานชมรม ต.ม.ธ.ก. สัมพันธ์
๔. ประธานคณะกรรมการบริหารสถาบันปรีดี พนมยงค์
๕. นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์
๖. นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์

คณะกรรมการดำเนินงาน

๑. นางดุขฎิ บุญทัศนกุล
๒. นายพนม เอี่ยมประยูร
๓. นายทวีศักดิ์ ไยเมือง
๔. นายอำนาจ เย็นสบาย
๕. นายสมชาย วัชรระสมบัติ
๖. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย
๗. นายนิวัติ กองเพียร
๘. นายสาโรจน์ เผือกสำลี

วันเวลาและสถานที่

วันที่ ๑๔-๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๓

ณ พิพิธภัณฑ์สถาน หอศิลป์แห่งชาติ ถนนเจ้าฟ้า กรุงเทพมหานคร

การแสดงนิทรรศการภาพศิลปะรัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ ในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปีชาตกาล มีข้อควรสังเกตดังต่อไปนี้

คณะกรรมการดำเนินงานได้เชิญศิลปินทัศนศิลป์ที่มีภูมิลำเนาอยู่ทุกภูมิภาคในประเทศไทย ให้ส่งผลงานเข้าร่วมแสดงนิทรรศการ เพื่อเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของผู้สร้างสรรค์งานศิลปะทั่วประเทศ

ผู้ส่งผลงานเข้าร่วมแสดงนิทรรศการประกอบด้วย ศิลปินทัศนศิลป์ซึ่งมีระดับอายุแตกต่างกันหลายรุ่น คือ ตั้งแต่อายุต่ำสุด ๒๐ ปี ไปจนถึงอายุสูงสุด ๗๐ ปี จุดประสงค์ก็เพื่อให้เห็นถึงความต่อเนื่องร่วมสมัยของกระบวนการการสร้างสรรค์ศิลปะของคนต่างรุ่น

ผลงานที่ส่งเข้าร่วมแสดงนิทรรศการสามารถแบ่งออกกว้างๆ ได้สามกลุ่มด้วยกัน

กลุ่มที่หนึ่ง เป็นกลุ่มที่เสนอผลงาน, เรื่องราว, แนวคิดของรัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์

กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มที่เสนอผลงาน, เรื่องราว, แนวคิดสะท้อนปรัชญาสะท้อนสังคม

กลุ่มที่สาม เป็นกลุ่มที่เสนอผลงาน, เรื่องราว, แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

ด้านเทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงานค่อนข้างมีความหลากหลาย มีเทคนิคพื้นฐานเรียบง่าย ไปจนถึงเทคนิคสลับซับซ้อน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการผนึกอารมณ์ความรู้สึกที่ศิลปินแต่ละท่านได้รับแรงบันดาลใจและต้องการถ่ายทอดออกมาเป็นสำคัญ

ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์
ประธานในพิธีเปิดนิทรรศการภาพศิลปะ
ฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์
เมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๔๓ ณ พิพิธภัณฑสถาน หอศิลป์แห่งชาติ

ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ และแขกผู้มีเกียรติเข้าชมนิทรรศการฯ

ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ สนทนากับผู้ร่วมชมนิทรรศการ ฯ

แขกผู้มีเกียรติและศิลปินลงทะเบียนเข้าชมนิทรรศการฯ

การบรรเลงเพลง “ศรีอยุธยา” โดยวงควอเตตของราชนาวี

การแสดงละคร “คือผู้อภิวัฒน์” โดยกลุ่มพระจันทร์เสี้ยวการละคร

บรรยายภาคภายในหอศิลป์แห่งชาติ

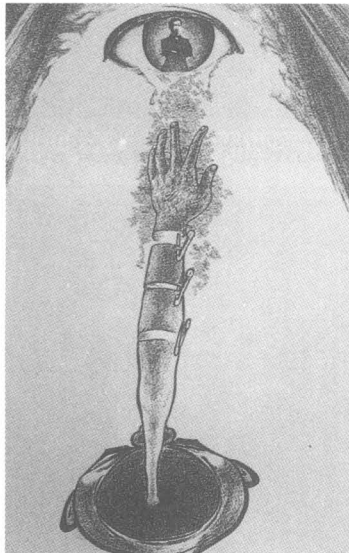
ผลงานส่วนหนึ่งที่แสดงในงานนิทรรศการฯ

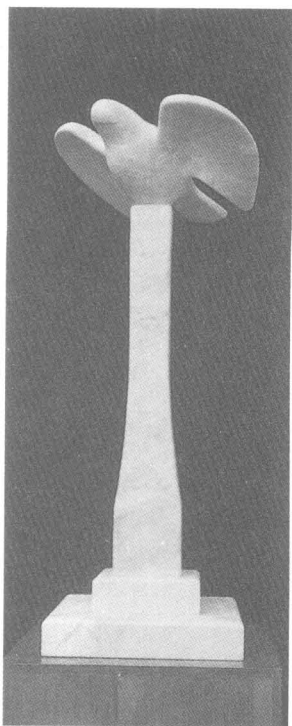
ศิลปิน : เพ็ญสิน นิลวัฒนานนท์
ชื่อผลงาน : นกปรกติ

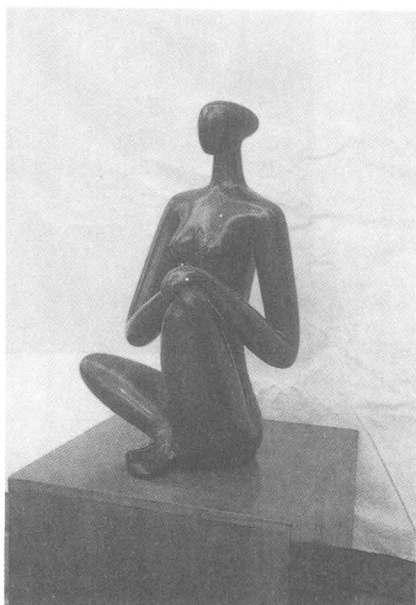
ศิลปิน : ช่าง มุลพิณ
ชื่อผลงาน : นกพิราบ

ศิลปิน : สินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย
ชื่อผลงาน : จิตสำนึกปรกติ

ศิลปิน : ปานเทพ มณีรัตน์จรัสศรี
ชาญ อัครมเสนา
ชื่อผลงาน : สันติภาพ

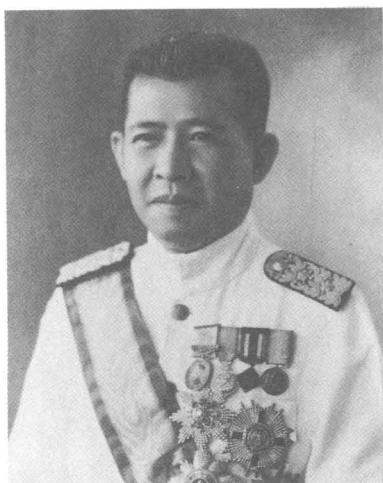

ศิลปิน : เสาวภา วิเชียรเขตต์
ชื่อผลงาน : ผ่อนคลาย

ภาคผนวก

(พิเศษ)

รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (ระหว่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๘๘)

สถาบันพระมหากษัตริย์ กับรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์

ท่านนายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านอธิการบดี ท่านที่เคารพ
ทุกๆ ท่าน ในการกล่าวเรื่อง คุณูปการของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ที่มีต่อ
สังคมไทย ควรเริ่มต้นด้วยสังขธรรม สังขธรรมประการหนึ่งคือ ความเป็นจริงที่ว่า
สรรพสิ่งทั้งหลายล้วนเปลี่ยนแปลง สรรพสิ่งทั้งหลายเป็นอนิจจัง นั่นคือ ทุกสิ่ง
ทุกอย่างล้วนเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น ตั้งแต่จักรวาลไปจนถึงอะตอม ท่ามกลางกระแส
ของความเปลี่ยนแปลง ถ้ามีระบบใดระบบหนึ่งที่ปรับตัวไม่ได้ ระบบนั้นย่อมเกิด
วิกฤตและเสื่อมสลายไป นี่เป็นความจริงที่เกิดขึ้นกับระบบทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็น
ระบบชีวิตตั้งแต่จุลินทรีย์ไปจนถึงไดโนเสาร์ องค์กร สถาบัน บริษัท ตลอดจน
ไปจนถึงอารยธรรมต่างๆ เช่น อารยธรรมเมโสโปเตเมีย กรีก และโรมัน เป็นต้น
อารยธรรมเหล่านี้ล้วนเสื่อมสลายไปเพราะปรับตัวไม่ได้ท่ามกลางกระแสความ
เปลี่ยนแปลง ต้นเค้าของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของโลกในปัจจุบันเกิดขึ้นเมื่อ
๓๐๐ ปีก่อน เริ่มต้นด้วยการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ อันนำไปสู่การปฏิวัติทาง
อุตสาหกรรม ซึ่งนำไปสู่อำนาจ และการแผ่ขยายอำนาจของมหาอำนาจตะวันตก
ไปทั่วโลก อันก่อให้เกิดกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่เขยวกรากไปทั่วโลก กระทบ
ประเทศน้อยใหญ่ทุกประเทศทั่วไป การที่ประเทศต่างๆ จะปรับตัวต่อกระแสการ
เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงของโลก เป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะการที่จะปรับวิธีคิด
และปรับโครงสร้าง ไม่ว่าจะสังคมใดสังคมหนึ่ง เป็นเรื่องที่ยากมาก ประเทศต่างๆ
จึงประสบภัยพิบัตินานัปการ เช่น ความขัดแย้ง สงคราม ความผันผวนรุนแรง
ในสังคม วิกฤตการณ์วัฒนธรรม หรือวิกฤตการณ์ในรากเหง้าของตนเอง

พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ และโดยเฉพาะรัชกาลที่ ๕ ทรงพยายามปรับ
ประเทศไทยให้มีความเป็นสมัยใหม่ กระแสความเปลี่ยนแปลงของความเป็นสมัย
ใหม่ของประเทศไทยและของโลกก่อให้เกิดความเครียดเชิงโครงสร้างในสังคมไทย
เพราะโครงสร้างทางสังคมปรับตัวไม่ได้ง่ายๆ ความเครียดเชิงโครงสร้างนำไปสู่

จากคำกล่าวเปิดงานปรีดี พนมยงค์ หน้าตึกโดม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ ๑๐
พฤษภาคม ๒๕๔๐ โดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี

ความรุนแรงได้ ดังที่มีความพยายามที่จะก่อการปฏิวัติรัฐประหารที่เรียกว่า กบฏ
ในรัชกาลที่ ๖

ในสมัยรัชกาลที่ ๗ เศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ที่เรียกว่า The Great Depression of ๑๙๓๐ เป็นกระแสใหญ่อีกกระแสหนึ่ง que เพิ่มความเครียดให้สังคมไทย ความเครียดเพราะกระแสความเปลี่ยนแปลงจะผลิตปัญหาารุนแรงต่างๆ เข้าใส่รัฐบาลที่รวมศูนย์อำนาจ ถ้าโครงสร้างอำนาจยังรวมศูนย์ ไม่ว่าจะรัฐบาลนั้น จะเป็นพระมหากษัตริย์ หรือทหาร หรือพลเรือน ดังที่เราเห็นอุบัติเหตุเภทภัยที่เกิดขึ้นกับรัฐบาลต่างๆ เรื่อยมา การเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยสันติวิธีเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ ย้ายบทบาทจากจุดศูนย์รวมทางการเมือง อันเป็นจุดที่ล่อแหลมกลายเป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณ ซึ่งพันอันตรายจากความเครียด และการเป็นเป้าหมายการเมือง ทำให้เกิดความมั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์สืบมา

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้สถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์มีความปลอดภัยและมั่นคงยิ่งขึ้น ถ้าศึกษาความคิด บทบาท และพฤติกรรมของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นมันสมองของคณะราษฎร ทั้งในระหว่างการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และหลังจากนั้น จะเห็นว่าอาจารย์ปรีดี คือผู้พยายามพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ นี่จะเป็นการตรงข้ามกับความพยายามสร้างภาพให้สังคมไทยเข้าใจไปว่าอาจารย์ปรีดีเป็นปฏิปักษ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ ท่านผู้มีเกียรติครับ ประสบการณ์ตรงอาจจะหลอกเราได้ เช่น ประสบการณ์โดยตรงกับพื้นผิวโลกจะทำให้เราคิดว่าโลกแบนเพราะเราเห็นอยู่ทุกวี่ทุกวัน เราจะสรุปว่ามันแบน แต่การประมวลความรู้โดยอาศัยหลักฐานต่างๆ สามารถสรุปได้ว่าโลกกลม จากประสบการณ์ตรงจะคิดว่าดวงอาทิตย์โคจรรอบโลกเพราะเราเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออกทุกเช้าและตกทางทิศตะวันตกอยู่ทุกเย็น มนุษย์จะเชื่อเช่นนั้นว่าดวงอาทิตย์โคจรรอบโลก แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ สามารถสรุปได้ว่า โลกหมุนรอบดวงอาทิตย์ ฉะนั้นประสบการณ์ตรงอาจทำให้เราเข้าใจผิดได้ แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ ทำให้เรารู้ความจริง

เรื่องท่านอาจารย์ปรีดี เช่นกัน ได้มีผู้สนใจสร้างภาพว่าท่านเป็นปฏิปักษ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ จะพบความจริง ซึ่งตรงกันข้ามคือ ท่านเป็นผู้ที่พยายามที่จะพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งในการเปลี่ยนแปลงการปกครองในช่วงที่ท่านมีอำนาจทางการเมืองและในช่วงที่ท่านไม่มีอำนาจแล้ว จนวาระสุดท้ายในชีวิตของท่าน ถ้าวิญญูชนใช้การประมวลความรู้โดยหลักฐานจะพบความจริงตามนี้ ความจริงที่ตรงข้ามกับการเล่าลือประดุงเรื่องตวงอาทิตยโคจรรอบโลก หรือโลกโคจรรอบดวงอาทิตย์

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ ความจริงเป็นเรื่องสำคัญ ความจริง ความรัก ความสมานฉันท์ เป็นเรื่องที่ไม่ไปด้วยกันได้ ความไม่จริงก่อให้เกิดความเกลียดชังความเป็นปฏิปักษ์ และความแตกร้าง ประเทศไทยมีความแตกแยกกันมากเป็นสังคมทอนกำลัง จนไม่มีกำลังที่จะเผชิญวิกฤตการณ์ต่างๆ มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความรู้ ความรักและความสามัคคี ตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ถ้าคิดว่าท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นปฏิปักษ์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์แล้ว จะมองไม่เห็นความดีของอาจารย์ปรีดี ซึ่งมีเป็นอเนกประการ ถ้ารู้ความจริงว่าอาจารย์ปรีดีเป็นผู้พยายามพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ จะเห็นคุณูปการอันยิ่งใหญ่ต่อสังคมไทยของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์

อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแห่งนี้ โดยมุ่งที่จะสร้างคนที่มีการศึกษาจำนวนมากขึ้นมามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย อาจารย์ปรีดีวางระบบการคลังของประเทศเมื่อเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง อาจารย์ปรีดีพยายามวางความสัมพันธ์ที่ถูกต้องระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศเมื่อเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้ดำเนินการแก้ไขสนธิสัญญาสิทธิินออกอาณาเขตที่ไทยเสียเปรียบต่างประเทศและเสียศักดิ์ศรี หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่ถึง ๑๐ ปี เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นบุกไทย ยกทัพเข้ามาประเทศไทย และบังคับให้ประเทศไทยประกาศสงครามกับสัมพันธมิตร อาจารย์ปรีดีในขณะดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้ก่อตั้งขบวนการเสรีไทยเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามพันธมิตรถือว่าประเทศไทยแพ้สงครามด้วย อาจารย์ปรีดีใน

ฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และหัวหน้าขบวนการเสรีไทย ได้ซึ่งประกาศ
สันติภาพเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๔ โดยถือว่าการประกาศสงครามเป็นโมฆะ
ประเทศไทยไม่มีกรณีสงครามกับสัมพันธมิตร และดำเนินการเจรจากับฝ่าย
สัมพันธมิตรให้รับรองอิสรภาพของประเทศไทย

การประกาศสันติภาพของอาจารย์ปรีดีเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๔
เท่ากับเป็นการกู้อิสรภาพของประเทศไทย จากการตกเป็นเมืองขึ้นของสัมพันธมิตร
จากคุณูปการในการรักษาบ้านเมืองไว้เมื่อพระมหากษัตริย์ยังทรงพระเยาว์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตอบแทนคุณงามความดีของ
ท่านอาจารย์ปรีดี ด้วยการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาให้ดำรงตำแหน่ง
รัฐบุรุษอาวุโส เป็นคนแรกและคนเดียวของประเทศไทย

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสเป็นตัวอย่างของสามัญชนคนไทยที่มีความรักชาติบ้าน
เมืองอย่างแรงกล้า พยายามเรียนรู้จนเกิดปัญญา ใช้ปัญญาทำงานเพื่อประเทศ
ชาติ ดำรงตนอยู่ในความสุจริต ถูกต้อง มีความกล้าหาญ เป็นกำลังสำคัญใน
การก่อให้เกิดประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พิทักษ์สถาบัน
พระมหากษัตริย์ เชิดชู และพยายามพัฒนาระบบประชาธิปไตย ดำรงตำแหน่ง
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หัวหน้าขบวนการเสรีไทย นายกรัฐมนตรี เป็น
ผู้รักษากันเมืองไว้ในยามคับขัน ไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศอื่น นับว่า
อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นคนดีศรีสยามโดยแท้

การที่มีคนไทยคนหนึ่งเป็นคนดีถึงขนาดนี้ เป็นเรื่องหาได้ยาก ควรที่สังคม
ไทยโดยเฉพาะอนุชนคนรุ่นหลังจะได้รับความจริง มีความภูมิใจในความดีของ
เพื่อนร่วมชาติที่ทรงคุณงามความดีอันสูงยิ่งเช่นนี้ และเกิดความบังงอกใจที่จะ
ทำความดีเพื่อชาติบ้านเมือง

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสเกิดเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๕๓ หรือตรงกับ
ค.ศ.๑๙๑๐ ในปี ค.ศ.๒๐๐๐ หรือปี พ.ศ.๒๕๔๓ ปีข้างหน้าท่านจะมีชาติกาลครบ
๑ รอบศตวรรษ ในโอกาสเช่นนี้ ประเทศไทยควรจะกระทำอะไรอันเป็นสัญลักษณ์
เพื่อให้สังคมไทยระลึกถึงคุณูปการอันยิ่งใหญ่ที่ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์
รัฐบุรุษอาวุโสมีต่อสังคมไทย เพื่อก่อให้เกิดกำลังในชาติบ้านเมืองในการที่จะก้าว
เดินต่อไปข้างหน้า รัฐบาลควรเป็นเจ้าภาพจัดงานโดยจะเรียกว่า “งานฉลอง

๑ ศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของไทย” หรือ “๑ ศตวรรษ ปรีดี คนดีศรีสยาม” หรือชื่ออื่นในทำนองนี้ก็ตาม ประกอบกับการสร้างสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้รู้จักคนไทยที่ประกอบคุณงามความดีแก่แผ่นดินเกิด นอกจากนี้รัฐบาลควรจะดำเนินการเสนอให้ UNESCO ประกาศให้อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของไทยเป็นบุคคลสำคัญของโลก เพื่อโลกจะได้รับรู้การมีบุคคลสำคัญระดับโลกของประเทศไทย

ท่านผู้มีเกียรติครับ ถ้ารัฐบาลได้ทำตามนี้จะเกิดความเป็นมงคล มงคลกับรัฐบาลเอง และมงคลกับสังคมไทย คนไทยนั้นถือเรื่องมงคล มงคลเกิดจากความจริง ความงาม ความถูกต้อง การมีความกตัญญูทวนเวทิต่อคนที่มีบุญคุณ สังคมที่มีความกตัญญูทวนเวทิต่อคนที่ควรกตัญญูทวนเวทิต่ ย่อมเป็นสังคมที่มีความเป็นมงคลอยู่ในตัว ในปี พ.ศ.๒๕๔๓ นี้ หรือ ค.ศ.๒๐๐๐ จะเป็นปีแห่งชาตกาลครบรอบศตวรรษของคนไทยผู้ทรงคุณวิเศษอีกท่านหนึ่ง คือ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี การประกาศเกียรติคุณของคนไทยผู้ทรงคุณงามความดีสูงสุดมากกว่า ๑ คน ไม่ใช่ข้อเสียหายอะไร ตรงข้าม กลับจะเป็นไปในทางที่เป็นคุณยิ่งขึ้น เรายังมีคนไทยที่ทรงคุณงามความดีสูงจำนวนมากคนเท่าใดที่จะให้โลกได้รับรู้ ยังเป็นการดีเท่านั้น

ท่านผู้มีเกียรติครับ สังคมไทยควรจะลวงพ้นการคิดอย่างชาตวุฒิกภาวะหรือคิดอย่างเด็กๆ ว่า ถ้ารักคนนี้ต้องไม่รักคนโน้น การคิดแบบแยกข้าง แยกพวก ได้ทำลายสังคมไทยมามากเกินแล้ว ควรจะปรับเปลี่ยนวิธีคิดมาเป็นการคิดแบบเชื่อมโยงเป็นบูรณาการ

ท่านที่เคารพครับ สังคมไทยทอนกำลังกันเองมามาก จนสังคมอ่อนแอถึงเวลาที่เราจะสร้างความรักความสามัคคีกัน ความเป็นมงคล ให้เกิดขึ้นในชาติบ้านเมือง เพื่อสังคมไทยจะได้มีกำลังของแผ่นดินหรือภูมิพละในการดำเนินไปข้างหน้า สามารถเอาชนะอุปสรรคอันยากลำบากนานาประการ สามารถสร้างสันติภาพและสันติสุขให้เกิดขึ้นในแผ่นดินของเราให้จงได้ อันเป็นสิ่งปรารถนาสูงสุดของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ขอขอบพระคุณครับ

ผลการประชุมคณะรัฐมนตรี

เรื่อง การเสนอชื่อศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นบุคคลสำคัญ
บรรจุไว้ในปฏิทินของยูเนสโก

คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบตามที่กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัยเสนอ ในการเสนอชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ไปยังองค์การยูเนสโก เพื่อขอให้องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ในปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญและเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ (Anniversaries of great personalities and historic events) เนื่องในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปีแห่งชาตกาล และให้ความเห็นชอบโครงการเฉลิมฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ทั้งนี้ เนื่องจากในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบชาตกาล ๑๐๐ ปี ของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ อดีตผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ผู้ซึ่งประกอบคุณงามความดีอันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติ และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ส่งเสริมและปลูกฝังจิตสำนึกในด้านการศึกษา สันติภาพ ตลอดจนประชาธิปไตยแก่ชาวไทยและชาวโลก และเป็นผู้ที่ได้สร้างคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติ และราษฎรไทย โดยได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต กล้าหาญ เสียสละ ในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน รัฐบุรุษอาวุโส นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง และเลขาธิการคนแรกของสภาผู้แทนราษฎรสยาม อันจะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนของชาติที่จะทำนุบำรุงบ้านเมืองต่อไป

ประชุมเมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๐

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๓๖๐/๒๕๔๐

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส

ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์

ตามที่ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติและราชอาณาจักรไทย เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าวดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงแต่งตั้งบุคคลรายนามต่อไปนี้เป็นกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ คือ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

๑. พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)	๑๒. นายประเวศ วะสี
๒. พระธรรมปิฎก (ประยูรย์ ปยุตโต)	๑๓. นายพนัส สิมะเสถียร
๓. ประธานรัฐสภา	๑๔. นายมารุต บุญนาค
๔. ประธานศาลฎีกา	๑๕. นายระพี สาคริก
๕. ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์	๑๖. นายสถาพร กวิตานนท์
๖. นายกนต์ธีร์ ศุภมงคล	๑๗. นายสุธี สิงห์เสนห์
๗. นายฉัตรทิพย์ นาถสุภา	๑๘. นายเสน่ห์ จามริก
๘. นายชวน หลีกภัย	๑๙. นายเสม พริ่งพวงแก้ว
๙. ม.ร.ว.เทพ เทวกุล	๒๐. นายเสริมศักดิ์ การุณ
๑๐. นายนิคม จันทรวิฑูร	๒๑. นายเสวตร เบียมพงศ์สานต์
๑๑. นายประมวล สภาวสุ	๒๒. นายอุทัย พิมพ์ใจชน

คณะกรรมการอำนวยความสะดวก

๑. นายกรัฐมนตรี	ประธานกรรมการ
	รองประธานกรรมการ
๒. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	๕. ประธานมูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป
๓. รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย	๖. ประธานชมรม ต.ม.ภ.ก.สัมพันธ์
๔. นายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
	กรรมการ
๗. ผู้แทนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	๑๐. ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ
๘. ผู้แทนสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	๑๑. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย
๙. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	๑๒. ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข

๑๓. ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ	๓๒. ผู้แทนสมาคมสิทธิเสรีภาพแห่งประเทศไทย
๑๔. ผู้แทนกรมธนารักษ์	๓๓. ผู้แทนสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
๑๕. ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย	๓๔. ผู้แทนคณะกรรมการณรงค์เพื่อประชาธิปไตย
๑๖. ผู้แทนการสื่อสารแห่งประเทศไทย	๓๕. ผู้แทนองค์กรเครือข่ายเดือนตุลา
๑๗. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้แทน	๓๖. ผู้แทนสมาชิกคนจน
๑๘. ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
หรือผู้แทน	๓๗. เลขานุการสหพันธ์นิสิตนักศึกษา
แห่งประเทศไทย
๑๙. ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี	๓๘. นายกองดีการนักศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๐. ผู้แทนสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย	๓๙. ประธานสภานักศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๑. ผู้แทนมูลนิธิปรีดี พนมยงค์	๔๐. นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ
๒๒. ผู้แทนมูลนิธิปิวย อึ้งภากรณ์	๔๑. นายจาตุรนต์ ฉายแสง
๒๓. ผู้แทนมูลนิธิโกมล คีมทอง	๔๒. นายปรีชา สุววรรณ์
๒๔. ผู้แทนมูลนิธิชูวิทย์ โอวาทวงษ์	๔๓. นายพินิจ จารุสมบัติ
๒๕. ผู้แทนมูลนิธิดวงประทีป	๔๔. นายพีรพันธ์ พาลุสุข
๒๖. ผู้แทนมูลนิธิเด็ก	๔๕. นายโคกกัน พลกุล
๒๗. ผู้แทนมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม	๔๖. นายสมศักดิ์ สิบตะกูล
๒๘. ผู้แทนมูลนิธิสื่อสร้างสรรค์	๔๗. นายอดิสร เพียงเกษ
๒๙. ผู้แทนมูลนิธิบูรณะชนบท	๔๘. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
๓๐. ผู้แทนสถาบันสันติประชาธรรม	๔๙. นายอารีเพ็ญ อุตรสินธุ์
๓๑. ผู้แทนสมาคมธรรมศาสตร์
ในพระบรมราชูปถัมภ์	กรรมการและเลขานุการ
๕๐. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๕๑. นายพนม เอี่ยมประยูร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๕๒. นายพิภพ ธงไชย	

คณะกรรมการดำเนินงาน

๑. นายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ประธานกรรมการดำเนินงานภาครัฐ
๒. ประธานมูลนิธิเสรีธรรมโกเศศ-นาคะประทีป	ประธานกรรมการดำเนินงานภาคเอกชน
- กรรมการ
๓. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	๔. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่ระลึก
ดวงตราไปรษณียากรและเหรียญกษาปณ์
๔. ประธานชมรม ต.ม.ธ.ก. สัมพันธ์	๕. ประธานอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ
๕. นางสาวดิตรี สุวรรณสถิตย์	๑๐. ประธานอนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน
๖. ประธานอนุกรรมการฝ่ายศึกษาและประมวล
ผลงานของ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์	๑๑. ประธานอนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
๗. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการ
เสนอชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
ต่อองค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และ
วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ	๑๒. ประธานอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม
	๑๓. ประธานอนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ
	๑๔. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

๑๕. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่
เกียรติคุณ รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์
สำหรับเด็กและเยาวชน
๑๖. ประธานอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา
๑๗. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดประกวด
ภาพยนตร์ รางวัลพระเจ้าช้างเผือก
๑๘. ประธานอนุกรรมการฝ่ายรางวัล
ปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่น
ทางด้านประชาธิปไตยและสันติภาพ
๑๙. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการ
อนุสรณ์สถาน ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
๒๐. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงาน
โครงการอนุสรณ์สถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓๒. นายพนม เอี่ยมประยูร

๓๓. นายพิภพ ธงไชย

๓๔. นางสาววรรณีย์ สำราญเวทย์

๓๕. นายกมล กมลตระกูล

๒๑. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการ
สำนักวิชาการธรรมศาสตร์และการเมือง
๒๒. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการ
ความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์
๒๓. ประธานอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน
๒๔. นางซุสลิพร เกษโกวิท
๒๕. นางศุภฎี บุญทัศนกุล
๒๖. นายประเนต ภูมิถาวร
๒๗. นายวิษณุ วรรณุญ
๒๘. นางวาณี สายประดิษฐ์
๒๙. นายสันต์ หัตถิรัตน์
๓๐. นายสุรพล นิตไกรพจน์
๓๑. นายแหวง โตจิราการ

กรรมการและเลขานุการ
คณะกรรมการดำเนินงานภาครัฐ
กรรมการและเลขานุการ
คณะกรรมการดำเนินงานภาคเอกชน
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
คณะกรรมการดำเนินงานภาครัฐ
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
คณะกรรมการดำเนินงานภาคเอกชน

คณะอนุกรรมการดำเนินงาน

๑. อนุกรรมการฝ่ายศึกษา วิจัยและประมวลผลงานของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
ผู้อำนวยการสถาบันปรีดี พนมยงค์ ประธานอนุกรรมการ
๒. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การศึกษาระดับชาติ
และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ
นายวิเชียร วัฒนคุณ ประธานอนุกรรมการ
๓. อนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่ระลึก ดวงตราไปรษณียากรและเหรียญกษาปณ์
อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานอนุกรรมการ
๔. อนุกรรมการฝ่ายวิชาการ
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานอนุกรรมการ
๕. อนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน
นางสาววารีย์ หะวานนท์ ประธานอนุกรรมการ
๖. อนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
นายมานิจ สุขสมจิตร ประธานอนุกรรมการ
๗. อนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม
นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์ ประธานอนุกรรมการ

๔. อนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ
นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ ประธานอนุกรรมการ
๙. อนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก
นายสัมพันธ์ พึ่งประดิษฐ์ ประธานอนุกรรมการ
๑๐. อนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณรัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
สำหรับเด็กและเยาวชน
ผู้แทนมูลนิธิเด็ก ประธานอนุกรรมการ
๑๑. ประธานอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา
นายสันติสุข โสภณสิริ ประธานอนุกรรมการ
๑๒. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดการประกวดภาพยนตร์รางวัลพระเจ้าช้างเผือก
นายโตม สุวงศ์ ประธานอนุกรรมการ
๑๓. ประธานอนุกรรมการฝ่ายรางวัลปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านประชาธิปไตย
และสันติภาพ
นายเสม พริ้งพวงแก้ว ประธานอนุกรรมการ
๑๔. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณสถาน ๑๐๐ ปี
รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
นายพิภพ ธงไชย ประธานอนุกรรมการ
๑๕. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณสถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
นายสุภัทร สุคนธวัต ประธานอนุกรรมการ
๑๖. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
นายกิตติศักดิ์ ปรกติ ประธานอนุกรรมการ
๑๗. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์
นายสุริชัย หวันแก้ว ประธานอนุกรรมการ
๑๘. อนุกรรมการฝ่ายประสานงาน
นายพนม เอี่ยมประยูร ประธานอนุกรรมการ

ให้คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นนี้ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และในการนี้ให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพิ่มเติมเพื่อดำเนินการใดๆได้ตามที่เห็นสมควร

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๐

(พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ)
นายกรัฐมนตรี

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๑๔๕/๒๕๔๐

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ

ตามที่ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของรัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศไทย และได้รับคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๓๖๑/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ไปแล้วนั้น

เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าว ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงมีคำสั่ง ดังต่อไปนี้

๑. ให้ปรับปรุงชื่อคณะกรรมการฯ เป็นคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์

๒. ให้แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ดังนี้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

นายอดุล วิเชียรเจริญ

คณะกรรมการอำนวยการ

นายธนิต เศรษฐบุตร

รองประธานกรรมการอำนวยการ

คณะกรรมการดำเนินงาน

๑. นายธนิต เศรษฐบุตร

รองประธานกรรมการดำเนินงานภาครัฐ

กรรมการ

๒. นางจรรยา ไวยนันท์

๗. นายครรชิต ตัมพานูวัตร

๓. นายจริย์วัฒน์ สันตะบุตร

๘. นายภูวดล ทรงประเสริฐ

๔. นายโชคชัย สุทธาเวศ

๙. นางสาวธาสินี วัชรบูรณ์

๕. นายสมเกียรติ อภิญาชน

๑๐. นายอนันต์ วิริยะพินิจ

๖. นายบัณฑิต ลำซ่า

คณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ

๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายศึกษา วิจัยและประมวลผลงานของนายปรีดี พนมยงค์
๑. ผู้อำนวยการสถาบันปรีดี พนมยงค์	ประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ	
๒. นายนิคม จันทรวิฑูร	๑๐. นายสะอาด พิมพ์สวัสดิ์
๓. นายกนต์ธีร์ ศุภมงคล	๑๑. นายระวี ฤกษ์จำนง
๔. นายปรีดี เกษมทรัพย์	๑๒. นายสงัด ศรีวณิก
๕. นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์	๑๓. นายศุขปรีดา พนมยงค์
๖. นายวิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์	๑๔. นายฉัตรทิพย์ นาถสุภา
๗. นายประชุม โฉมฉาย	๑๕. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ
๘. นายสมจิตต์ อินสิงห์	๑๖. นายชัยวัฒน์ สถาอานันท์
๙. นายสัมพันธ์ พึ่งประติษฐ์	
๑๗. นางสาวปราณี กุรุพินทาร์ักษ์	อนุกรรมการและเลขานุการ
๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อ นายปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ
๑. นายวิเชียร วัฒนคุณ	ประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ	
๒. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ	๗. ผู้อำนวยการกองการสังคม กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
๓. รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	๘. ประธานชมรม ต.ม.ธ.ก. สัมพันธ์
๔. อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ	๙. ผู้แทนสมาคมธรรมศาสตร์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
๕. รองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	๑๐. นายพนม เอี่ยมประยูร
๖. ผู้อำนวยการกองสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	
๑๑. นายประณีต ภูมิถาวร	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒. นางสาวสุทธิลักษณ์ จงอุดมสุข	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่ระลึก ดวงตราไปรษณียากรและเหรียญกษาปณ์

๑. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นางยุพิน โกศดุสิตยุกต์

๔. นายหริรักษ์ สุตะบุตร

๓. นายภัทรพงศ์ ศรีเชียรอินทร์

๕. นายอัคนี อรัญยกานนท์

๖. นายคณิต พีชเวนิชย์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. นางสาวศรี กัณทพงษ์

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ

๑. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายจรูญ โฆษณานันท์

๖. นายพนม เอี่ยมประยูร

๓. นายชัยวัฒน์ นุนนาค

๗. นางวาณี สายประดิษฐ์

๔. นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์

๘. นายสมคิด เลิศไพฑูรย์

๕. นางสาวนวลฉวี สุธรรมวงศ์

๙. นายสันติสุข โสภณสิริ

๑๐. นางสุภาพ ดวงโลว

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๑. นางชนันดา อึ้งวุฒิ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน

อนุกรรมการที่ปรึกษา

๑. นายกสภาคมรรคมศาสตร์

๔. นายพนัส ลิ้มเสถียร

๒. นายดำรงศักดิ์ กฤษณมระ

๕. นายสุธี สิงห์เสน่ห์

๓. นายประมวล สภาวสุ

๖. คุณวารี หะวานนท์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๗. นางจรรพ ไว้นันท์

๑๔. นายสงคราม ชัยประวัติดำรงดี

๘. นายชัชวาลย์ ศรศรี

๑๕. นายสม จากตุศรีพิทักษ์

๙. นายทองมา หงส์ลัดดารมภ์

๑๖. นายสมชาย สกุลสุวรรณ์

๑๐. นายนิรติ ชัยสุตร

๑๗. นายสุชสันต์ จิระจรีาเวช

๑๑. นางสาวประนอม โฆวินวิพัฒน์

๑๘. นายอุทัย อัครพัฒน์ภากุล

๑๒. นายวิเชียร กลิ่นสุคนธ์

๑๙. ผู้อำนวยการกองคลัง

๑๓. นายวีระ มานะคงศรีชีพ

๒๐. หัวหน้างานการเงิน

๒๑. นางสาววรรณี สำราญเวทย์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

๑. นายมานิจ สุขสมจิตร

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายกมล ฉายาวัดนะ

๑๕. นางวัชรินทร์ วาณิชชา

๓. นายบำรุง สุขพรรณ

๑๖. นายสมเจตน์ ขวนชาติ

๔. นางสาววิภา สุขกิจ

๑๗. นายคณิต พีชวณิชย์

๕. นายสมหมาย ปาจรินทร์

๑๘. นายมบุญ พุดทอง

๖. นายกำแหง ภริตานนท์

๑๙. นายคณิศ พันธรัักษ์ราชเดช

๗. นายวรวิทย์ ศรีอนันต์รักษ์

๒๐. นายปราโมช สัมชุกร

๘. นางผานิต พูนศิริวงษ์

๒๑. นายสมภพ ศรีสมวงศ์

๙. นายวิทยา ตันตสุทธิ

๒๒. นางกรรณิการ์ วิริยะกุล

๑๐. นายสุวัฒน์ ทองธนากุล

๒๓. นายทวีสิน สถิตย์รัตนชีวิน

๑๑. นายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์

๒๔. นายสมณา นทีไวทยะ

๑๒. นายสมชาย กรสวนสมบัติ

๒๕. นายธวัชชัย ไพรินทรภา

๑๓. นายดำฤทธิ์ วิริยะกุล

๒๖. นางอุบล แป๊ะอิมล่อง

๑๔. นายชวรงค์ ลิ้มปัทมาณี

๒๗. นางสาวสุภาณี แก้วมณี

๒๘. นางนุตราชาตี โกลศักดิ์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

๑. นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายชูชาติ หมั่นอินกุล

๕. นายสุพจน์ แจ่มเร็ว

๓. นายทวีศักดิ์ ไยเมือง

๖. นางคุณภี บุญทัศนกุล

๔. นายนิวัติ กองเพียร

๗. นายอำนาจ เย็นสบาย

๘. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย

อนุกรรมการและเลขานุการ

๘. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

๑. นายสัมพันธ์ พิ้งประดิษฐ์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายระวี ฤกษ์จำนง

๖. นายวันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์

๓. นายกมล กมลตระกูล

๗. นายสมจิตต์ อินสิงห์

๔. นายคณิต พีชวณิชย์

๘. นายสันติสุข โสภณสิริ

๕. นายพิรุณ ฉัตรวานิชกุล

๙. นายสุภรณ์ พรหมพินธุ

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๐. นายสมชาย หอมละออ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๙. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณ นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส สำหรับเด็กและเยาวชน

๑. นายพิภพ ธงไชย

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายกมล กมลตระกูล

๗. นายธีรพัฒน์ ย์ศวาสังสิทธิ

๓. นางกาญจนา กาญจนสุด

๘. นางปฎิญา ศรีชัยบุญรัตน์

๔. นายจรัส ดิษฐาอภิชัย

๙. นายพิรุณ ฉัตรวนิชกุล

๕. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ

๑๐. นายรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

๖. นางดุษฎี บุญทัศน์กุล

๑๐. นายสมบัติ บุญงามอนงค์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๐. คณะอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา

๑. พระไพศาล วิสาโล

อนุกรรมการที่ปรึกษา

๒. นายสันติสุข ไสกณสิริ

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางสาวฐิติมา คุณศิริานนท์

๗. นายนิพนธ์ แจ่มดวง

๔. นายธีรารัง ปัทมกาล

๘. นายวรพงศ์ เวชมาสินนท์

๕. นางสาวนงลักษณ์ ตรงศิลป์

๙. นายสมเกียรติ มีธรรม

๖. นางสาวนารี แซ่ตั้ง

๑๐. นางสาวสิริวรรณ นิจเจริญ

๑๐. นายสุรสม กฤษณะจู่ทะ

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๐. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดการประกวดภาพยนตร์รางวัลพระเจ้าช้างเผือก

๑. นายโตม สุขวงศ์

ประธานอนุกรรมการ

๒. นายอดิศักดิ์ เข็กรัตน์

รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางณิชชา จรรย์เศรษฐการ

๕. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย

๔. นายภาณุ อารี

๖. นางสาวชลิดา เอื้อบำรุงจิต

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. นางสาววิมลรัตน์ อรุณโรจน์สุริยะ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายรางวัลปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านประชาธิปไตย และสันติภาพ

๑. นายเสม พริ้งพวงแก้ว ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายโคทม อาริยา

๕. นายมาร์ค ตามไท

๓. นายเดช พุ่มคชา

๖. นายวิษณุ วรรณุญ

๔. นางธีรนาถ กาญจนอักษร

๗. นายพิภพ ธงไชย

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณ์สถาน ๑๐๐ ปี นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

๑. นายพิภพ ธงไชย ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นางดุขฎิ บุญทัศน์กุล

๔. นายประเดิมชัย บุญช่วยเหลือ

๓. นายสมคชาติ สืบตระกูล

๕. นายชาณุวิทย์ อร่ามฤทธิ์

๖. นายอนันต์ วิริยะพินิจ

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. นายก่อพงษ์ ตอนสกุล

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณ์สถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อนุกรรมการที่ปรึกษา

๑. นายวิเชียร กลิ่นสุคนธ์

๓. นายพระนาย สุวรรณรัฐ

๒. นายทิวา เงินยวง

๔. นายเฉลียว จรัสศรี

๕. นายสุภัทร สุคนธ์วัต

ประธานอนุกรรมการ

๖. นายปัญญา น้ำเพชร

รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๗. นายกฤษดา ณ ป้อมเพชร

๑๒. นายจรัส ดิษฐาอภิชัย

๘. พันเอก (ท) ชยันต์ อัมพูนันท์

๑๓. นางสาวนัยนา สุภาพิ่ง

๙. นายยงยศ เล็กกลาง

๑๔. นายสันติ จิยะพันธ์

๑๐. นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล

๑๕. นางสาวดวงใจ สุภาพิ่ง

๑๑. นายสมยศ พฤชาเกษมสุข

๑๖. นางสาวชลลดา บุญเกษม

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

๑. นายกิตติศักดิ์ ประกิติ ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายอภิชัย พันธเสน
๓. นายเกษียร เตชะพีระ
๔. นายชัยวัฒน์ สถาอานันท์
๕. นายชาณุวิทย์ เกษตรศิริ
๖. นายธีรยุทธ บุญมี
๗. นายพนม เอี่ยมประยูร
๘. นายวรพจน์ วิศรุตพิชญ์
๙. นายประชา หุตานุวัตร
๑๐. ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดปรีดี พนมยงค์ อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

๑. นายสุริชัย หวันแก้ว ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายไชยันต์ รัชชกุล
๓. นายเดช พุ่มคชา
๔. นายบัณฑิต อ่อนคำ
๕. นางสาวพรเพ็ญ อันตระกูล
๖. นายวิทยา สุจริตอนารักษ์
๗. นางวิระดา สมสวัสดิ์ อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน

๑. นายพนม เอี่ยมประยูร ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. ประธานชมรม ต.ม.ธ.ก. สัมพันธ์
๓. นายพิภพ ธงไชย
๔. นายสมเกียรติ วรปัญญาอนันท์
๕. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย
๖. นางสาววรรณิ์ สำราญเวทย์ อนุกรรมการและเลขานุการ
๗. นางวิภา เกตสระ อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๘. นางสาววรรณวิภา แสงสารพันธ์ อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล
รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ทั้งนี้ให้แต่ละฝ่าย

๑. จัดทำแผนงานและรายละเอียดของงานที่จะจัดทำ โดยจะต้องอยู่ในขอบเขตของ
รายละเอียดของงานตามที่เสนอไว้ในโครงการ โดยเน้นว่าต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ
ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
๒. ระบุว่าเป็นแผนงานของฝ่ายใดและจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของแผนงานแต่ละเรื่อง
๓. จัดทำงบประมาณทั้งด้านรายรับและรายจ่าย รวมทั้งระบุแหล่งเงินทุนที่จะนำมาใช้จ่ายใน
การดำเนินการตามแผนงาน
๔. จัดทำตารางเวลาในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน
๕. เสนอแผนงานที่ได้จัดทำขึ้น ต่อคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อพิจารณานำเสนอให้คณะ
กรรมการอำนวยการอนุมัติและให้ความสนับสนุน และ
๖. ดำเนินการตามแผนงานที่ได้รับอนุมัติให้เสร็จเรียบร้อยตามเวลาที่กำหนดไว้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

(นายชวน หลีกภัย)
นายกรัฐมนตรี

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๔๗/๒๕๔๒

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี
รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์

ตามที่ในวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๓ จะเป็นวันครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นผู้มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศไทยและราษฎรไทย และได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๓๖๐/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๔๕/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๐ แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ไปแล้วนั้น

เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าว ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงแต่งตั้งบุคคลดังมีรายนามต่อไปนี้ เป็นกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ ดังต่อไปนี้

คณะกรรมการดำเนินงาน

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร ทำพระจันทร์

กรรมการ

คณะอนุกรรมการ

๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ

๑. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ
๒. นายสมชัย ศรีสุทธิยากร

ประธานอนุกรรมการ

รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางสาวนวลฉวี สุธรรมวงศ์
๔. นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์
๗. นางวนิดา จันทนาศน์
๘. นางสาวดาวเรือง แนวทอง

๕. นางสาวสุวดี เมฆา

๖. ประธานชมรมนักศึกษาเรียนดีจากชนบท

อนุกรรมการและเลขานุการ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

อนุกรรมการ

๑. นายสมชาย วัชรสมบัติ

๒. นายสาโรช เผือกสาลี

๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

นางสาวสุรัสวดี หุ่นพยนต์

อนุกรรมการ

๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา

อนุกรรมการ

๑. นายศิริลักษณ์ บั้นบำรุงกิจ

๓. นายจรูญ พันธุ์เป็รื่อง

๒. นายคัมภีร์ ดิษฐกรรณ์

๔. นายศุภพงศ์ ขจรทิพย์

๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการโครงการอนุสรณ์สถานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑. นายสมศักดิ์ สิบตระกูล

ที่ปรึกษา

๒. นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล

รองประธานอนุกรรมการ

๓. นายบุญลพ ทานาค

อนุกรรมการ

๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

นายจรัส ดิษฐากฤษัย

อนุกรรมการ

๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน

นายไชคชัย สุทธาเวช

อนุกรรมการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๒

(นายชวน หลีกภัย)

นายกรัฐมนตรี

ประกาศ อานันทมหิดล

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศว่า

โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นว่า นายปรีดี พนมยงค์ ได้เคยรับหน้าที่บริหาร
ราชการแผ่นดินในตำแหน่งสำคัญ มาแล้วหลายตำแหน่ง จนในที่สุดได้รับความ
เห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
และปรากฏว่า ตลอดเวลาที่นายปรีดี พนมยงค์ ดำรงตำแหน่งเหล่านี้ ได้ปฏิบัติ
หน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และด้วยความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระ
มหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ทั้งได้แสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ในความปรีชา
สามารถบำเพ็ญคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติเป็นอันมากประการ

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ยกย่องนายปรีดี พนมยงค์ ไว้ในฐานะ
รัฐบุรุษอาวุโส และให้มีหน้าที่ปรึกษากิจราชการแผ่นดิน เพื่อความวัฒนาถาวร
ของชาติสืบไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘

เป็นปีที่ ๑๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช

นายกรัฐมนตรี

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๒ ตอน ๗๐ วันที่ ๑๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘)

ที่ กต 0804/3367

กระทรวงการต่างประเทศ
ถนนศรีอยุธยา กทม. 10400

23 พฤศจิกายน 2542

เรื่อง องค์การยูเนสโกประกาศให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นบุคคลสำคัญของโลก
เรียน ประธานคณะกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การยูเนสโก (ดร.วิเชียร วัฒนคุณ)
อ้างถึง หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ ทม 0701/4392 ลงวันที่ 24 กันยายน 2542

ตามหนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่อ้างถึงแจ้งมติของคณะกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การยูเนสโก มอบหมายให้ ดร. วิเชียร วัฒนคุณ ประธานอนุกรรมการฯ และ ดร.ประณิต ภูมิदार อนุกรรมการและเลขานุการ เดินทางไปร่วมสังเกตการณ์และติดตามการประชุมคณะกรรมการบริหาร ครั้งที่ 157 ขององค์การยูเนสโก ระหว่างวันที่ 5 - 22 ตุลาคม 2542 ความแจ้งอยู่แล้วนั้น

กระทรวงการต่างประเทศได้รับรายงานจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีสว่า เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2542 ที่ประชุมคณะกรรมการบริหาร (Commission) 1 ของการประชุมสมัชชาสามัญ (General Conference) ขององค์การยูเนสโก ได้พิจารณารับรองการเสนอให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี พนมยงค์ รัฐบาลอาร์เจนตินา เป็นบุคคลสำคัญของโลก ตามการเสนอของคณะกรรมการบริหาร (Executive Board) และ เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2542 ในที่ประชุมสมัชชาสามัญ (General Conference) ครั้งที่ 30 ขององค์การยูเนสโก ได้มีมติประกาศให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีและศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ รัฐบาลอาร์เจนตินา เป็นบุคคลสำคัญของโลกอย่างเป็นทางการแล้ว และจะมีการจัดพิมพ์การเฉลิมฉลองบุคคลและเหตุการณ์สำคัญเป็นรูปเล่มเพื่อแจกจ่ายประเทศสมาชิกขององค์การยูเนสโกต่อไปโดยองค์การยูเนสโกจะเข้าร่วมเฉลิมฉลองด้วย

จึงเวียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายชูชัย เกษมสานติ)

รองปลัดกระทรวงฯ ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

กรมองค์การระหว่างประเทศ
กองการสังคม
โทร. 643-5065, 643-5066
โทรสาร 643-5064

ท่านปรีดี พนมยงค์ มีคุณสมบัติที่ดูเหมือนขัดแย้งในตัวเอง
คือมีทั้งความเป็นนักปฏิวัติและความเป็นนักปราชญ์แบบโบราณ
คุณสมบัติประการแรกของท่านนั้นเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไป
แต่ใครเล่าจะคาดคิดว่า บุคคลผู้สำเร็จดอกเตอร์อังกฤษจากฝรั่งเศส
และเป็นผู้ให้การเปลี่ยนแปลงประเทศสู่การเมืองยุคใหม่ก่อนหน้าผู้นำอีกหลายประเทศในเอเชีย
จะเป็นคนๆเดียวกับบุคคลผู้รอบรู้ไทยคดีและโบราณราชประเพณีอย่างลึกซึ้ง

ส่วนหนึ่งในพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ ๒๐๐ ปี

เอื้อเฟื้อภาพ : อภินันท์ บัวพิกัดดี และนิตยสาร *สยาม*

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล
นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส
(๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ - ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓)
และในวาระที่องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ใน
ปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญของโลก
(ค.ศ. ๒๐๐๐ - ค.ศ. ๒๐๐๑)

ISBN 974-7833-72-7

9789747833720